C S. Lewis

SCRISORILE LUI ZGINDARILA

Scrisorile unui drac bătrîn către un drac tînăr

C. S. Lewis

Traducător: Mirela Rădoi

Grafica şi coperta: Marcel Chirnoagă

Titlul original în limba engleză:
The Screwtape Letters © C. S. Lewis Pte Ltd 1942
Screwtape Proposes a Toast © C. S. Lewis Pte Ltd 1959, 1965

ISBN 973-95597-1-9

lui J. R. R. Tolkien

„Cel mai bun mod de a-l alunga pe diavol, dacă nu cedează la texte din Scriptură, este să-l iei în zeflemea şi să-l ironizezi, pentru că el nu suportă dispreţul."

Luther

„Diavolul,... spiritul mîndru... nu suportă să rîzi de el."

Thomas Morus

Prefaţă

Nu am nici cea mai mică intenţie să explic cum mi-a căzut în mînă corespondenţa pe care o prezint acum publicului.

Există două greşeli egale şi opuse pe care noi, rasa umană, le putem face în legătură cu dracii. Una este să nu credem în existenţa lor. Cealaltă este să credem şi să avem pentru ei un interes exagerat şi bolnăvicios. În ce-i priveşte, ei sînt la fel de mulţumiţi de ambele greşeli şi aclamă cu aceeaşi încîntare un materialist sau un vrăjitor.

Stilul folosit în această carte poate fi foarte uşor deprins de oricine îşi dă seama de şmecherie, dar cei rău intenţionaţi sau exaltaţi, care ar putea să-i dea o întrebuinţare greşită, nu-l vor învăţa de la mine.

Cititorii sînt sfătuiţi să-şi amintească că diavolul este un mincinos. Nu orice spune Zgîndărilă trebuie socotit adevărat, nici măcar din punctul lui de vedere. Eu nu am făcut nici o încercare de a identifica vreuna din fiinţele omeneşti menţionate în scrisori, dar cred că e foarte puţin probabil ca portretele, să zicem ale părintelui Ţepuş sau ale mamei

pacientului să fie cu totul exacte. Există şi în Iad, ca şi pe Pămînt, dorinţe irealizabile.

În concluzie, se cuvine să adaug că nu s-a făcut nici un efort de a rezolva cronologia scrisorilor. Scrisoarea numărul XVII pare să fi fost compusă înainte ca cearta să devină serioasă, dar, în general, metoda diabolică de datare pare să nu aibă nici o legătură cu timpul terestru şi eu n-am încercat să o reproduc. Istoria Războiului European, exceptînd situaţiile în care se întîmplă să atenteze la condiţia spirituală a unei fiinţe umane, nu prezintă, evident, nici un interes pentru Zgîndărilă.

C. S. Lewis, Magdalen Colege, 5 iulie 1941

I. Dragul meu Pelinişor,

Iau aminte la ceea ce spui despre îndrumarea lecturii pacientului tău şi grija ca el să se întîlnească cu o bună parte din prietenii săi materialişti. Dar oare nu eşti puţin cam naiv? Sună ca şi cum tu presupui că argumentul ar fi modul de a-l ţine departe de ghearele Vrăjmaşului. Aşa ar fi fost, dacă ar fi trăit cu cîteva secole înainte. Pe atunci, oamenii ştiau încă destul de bine cînd un lucru era dovedit şi cînd nu şi, dacă era dovedit, atunci chiar îl credeau. Ei încă legau gîndirea de practică şi erau gata să-şi schimbe modul de viaţă în urma unei înlănţuiri de raţionamente. Dar noi am schimbat mult situaţia cu ajutorul presei săptămînale şi cu alte arme de felul acesta. Omul tău, încă de copil, a fost obişnuit ca o duzină de filozofii incompatibile să-i joace deodată în cap. El nu se gîndeşte la doctrine dacă sînt, întîi de toate, „adevărate" sau „false", ci dacă sînt „academice" sau „practice", „depăşite" sau „contemporane", „convenţionale" sau „barbare". Jargonul, nu argumentul, este cel mai bun aliat al tău în a-l ţine departe de biserică. Nu-ţi pierde timpul încercînd să-l faci să creadă că materialismul este adevărat. Fă-l să creadă că e puternic, sau viguros, sau curajos, că este filozofia viitorului - asta-l interesează.

Necazul cu argumentul este că mută toată lupta pe terenul Vrăjmaşului şi El poate să argumenteze, pe cînd în propaganda cu adevărat practică de felul celei pe care o sugerez El s-a dovedit, de-a lungul secolelor, cu mult inferior Tatălui Nostru din Adîncuri. Prin însuşi actul confruntării, tu

trezeşti raţiunea pacientului şi, odată trezită, cine poate prevedea rezultatul? Chiar dacă un anumit şir de gînduri poate fi sucit în aşa fel încît să se încheie în favoarea noastră, vei descoperi că ai întărit în pacientul tău obiceiul fatal de a se preocupa de problemele universale şi de a-şi îndepărta atenţia de la şuvoiul experienţelor senzoriale, imediate. Sarcina ta este să-i fixezi atenţia asupra şuvoiului. Învaţă-l să-l numească „adevărata viaţă" şi nu-l lăsa să se întrebe ce înţelege prin „adevărată".

Adu-ţi aminte că el nu este un spirit pur, ca tine. Cum tu n-ai fost niciodată om (ah, avantajul acesta nesuferit al Vrăjmaşului), nu-ţi dai seama cît sînt ei de înrobiţi de strînsoarea obişnuitului.

Am avut cîndva un pacient, un ateu convins, care obişnuia să studieze la British Museum. Într-o zi, pe cînd era acolo şi citea, am văzut că un şir de gînduri din mintea lui

începe s-o ia pe un drum greşit. Bine-nţeles, Vrăjmaşul a fost lingă el într-o clipită. Înainte să mă dezmeticesc eu, am văzut că munca mea de vreo douăzeci de ani începe să se clatine. Dacă mi-aş fi pierdut capul şi aş fi încercat o defensivă prin argumentare, aş fi fost distrus. Dar n-am fost aşa prost. Am lovit instantaneu în partea pe care omul o avea cel mai bine sub controlul meu şi am sugerat că era vremea prînzului.

Vrăjmaşul a făcut pesemne contrasugestia (ştii că nu se poate surprinde exact ce le spune el) că asta e ceva mai important decît masa. Cel puţin cred că acesta trebuie să fi fost firul lui, deoarece cînd am spus: „Exact, de fapt prea important ca să fie abordat la sfîrşitul dimineţii", pacientul s-a luminat considerabil, iar pe cînd am adăugat: „Ar fi mult mai bine să revin după prînz şi să încep cu mintea odihnită", era deja în drum spre uşă. Odată ajuns în stradă, bătălia a fost cîştigată. I-am arătat un vînzător de ziare anunţînd ziarul de amiază şi autobuzul 73 care trecea, iar înainte de a pune piciorul pe scară i-am dat convingerea de neclintit că, oricît de ciudate ar fi ideile care i s-ar năzări cuiva închis doar cu cărţile sale, o doză sănătoasă de „viaţă adevărată" (prin care înţelege autobuzul şi vînzătorul de ziare) este suficientă pentru a-i arăta că „toate celelalte nu pot fi nicidecum adevărate". Ştia că a scăpat ca prin urechile acului şi, în anii următori, îi făcea plăcere să vorbească

despre „acel nelămurit simţ al actualului care este suprema noastră garanţie împotriva aberaţiilor logicii pure". Acum e în siguranţă în casa Tatălui Nostru.

Începi să-mi prinzi ideea? Mulţumită proceselor pe care le-am pornit în ei cu secole în urmă, li se pare cu totul imposibil să creadă ceva neobişnuit cît timp au sub ochi obişnuitul. Continuă să-i arăţi valoarea obişnuitului. Mai presus de orice, nu încerca să foloseşti ştiinţa (vreau să spun adevărata ştiinţă) ca apărare împotriva creştinismului. L-ar încuraja în mod cert să se gîndească la realităţi pe care nu le poate vedea şi atinge. Au existat cazuri triste printre fizicienii moderni. Dacă trebuie să-şi bage nasul în ştiinţă, ţine-l la economie sau sociologie; nu-l lăsa să se îndepărteze de acea nepreţuită „viaţă adevărată". Dar cel mai bine e să nu-l laşi să citească nimic despre ştiinţă, ci lasă-l să-şi facă o idee generală şi măreaţă că el ştie totul şi că tot ce a prins întîmplător din conversaţii şi lecturi ocazionale este „rezultatul cercetării moderne". Adu-ţi aminte că eşti acolo ca să-l zăpăceşti. După cum vorbiţi unii din voi, dracii tineri, oricine ar putea crede că sarcina

voastră este să-i învăţaţi!

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

II. Dragul meu Pelinişor,

Constat cu o funebră neplăcere că pacientul tău a devenit creştin. Nu te consola cu speranţa că vei scăpa de pedepsele obişnuite, ba chiar sînt încredinţat că, în cele mai bune momente alte tale, nu poţi nici măcar visa aşa ceva. Între timp, trebuie să salvăm ce se mai poate salva în situaţia asta. Nu trebuie să disperăm: sute de astfel de convertiţi adulţi au fost recuperaţi după un scurt sejur în tabăra Vrăjmaşului şi acum sînt cu noi. Toate deprinderile pacientului, atît intelectuale cît şi fizice, sînt încă în avantajul nostru.

În prezent, unul din marii noştri aliaţi este însăşi biserica. Să nu mă înţelegi greşit, nu mă refer la Biserică aşa cum o vedem noi, întinzîndu-se în timp şi spaţiu şi înrădăcinată în veşnicie, cumplită ca nişte oşti sub steagurile lor. Mărturisesc că acesta este un spectacol care-i tulbură şi pe cei mai îndrăzneţi

ispititori ai noştri dar, din fericire este complet invizibil pentru aceşti oameni. Tot ce vede pacientul tău este imitaţia gotică, clădirea neterminată de pe noul teren. Cînd intră acolo, îl vede pe băcanul din vecini grăbindu-se să-i ofere, cu o expresie cam mieroasă, o cărţulie lucioasă ce conţine liturghia pe care nici unul din ei n-o înţelege şi o cărticică ponosită cu textele stîlcite ale unor poezii religioase, majoritatea proaste şi tipărite foarte mic. Cînd ajunge în banca lui şi se uită în jur, îi vede tocmai pe acei vecini pe care pînă acum i-a evitat. Tu te poţi baza destul de mult pe acei vecini. Fă să-i zboare gîndurile încoace şi încolo, între o expresie ca „trupul lui Hristos" şi feţele concrete din strana vecină. Contează foarte puţin, desigur, ce fel de oameni sînt în realitate cei din banca vecină. S-ar putea ca tu să-i cunoşti pe unii ca mari luptători de partea Vrăjmaşului. Nu contează. Pacientul tău e un nebun, mulţumită Tatălui Nostru din Adîncuri. Dacă vreunul din aceşti vecini cînfă fals sau are ghete ce scîrţîle, bărbie dublă sau haine neobişnuite, pacientul tău va crede destul de uşor că religia lor trebuie să fie, prin urmare, cam ridicolă. Vezi, în stadiul actual el are despre „creştini" o idee pe care o consideră spirituală, dar care e de fapt în mare măsură picturală. Capul îi este plin de togi, sandale, armuri şi picioare goale şi simplul fapt că ceilalţi oameni din biserică poartă haine

moderne este pentru el o povară reală, deşi inconştientă, desigur. Nu-i da vreodată voie să iasă la iveală, nu-l lăsa niciodată să se întrebe cum s-ar aştepta să arate oamenii, învăluie în ceaţă tot ce are în cap şi vei avea cu ce să te distrezi toată veşnicia, producîndu-i clarviziunea deosebită pe care o oferă iadul.

Deci, lucrează din greu la dezamăgirea sau la pierderea interesului pacientului, care urmează în mod sigur după primele săptămîni de frecventare a bisericii. Vrăjmaşul îngăduie ivirea acestei dezamăgiri în pragul fiecărei încercări omeneşti şi ea se iveşte atunci cînd băiatul, care la grădiniţă a fost vrăjit de poveştile din Odiseea, se apucă cu nădejde să înveţe limba greacă; se iveşte atunci cînd îndrăgostiţii se căsătoresc şi încep adevărata misiune de a trăi împreună. În fiecare aspect al vieţii, ea marchează trecerea de la aspiraţia visătoare la munca grea. Vrăjmaşul îşi ia acest risc pentru că are ciudatul capriciu de a-i transforma pe toţi aceşti dezgustători paraziţi umani în ceea ce numeşte El „slujitori şi adoratori liberi". „Fii" este cuvîntul pe care îl foloseşte, cu plăcerea Lui

învederată de a degrada întreaga lume spirituală prin legăturile nefireşti cu aceste animale bipede. Dorind libertatea lor, El refuză, prin urmare, să-i poarte doar prin sentimente sau

obiceiuri spre vreuna din ţintele pe care le pune înaintea lor. El îi lasă „de capul lor" şi aici se află şansa noastră, dar nu uita, aici se află şi pericolul nostru. Odată depăşită cu succes această pustie iniţială, ei devin mult mai puţin dependenţi de emoţii şi deci, mult mai greu de ispitit.

Pînă acum am scris presupunînd că oamenii din banca vecină nu oferă nici un temei raţional de dezamăgire. Bineînţeles că dacă el există, dacă pacientul ştie că femeia aia cu pălăria caraghioasă este o pasionată jucătoare de bridge sau că omul cu ghete ce scîrţîie este un zgîrcit şi un cămătar, atunci munca ta este cu atît mai uşoară. Tot ce trebuie să faci e să nu laşi să-i treacă prin cap întrebarea: „Dacă eu, fiind ceea ce sînt, mă pot considera creştin într-un anumit sens, de ce ar trebui ca diferitele defecte ale oamenilor din strana vecină să dovedească că religia lor este doar ipocrizie şi convenţie?" Poate vrei să întrebi dacă poţi împiedica să-i treacă prin cap chiar şi unui om un gînd atît de evident. Se poate, Pelinişor, se poate. Manipulează-l cum trebuie şi pur şi simplu n-o să-i treacă prin cap. El n-a fost destul de mult timp cu Vrăjmaşul ca să aibă deja o smerenie autentică. Ceea ce spune despre starea lui de păcat, chiar cînd o face în termeni generali, este doar vorbărie goală. În adîncul inimii, el totuşi crede că a adunat în registrul Vrăjmaşului o balanţă de credit foarte favorabilă lăsîndu-se convertit şi crede că doredeşte multă smerenie şi condescendenţă mergînd la biserică cu aceşti vecini „mărginiţi" şi banali. Ţine-l cît poţi mai mult în această stare de spirit!

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

III. Dragul meu Pelinişor,

Sînt foarte mulţumit de ceea ce-mi spui despre relaţia acestui om cu mama lui. Trebuie să te foloseşti însă de avantajul tău. Vrăjmaşul va lucra dinăuntru înspre afară, ridicînd treptat şi din ce în ce mai mult conduita pacientului la noul standard şi poate ajunge în orice clipă la comportamentul lui faţă de bătrîna doamnă. Ar fi de dorit să ajungi tu primul acolo. Ţine legătura strînsă cu colegul nostru Ghiorţăilă, căruia i-a fost

încredinţată mama, şi stabiliţi împreună în casa aceea un obicei bine înrădăcinat de enervare reciprocă: împunsăturile zilnice. Următoarele metode sînt de folos:

1. Fă-l să se gîndească la viaţa lăuntrică. El consideră convertirea ceva lăuntric, aşa că în prezent atenţia îi este îndreptată mai ales spre stările lui de spirit, sau mai degrabă spre versiunea lor foarte cenzurată, care e tot ce ar trebui să-l laşi să vadă. Încurajează aceasta. Împiedică-l să se ocupe de datoriile cele mai elementare îndreptîndu-l spre cele mai avansate şi spirituale. Agravează cea mai folositoare însuşire omenească, oroarea de evident şi neglijarea acestuia. Trebuie să-l aduci într-o stare în care să poată practica autoanaliza timp de o oră fără să descopere vreuna din acele realităţi despre sine care sînt cît se poate de clare pentru oricine a trăit în aceeaşi casă sau a lucrat în acelaşi birou cu el.

2. Fără îndoială, este imposibil să-l împiedici să se roage pentru mama lui, dar avem mijloace prin care să-i facem rugăciunile inofensive. Asigură-te că sînt întotdeauna foarte „spirituale", că el e întotdeauna preocupat de starea sufletului ei şi niciodată de reumatismul ei. Vor rezulta două avantaje: în primul rînd, atenţia lui va fi fixată spre ceea ce el consideră a fi păcatele ei şi pe care, cu puţină călăuzire din partea ta, poate fi determinat să le identifice cu orice acţiune de-a ei care lui nu-i convine sau îl irită. Astfel, poţi zgîndări mai adînc rănile din timpul zilei, chiar cînd e în genunchi: operaţiunea nu este deloc dificilă şi o vei găsi foarte distractivă, în al doilea rînd, din moment ce ideile lui despre sufletul mamei sale vor fi foarte dure şi eronate, într-o oarecare măsură el se va ruga pentru o persoană imaginară şi va fi sarcina ta să o faci pe acea persoană imaginară pe zi ce trece tot mai puţin asemănătoare mamei adevărate - bătrîna cu limbă ascuţită de la micul dejun. Cu timpul, poţi obţine o separare atît de mare încît nici un gînd sau sentiment din rugăciunile lui pentru mama imaginară nu se va strecura vreodată în comportamentul său faţă de cea adevărată. Eu am ţinut pacienţi de-ai mei atît de strîns în gheare, încît puteau fi aduşi într-o clipă de la rugăciunea înfocată pentru „sufletul" soţiei sau fiului lor la a-şi bate ori insulta soţia sau fiul, fără nici o remuşcare.

3. Cînd doi oameni trăiesc împreună de mulţi ani, se întîmplă ca fiecare să aibă tonuri ale vocii şi expresii ale feţei aproape insuportabil de enervante pentru celălalt. Lucrează

4.

la aceasta. Fă-l să observe întotdeauna acea ridicare a sprîncenei specifică mamei lui, pe care a învăţat s-o urască din copilărie şi lasă-l să se gîndească cît de mult îi displace. Lasă-l să presupună că ea ştie cît este de enervantă şi că o face înadins. Dacă îţi cunoşti meseria, el nu va observa enorma improbabilitate a acestei presupuneri. Şi, bineînţeles, nu-l lăsa niciodată să bănuiască că şi el are tonuri şi priviri care o enervează pe ea la fel de tare. Asta e uşor de aranjat fiindcă el nu se poate vedea sau auzi pe sine.

4. În mediile civilizate, ura domestică se exprimă de obicei spunînd lucruri care ar părea cu totul nevinovate pe hîrtie (nu cuvintele sînt supărătoare), dar cu o asemenea intonaţie sau într-un asemenea moment încît nu sînt departe de o palmă

peste obraz. Pentru a menţine jocul, trebuie ca tu şi Ghiorţăilă să aveţi grijă ca fiecare din nebunii ăştia doi să aibă un fel de standard dublu. Pacientul tău trebuie să pretindă ca toate afirmaţiile lui să fie interpretate după valoarea lor nominală şi judecate doar după cuvinte, în timp ce el judecă toate vorbele marnei lui după interpretările cele mai amănunţite şi hipersensibile ale tonului, contextului şi intonaţiei suspectate. Ea trebuie încurajată să facă la fel cu el. Astfel, după fiecare ceartă amîndoi se pot despărţi convinşi, sau aproape convinşi, că sînt cu totul nevinovaţi. Cunoşti vorba aceea: „O întreb doar cît e ceasul şi ea gata, explodează!". Odată bine fixat obiceiul acesta, vei avea situaţia desfătătoare a unui om care spune intenţionat lucruri supărătoare şi totuşi e jignit cînd sînt luate drept ofensă.

În sfîrşit, spune-mi ceva despre poziţia religioasă a bătrînei doamne. E cît de cît geloasă pe noul factor din viaţa fiului ei? Îi e cît de cît ciudă că el a trebuit să înveţe de la alţii şi atît de tîrziu ceva pentru care ea consideră că i-a oferit ocazia atît de bună de a afla în copilărie? Crede că el face mare „caz" din asta sau că a obţinut ceva prea uşor? Adu-ţi aminte de fratele mal mare din povestea Vrăjmaşului.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

IV. Dragul meu Pelinişor,

Sugestiile de ageamiu din ultima ta scrisoare mă previn că e timpul să-ţi scriu mai pe larg în legătură cu spinoasa problemă a rugăciunii. Ai fi putut renunţa la observaţia că sfatul meu cu privire la rugăciunile pentru mama sa sa dovedit „deosebit de nefericit". Nu e ceea ce ar trebui să-i scrie un nepot unchiului său, nici un tînăr ispititor subsecretarului unui departament. Dovedeşte şi neplăcuta dorinţă de a scăpa de răspundere; trebuie să înveţi să plăteşti pentru gafele tale.

Lucrul cel mai bun, cînd se poate, este să împiedici cu totul intenţia serioasă a pacientului de a se ruga. Cînd pacientul este un adult recent reconvertit la partida Vrăjmaşului, aşa cum e omul tău, asta se poate face cel mai bine încurajîndu-l să-şi amintească sau să creadă că-şi aminteşte rugăciunile repetate papagaliceşte în copilărie. Ca reacţie adversă, poate fi convins să năzuiască spre ceva cu totul spontan, interiorizat, intim,

neuniform. Şi asta înseamnă de fapt, pentru un începător, strădania de a produce în el însuşi o dispoziţie cucernică nedefinită, în care concentrarea reală a voinţei şi inteligenţei nu are nici un rol. Unul din poeţii lor, Coleridge, a notat că el nu se ruga „mişcîndu-şi buzele şi în genunchi", ci doar „în spirit de dragoste" şi în voia unei „stări de rugăciune".

Este exact rugăciunea pe care o vrem noi şi, din moment ce are o asemănare superficială cu rugăciunea tăcută practicată de cei ce sînt foarte avansaţi în serviciul Vrăjmaşului, pacienţii isteţi şi leneşi pot fi păcăliţi astfel o perioadă destul de lungă. Sau, cel puţin, pot fi convinşi că poziţia corpului nu le afectează rugăciunea, deoarece ei uită mereu ceea ce tu trebuie să-ţi aminteşti întotdeauna: că ei sînt animale, şi că orice face trupul lor, le afectează sufletul. E amuzant că muritorii îşi închipuie întotdeauna că noi le băgăm ceva în cap. În realitate, opera noastră cea mai reuşită este să nu lăsăm nimic să intre.

Dacă aceasta dă greş, trebuie să recurgi la o şi mai subtilă dirijare a intenţiei lui. Ori de cîte ori îl ascultă pe Vrăjmaş, noi sîntem înfrînţi, dar există căi prin care să fie împiedicaţi s-o facă. Cea mai simplă este să le abaţi privirea de la El spre ei înşişi. Fă-i să-şi cerceteze cugetul şi să încerce să producă acolo sentimente prin acţiunea propriei lor voinţe. Cînd vor să-I ceară milă, în loc de asta lasă-i să încerce să fabrice sentimente caritabile faţă de ei înşişi şi să nu-şi dea seama ce fac. Cînd vor să se roage pentru curaj, lasă-i să încerce să se simtă într-adevăr curajoşi. Cînd spun că se roagă pentru iertare, lasă-i să încerce să se simtă iertaţi. învaţă-i să aprecieze valoarea fiecărei rugăciuni, după cum reuşesc să producă sentimentul dorit şi nu-i lăsa niciodată să bănuiască cît de mult depinde succesul sau eşecul lor de faptul că, în acel moment, sînt sănătoşi sau bolnavi, odihniţi sau obosiţi.

Dar, bineînţeles că Vrăjmaşul nu va lenevi între timp. Oricînd e vorba de rugăciune, există pericolul acţiunii Lui directe. El e nepăsător în mod cinic faţă de demnitatea poziţiei Lui şi a noastre, ca spirite pure şi, fără pic de ruşine, revarsă cunoaştere de sine asupra animalelor umane îngenuncheate. Dar, chiar dacă îţi zădărniceşte prima încercare de inducere în eroare, avem o armă şi mai subtilă. Oamenii nu încep cu acea percepere directă a Lui, pe care, din nefericire, noi n-o putem

evita. Ei nu au cunoscut niciodată acea lumină îngrozitoare, acea privire ucigătoare şi mistuitoare care induce durerea continuă din vieţile noastre. Dacă priveşti în sufletul pacientului cînd se roagă, nu vei găsi aceasta. Dacă examinezi obiectul atenţiei lui, vei afla că este un obiect compozit ce conţine multe ingrediente de-a dreptul ridicole. Vor fi acolo imagini provenite din picturi ale Vrăjmaşului, aşa cum a apărut El în timpul episodului compromiţător cunoscut sub numele de întrupare; vor fi şi imagini mai vagi, poate chiar sălbatice şi puerile, asociate celorlalte două Persoane. Va fi chiar şi ceva din propria sa veneraţie (şi din senzaţiile fizice ce o însoţesc) obiectivată şi atribuită obiectului venerat. Am cunoscut cazuri în care ceea ce pacientul numea „Dumnezeul" lui era de fapt localizat: sus, la stînga, în colţul tavanului din dormitor, sau în capul lui, sau într-un crucifix pe perete. Dar, oricare ar fi natura obiectului compozit, trebuie să-l faci să se roage lucrului pe care l-a făcut el şi nu Persoanei care l-a creat pe el. Poţi chiar să-l încurajezi să acorde mai mare importanţă corectării şi îmbunătăţirii obiectului său compozit şi să-l aibă neîntrerupt în minte în timpul rugăciunii. Pentru că, dacă ajunge vreodată să facă deosebirea, dacă vreodată îşi îndreaptă rugăciunile în mod conştient „nu spre ceea ce cred eu că eşti, ci spre ceea ce Tu ştii că eşti", situaţia noastră este, pentru moment, disperată. Odată ce toate gîndurile şi închipuirile lui sint date deoparte sau, dacă sînt păstrate, sînt însoţite de recunoaşterea deplină a naturii lor pur subiective, iar omul se încredinţează Prezenţei cu totul reale, externe, invizibile, aflată acolo în cameră cu el şi niciodată cunoscută de el aşa cum el e cunoscut de ea, atunci se poate neprevăzutul. Pentru evitarea acestei situaţii, această adevărată dezgolire a sufletului în rugăciune, vei fi ajutat de faptul că oamenii înşişi n-o doresc atît de mult cît cred ei: ar putea primi mai mult decît pentru cît s-au tocmit.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

V. Dragul meu Pelinişor,

Sînt cam decepţionat. Aşteptam un raport detaliat despre munca ta şi primesc în schimb o rapsodie atît de confuză ca ultima ta scrisoare. Spui că „delirezi de bucurie" pentru că oamenii din Europa au început alt război de-al lor. Văd foarte bine ce ţi s-a întîmplat: nu delirezi, eşti doar beat. Citind printre rîndurile relatării tale foarte dezechilibrate despre noaptea de nesomn a pacientului tău, pot să refac destul de exact starea ta de spirit. Pentru prima dată în cariera ta ai gustat din licoarea aceea care este răsplata pentru toate ostenelile noastre - chinul şi tulburarea unui suflet omenesc - şi ţi s-a urcat la cap. Nu prea te pot învinui, nu mă aştept să găsesc un cap bătrîn pe umeri tineri. A reacţionat pacientul la vreuna din imaginile tale de groază despre viitor? Ai strecurat cumva nişte priviri autocompătimitoare spre trecutul fericit, nişte fiori în adîncul stomacului? Ţi-ai jucat frumuşel rolul, aşa e? Ei, e cît se poate de firesc, dar, nu uita, Pelinişor, mai întîi datoria, şi pe urmă plăcerea. Dacă vreo îngăduinţă din partea ta va duce la pierderea definitivă a prăzii, vei suferi de sete toată veşnicia pentru înghiţitura pe care o savurezi atît de mult de la prima sorbitură. Pe de altă parte, dacă acum şi aici, cu sîrguinţă constantă şi calmă, reuşeşti în cele din urmă să-i cîştigi sufletul, atunci el va fi al tău pentru totdeauna: un potir viu, plin ochi cu disperare, groază şi uimire, pe care îl poţi duce la buze ori de cîte ori doreşti. Deci nu lăsa nici o exaltare temporară să te distragă de la ocupaţia reală de a submina credinţa şi de a împiedica formarea virtuţilor. Să-mi trimiţi neapărat în următoarea scrisoare o relatare completă despre reacţiile pacientului faţă de război, pentru ca să putem chibzui dacă e mai bine să-l faci un patriot extremist sau un pacifist înfocat. Sînt tot felul de posibilităţi. Între timp, trebuie să te previn să nu aştepţi prea multe de la război.

Bineînţeles că războiul este distractiv, teama imediată şi suferinţa oamenilor fiind o reconfortare legitimă şi plăcută pentru miliardele de lucrători trudnici ai noştri. Dar ce bine permanent ne face nouă, dacă nu-l folosim pentru a duce suflete Tatălui Nostru din Adîncuri? Cînd văd suferinţa trecătoare a oamenilor care pînă la urmă ne scapă, mă simt ca şi cînd aş fi gustat primul fel de mîncare la un banchet bogat şi apoi sînt lipsit de restul bunătăţilor. E mai rău decît să nu fi gustat deloc. Vrăjmaşul, credincios metodelor Lui

barbare de război, ne lasă să vedem suferinţa scurtă a favoriţilor Săi numai ca să ne

7 / /

chinuiască şi să ne tortureze, să-şi bată joc de foamea neîncetată pe care, după cum se ştie, în actuala fază a marelui conflict, o impune blocada Lui. Aşa că, să ne gîndim mai bine cum să folosim acest Război European, decît cum să ne bucurăm de el, doarece are anumite tendinţe inerente care, în ele însele, nu ne sînt nicidecum favorabile. Ne putem aştepta la multă cruzime şi imoralitate, dar dacă nu avem grijă, vom vedea cum în necazul acesta ei se întorc la Vrăjmaş cu miile, în timp ce zeci de mii care nu vor merge chiar pînă acolo, îşi vor abate totuşi atenţia de la ei înşişi spre valori şi cauze pe care le consideră mai înalte decît persoana lor. Ştii că Vrăjmaşul dezaprobă multe din cauzele acestea, dar tocmai aici este El incorect. El deseori capturează oameni ce şi-au dat viaţa pentru cauze pe care el le consideră rele, pe motivul monstruos de complicat că oamenii le-au crezut bune

şi au făcut ce au crezut ei că e mai bine. Mai gîndeşte-te şi cîte decese nedorite apar în timpul războiului. Omenii sînt omorîţi în locuri unde ştiau că ar putea fi ucişi şi spre care, dacă sînt din tabăra Vrăjmaşului, merg pregătiţi. Cu cît ar fi mai bine pentru noi, dacă toţi oamenii ar muri în sanatorii scumpe, printre doctori care mint, surori medicale care mint, prieteni care mint, aşa cum i-am învăţat noi, promiţînd viaţă celor pe moarte, încurajînd părerea că boala scuză orice capriciu şi, dacă muncitorii noştri îşi cunosc meseria, chiar respingînd orice menţionare a preotului, pentru ca nu cumva asta să-i dezvăluie bolnavului starea sa reală! Şi cît de dezastruoasă este pentru noi continua amintire a morţii pe care o impune războiul! Una dintre armele noastre cele mai bune, mulţumirea pămîntească, devine inutilă, în timpul războiului, nici chiar omul nu poate crede că va trăi veşnic.

Ştiu că Răpănosu şi alţii au văzut în războaie o mare ocazie pentru atacuri împotriva credinţei, dar eu cred că părerea aceasta a fost exagerată. Celor ce sînt partizani ai Vrăjmaşului, El le-a spus clar că suferinţa este o parte esenţială a ceea ce El numeşte Răscumpărarare, aşa că o credinţă distrusă de război sau ciumă nu a meritat cu adevărat osteneala de a o distruge.

Vorbesc de suferinţa difuză şi de durată, aşa cum o produce războiul. Desigur, în momentul exact al groazei, al nenorocirii sau al durerii fizice, poţi să-ţi înhaţi omul cînd raţiunea este temporar suspendată, dar chiar şi atunci, am ajuns la descoperirea că, dacă apelează la statul major al Vrăjmaşului, postul e aproape întotdeauna apărat.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

VI. Dragul meu Pelinişor,

Sînt încîntat să aflu că vîrsta şi profesia pacientului tău fac posibilă, dar nicidecum sigură, chemarea sa în serviciul militar. Noi vrem ca el să aibă maximum de nesiguranţă pentru ca mintea să-i fie plină de imagini contradictorii despre viitor, fiecare din ele stîrnind speranţă sau teamă. Nimic nu se compară cu încordarea sau neliniştea în baricadarea minţii omeneşti împotriva Vrăjmaşului. El vrea ca oamenii să fie preocupaţi de ceea ce fac; obligaţia noastră este să-i facem să se gîndească la ce li se va întîmpla.

Cu siguranţă că pacientul tău va fi prins deja ideea că trebuie să se supună cu răbdare voinţei Vrăjmaşului. Ceea ce înţelege Vrăjmaşul prin aceasta e, în primul rînd, că el trebuie să primească cu răbdare necazurile ce i-au fost date în prezent, nesiguranţa şi încordarea actuală. Despre aceasta trebuie să spună „facă-se voia Ta" şi pentru datoria zilnică de a suporta aceasta i se va da pîinea zilnică. E obligaţia ta să ai grijă ca pacientul să nu se gîndeasă niciodată la teama prezentă ca fiind crucea rînduită lui, ci doar la lucrurile de care se teme. Lasă-l să le considere pe acestea drept crucile lui, lasă-l să uite că, din moment ce sînt incompatibile, nu i se pot întîmpla toate şi lasă-l să încerce să practice anticipat teama şi răbdarea faţă de toate, deoarece adevărata resemnare, în acelaşi moment, în faţa unei mulţimi de destine diferite şi ipotetice este aproape imposibilă, iar Vrăjmaşul nu-i prea ajută pe cei ce încearcă să o atingă. Resemnarea faţă de suferinţa prezentă şi personală, chiar acolo unde suferinţa constă în frică, e mult mai uşoară şi de obicei ajutată de această acţiune directă.

Aici e implicată o importantă lege spirituală. Ţi-am explicat că-i poţi slăbi rugăciunile distragîndu-i atenţia de la Vrăjmaş spre starea lui de spirit referitor la Vrăjmaş. Pe de altă parte, teama devine mai uşor de stăpînit atunci cînd mintea pacientului e abătută de la obiectul temut spre teama însăşi, considerată ca o stare de spirit prezentă şi nedorită, iar cînd consideră teama drept crucea lui, o va privi inevitabil ca pe o stare de spirit. Deci se poate formula regula generală: în toate activităţile minţii care favorizează cauza noastră, încurajează-ţi pacientul să nu se gîndească la el însuşi, ci să se concentreze asupra obiectului, dar în toate activităţile favorabile Vrăjmaşului, îndreaptă-i gîndurile spre el însuşi. Lasă ca o jignire sau trupul unei femei să-i fixeze atenţia în afară, ca să nu reflecteze: „Acum intru într-o stare numită Mînie, sau în starea numită Poftă". Dimpotrivă, lasă ca reflecţia „sentimentele mele devin din ce în ce mai evlavioase sau mai miloase" să-i atragă într-atît atenţia spre sine, încît să nu mai privească dincolo de el pentru a-L vedea pe Vrăjmaşul nostru sau pe aproapele său.

În ce priveşte atitudinea sa generală faţă de război, nu trebuie să te bazezi prea mult pe acele sentimente de ură despre care oamenilor le place atît de mult să discute în publicaţiile lor creştine sau anticreştine. În chinul său, desigur că pacientul poate fi

încurajat să se răzbune prin nişte sentimente revanşarde îndreptate împotriva conducătorilor germani şi asta e bine atîta timp cît merge, dar de obicei e un fel de ură melodramatică sau mitică îndreptată împotriva unor ţapi ispăşitori imaginari. Niciodată nu i-a întîlnit pe oamenii aceştia în viaţa de toate zilele, ei nu sînt decît nişte figuri de ceară modelate după ceea ce află din ziare. Rezultatele unei astfel de uri imaginare sînt, adesea, cît se poate de nemulţumitoare şi, dintre toţi oamenii, englezii sînt în privinţa asta cei mai deplorabili papă-lapte. Ei sînt creaturi din alea jalnice care, cu voce tare, proclamă că tortura e prea bună pentru duşmanii lor şi apoi îi dau ceai şi ţigări primului pilot german rănit care se iveşte la uşa din spate.

Orice ai face, în sufletul pacientului tău va fi un pic de bunătate şi un pic de răutate. Lucrul important este să-i îndrepţi răutatea spre semenii săi apropiaţi, pe care-i întîlneşte zilnic, şi să-i îndepărtezi bunătatea spre limitele îndepărtate, către

oamenii pe care nu-i cunoaşte. Astfel, răutatea devine în întregime reală, iar bunătatea în mare măsură imaginară. E inutil să-i stîrneşti ura împotriva germanilor, dacă, în acelaşi timp, între el şi mama lui, patronul sau omul pe care îl întîlneşte pe stradă, se înfiripă obiceiul dăunător al filantropiei. Gîndeşte-te la omul tău ca la o serie de cercuri concentrice, voinţa lui fiind cercul cel nai mic, urmînd apoi intelectul şi la urmă imaginaţia. Nu poţi spera să excluzi deodată din toate cercurile tot ce miroase a Vrăjmaş, dar trebuie să continui să împingi toate virtuţile în exterior, pînă ce se localizează în cercul imaginaţiei, iar toate calităţile dorite se află în interior, în voinţă. Virtuţile nu sînt cu adevărat fatale decît in măsura in care ajung la voinţă şi se materializează in deprinderi (nu mă refer, desigur, la ceea ce pacientul ia drept voinţa lui, fierberea şi frămîntarea conştientă a hotărîrilor şi dinţii încleştaţi, ci adevăratul centru, ceea ce Vrăjmaşul numeşte Inima). Nici o virtute zugrăvită in imaginaţie sau aprobată de intelect şi chiar iubită şi admirată într-o oarecare măsură, nu poate ţine un om departe de casa Tatălui Nostru, din contră, îl vor face şi mai amuzant cînd va ajunge acolo.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

VII. Dragul meu Pelinişor,

Îmi spun că ar trebui să mă întrebi dacă este absolut esenţial ca pacientul să nu fie înştiinţat de existenţa noastră. Acestei întrebări i s-a răspuns, cel puţin pentru faza actuală a luptei, de către Marele Comandament. Pentru moment, politica noastră este să rămînem ascunşi. Bineînţeles că nu a fost întotdeauna aşa. Într-adevăr, avem de înfruntat o teribilă dilemă. Cînd oamenii se îndoiesc de existenţa noastră, noi pierdem toate rezultatele atrăgătoare ale terorii directe şi nu producem vrăjitori. Pe de altă parte, cînd cred în noi, nu-i putem face materialiştl sau sceptici, cel puţin nu încă. Am mari speranţe că, la timpul potrivit, vom învăţa cum să sentimentalizam şi să mitologizăm ştiinţa lor în asemenea măsură încît să se poată strecura ceea ce de fapt e credinţa în noi (deşi nu sub acest nume), în timp ce mintea omului va rămîne închisă pentru credinţa în Vrăjmaş. „Forţa vieţii", cultul sexului şi unele aspecte ale psihanalizei se pot dovedi utile aici. Dacă vom realiza vreodată opera noastră desăvîrşită, Vrăjitorul

Materialist, omul care nu foloseşte, ci chiar se închină cu adevărat la ceea ce el numeşte vag „Forţe", în timp ce neagă existenţa „spiritelor", atunci vom putea întrezări sfîrşitul războiului. Între timp însă, trebuie să ascultăm ordinele. Nu cred că îţi va fi foarte greu să-l ţii pe pacient în ignoranţă. Faptul că în imaginaţia modernă „dracii" sînt figuri predominant comice te va ajuta. Dacă începe să-i treacă prin cap vreo bănuială cît de mică despre existenţa ta, sugerează-i imaginea cuiva în pantaloni roşii strimţi şi convinge-l că, din moment ce nu poate crede în aşa ceva (această metodă de a-i încurca e luată din manualele vechi), nu poate crede nici în tine.

Nu mi-am uitat promisiunea de a mă gîndi dacă trebuie să-l facem pe pacient un patriot extremist sau un pacifist extremist. Orice extreme, cu excepţia devotamentului extrem pentru Vrăjmaş, trebuie încurajate. Nu întotdeauna, bineînţeles, ci în perioada asta. Unele epoci sînt căldicele şi mulţumite de sine, iar datoria noastră este să-l liniştim ca să adoarmă încă şi mai repede. Alte epoci, dintre care şi cea actuală, sînt dezechilibrate şi predispuse la dezbinări, iar datoria noastră este să le stîrnim. Orice grup mic unit prin interese pe care alţii le ignoră sau nu le agreează, tinde să dezvolte înăuntrul său o seră de admiraţie reciprocă, iar faţă de lumea din afară multă mîndrie şi ură, care sînt întreţinute fără ruşine, deoarece o susţine „Cauza" şi ea e considerată impersonală. Asta e valabil

chiar şi atunci cînd micul grup există în primul rînd pentru scopurile Vrăjmaşului. Noi vrem ca biserica să fie mică nu numai pentru ca tot mai puţini oameni să-l poată cunoaşte pe Dumnezeu, dar şi pentru ca cei ce-L cunosc să poată dobîndi acea încordare neliniştitoare şi apărarea autojustificatoare a unei societăţi sau coterii secrete. Biserica e, desigur, bine apărată şi încă nu am reuşit să-i dăm toate caracteristicile unei facţiuni, dar deseori facţiuni subordonate din interiorul ei au produs rezultate admirabile, de la partidele lui Pavel şi Apolo în Corint, pînă la partidele puritane şi sacramentale din cadrul Bisericii Anglicane.

Dacă pacientul tău poate fi împins să devină un adversar al războiului, se va trezi automat într-o societate mică, zgomotoasă, organizată şi nepopulară, iar urmările acestui fapt asupra unui creştin atît de proaspăt vor fi, aproape sigur,

pozitive. Dar numai aproape sigur. A avut cumva îndoieli serioase asupra înrolării într-un război drept înainte să înceapă actualul război? Este un om de mare curaj fizic, atît de mare încît să nu aibă nici o îndoială semiconştientă cu privire la motivele adevărate ale pacifismului său? E posibil ca atunci cînd e cît se poate de sincer (nici un om nu e niciodată cu totul sincer) să fie pe deplin convins că e mînat în întregime de dorinţa de a-l asculta pe Vrăjmaş. Dacă e un astfel de om, e probabil ca pacifismul său să nu ne ajute prea mult şi probabil că Vrăjmaşul îl va proteja de consecinţele obişnuite ale apartenenţei la o sectă. În acest caz, planul cel mai bun ar fi să încerci o criză emoţională bruscă, confuză, din care ar putea ieşi un convertit nesigur la patriotism. Lucrurile acestea se pot aranja de cele mai multe ori, dar, dacă e omul pe care-l bănuiesc, încearcă Pacifismul.

La orice va adera el, sarcina ta principală va fi aceeaşi: lasă-l să înceapă prin a trata Patriotismul sau Pacifismul ca o parte a religiei lui. Apoi lasă-l, sub influenţa spiritului partizan, să ajungă s-o considere ca cea mai importantă parte. Apoi, discret şi treptat, pregăteşte-l pînă în stadiul în care religia devine doar o parte a cauzei şi creştinismul e apreciat mai ales datorită argumentelor excelente pe care le poate furniza în favoarea eforturilor belicoase sau pacifiste ale Angliei. Atitudinea de care e bine să-l fereşti este cea în care afacerile vremelnice sînt tratate în primul rind ca subiect al ascultării. Odată ce ai făcut ca lumea să fie un scop şi credinţa un mijloc, aproape că ai cîştigat omul şi contează

prea puţin ce fel de scop lumesc urmăreşte. El e al nostru, cu condiţia ca întrunirile, pamfletele, politica, mişcările, cauzele şi campaniile să conteze pentru el mai mult decît rugăciunile, împărtăşania şi mila. Şi cu cît e mai religios (în felul acesta), cu atît mai sigur e al nostru. Aş putea să-ţi arăt o temniţă plină aici jos.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

VIII. Dragul meu Pelinişor,

Deci, aşa, „ai mari speranţe că faza religioasă a pacientului e pe ducă". Întotdeauna am crezut că s-a ales praful de Colegiul de Pregătire de cînd l-au pus pe bătrînul Bălosu în fruntea lui. Acum sînt sigur. Nu ţi-a vorbit nimeni niciodată de legea ondulaţiei?

Oamenii sînt nişte amfibil, jumătate spirit şi jumătate animale (hotărîrea Vrăjmaşului de a produce un hibrid atît de revoltător a fost unul din lucrurile care l-au determinat pe Tatăl Nostru să-I retragă sprijinul). Ca spirite, ei aparţin lumii eterne, dar ca animale trăiesc în timp. Asta înseamnă că, în timp ce spiritul lor poate fi dirijat spre un

scop etern, trupurile, pasiunile şi închipuirile lor sînt în continuă schimbare, deoarece a exista în timp înseamnă a te

schimba. Prin urmare, apropierea lor maximă de constanţă este ondulaţia, întoarcerea repetată la un nivel de la care coboară în mod repetat, o serie de urcuşuri şi coborişuri. Dacă ţi-ai fi urmărit cu atenţie pacientul, ai fi văzut aceste ondulaţii în fiecare domeniu al vieţii lui: în interesul pentru munca lui, afecţiunea faţă de prieteni, dorinţele lui fizice, toate urcă şi coboară. Cît timp trăieşte pe pămînt, perioadele de bogăţie şi însufleţire fizică şi emoţională vor alterna cu perioade de împietrire şi sărăcie. Uscăciunea şi monotonia prin care trece pacientul tău acum nu sînt opera ta, aşa cum crezi tu prosteşte; ele sînt pur şi simplu un fenomen natural ce nu ne va aduce nici un cîştig dacă nu-l folosim cum trebuie.

Pentru a hotărî cum să-l foloseşti mai bine, trebuie să te întrebi cum vrea să-l folosească Vrăjmaşul şi apoi să faci exact invers. S-ar putea să fii surprins să afli că, în eforturile Lui de a obţine stăpînirea permanentă a unui suflet, El se bazează mai mult pe coborîşuri decît pe urcuşuri. Unii din favoriţii lui deosebiţi au trecut prin coborîşuri mai lungi şi mai adînci decît oricine altcineva. Motivul este următorul: pentru noi, omul este în primul rînd hrană; ţelul nostru este absorbirea voinţei lui într-a noastră, mărind în acest fel teritoriul nostru din eul său. Dar ascultarea pe care Vrăjmaşul o pretinde oamenilor este cu totul altceva. Trebuie să privim în faţă faptul că toată vorbăria despre dragostea Lui pentru oameni şi despre slujirea Lui ca fiind libertatea absolută nu este doar propagandă (aşa cum ar fi unii tentaţi să creadă), ci un adevăr înfricoşător. El vrea cu adevărat să umple universul cu o mulţime de astfel de replici mărunte şi scîrboase ale Lui însuşi, creaturi a căror viaţă, la scara ei miniaturală, va fi calitativ ca a Lui însuşi, nu din cauză că i-a absorbit, ci din cauză că voinţa lor s-a supus de bunăvoie voinţei Lui. Noi vrem turmă, care la urmă să devină hrană. El vrea slujitori, care să devină în cele din urmă fii. Noi vrem să sorbim, El vrea să reverse. Noi sîntem goi şi vrem să ne umplem, El e plin şi se revarsă. Ţelul războiului nostru este o lume în care Tatăl Nostru din Adîncuri să fi absorbit in el toate fiinţele. Vrăjmaşul vrea o lume plină de fiinţe unite cu El, dar totuşi distincte.

Şi aici apare coborîşul. Precis te-ai întrebat deseori de ce Vrăjmaşul nu-şi foloseşte mai mult puterea pentru a Se arăta într-un mod perceptibil sufletelor oamenilor, în orice

moment şi în măsura în care vrea. Dar acum vezi că Irezistibilul şi Indiscutabilul sînt cele două arme pe care însăşi natura planului Său îi interzice să le folosească. Simpla nesocotire a voinţei omului (ceea ce ar face, cu siguranţă, prezenţa Lui simţită chiar în cea mai mică şi mai neînsemnată măsură) ar fi inutilă pentru El. El nu poate sili. El poate doar curta. El poate doar peţi, pentru că ideea Lui josnică este să aibă şi capra şi varza. Creaturile astea trebuie să fie una cu El şi totuşi ele însele. Să le anihileze doar ori să le asimileze n-ar ajuta la nimic. La început e pregătit să copleşească un pic. Va începe cu comunicări despre prezenţa Lui, care, deşi palide, lor li se par măreţe, cu dulceaţă emoţională şi biruinţă uşoară asupra ispitei, dar nu lasă niciodată ca starea aceasta să dureze mult. Mai devreme sau mai tîrziu, El îşi retrage, dacă nu cu adevărat, cel puţin din experienţa lor conştientă, tot sprijinul şi toate îndemnurile. Lasă creatura să stea pe picioarele ei, să îndeplinească doar cu voinţa sarcini care şi-au pierdut orice gust. În timpul unor astfel de perioade de coborîre, mai mult decît în cele de culme, creatura devine aşa cum o doreşte El. De aceea rugăciunile făcute în starea de uscăciune sînt cele care îi plac cel mai mult. Noi ne putem tîrî pacienţii noştri după noi doar prin ispitire continuă, pentru că noi îi destinam consumului şi cu cît voinţa lui este mai bruiată, cu atît e mai bine. El nu poate „ispiti" virtutea, aşa cum facem noi eu viciul. El vrea ca ei să înveţe să meargă, aşa că trebuie să-şi retragă mina şi, dacă există doar voinţa de a merge, e mulţumit chiar şi cu poticnelile lor. Nu te înşela, Pelinişor, cauza noastră nu este niciodată în mai mare pericol ca atunci cînd un om, fără să mai dorească, dar totuşi voind să facă voia Vrăjmaşului, priveşte în jur la un univers în care orice urmă a Lui pare să fi dispărut, întreabă de ce a fost părăsit, dar totuşi ascultă.

Însă, bineînţeles, coborîşurile ne oferă şi ocazii favorabile. Săptămîna viitoare îţi voi da cîteva sugestii despre cum să le exploatezi.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

IX. Dragul meu Pelinişor,

Cred că ultima mea scrisoare te-a convins că panta monotoniei sau „uscăciunii" pe care coboară în prezent pacientul tău nu-ţi va da de la sine sufletul lui, ci trebuie să fie

exploatată cum se cuvine. Am să examinez acum ce forme trebuie să ia această exploatare.

În primul rînd, am descoperit că întotdeauna perioadele de Coborîre ale ondulaţiei umane constituie ocazii excelente pentru toate ispitele trupului, în special cele sexuale. Asta ar putea să te surpindă pentru că, desigur, în perioadele de Culme există mai multă energie fizică şi, prin urmare, mai mare apetit potenţial. Dar trebuie să-ţi aminteşti că şi puterea de rezistenţă este maximă. Sănătatea şi dispoziţia pe care vrei să le foloseşti în producerea poftei pot la fel, din păcate, să fie foarte uşor folosite pentru muncă, joacă, gîndire sau distracţii inofensive. Atacul are o mult mai mare şansă de succes cînd tot lăuntrul omului e mohorît, rece şi gol, şi trebuie remarcat de asemenea faptul că sexualitatea Văii este uşor deosebită în calitate de cea a Culmii - mult mal puţin probabil să ducă la fenomenul dulceag pe care oamenii îl numesc „a fi îndrăgostit" şi mult mai uşor atrasă de perversiuni, mult mai puţin contaminată de acele împrejurări generoase, fanteziste şi chiar spirituale care, de multe ori, fac sexualitatea umană atît de dezolantă. La fel şi cu alte dorinţe trupeşti. E mult mai uşor să faci un beţiv dintr-un om impunîndu-i băutura ca un calmant, cînd este apatic şi plictisit, decît încurajîndu-l s-o folosească ca mijloc de înveselire între prieteni, cînd e fericit şi expansiv. Nu uita niciodată că atunci cînd avem de-a face cu orice plăcere în forma ei sănătoasă, normală şi care satisface, sîntem, într-un anumit sens, pe terenul Vrăjmaşului. Ştiu că am cîştigat multe suflete prin plăcere, dar cu toate acestea, plăcerea este invenţia Lui, nu a noastră. El a făcut plăcerile; pînă acum, toate cercetările noastre nu ne-au permis să producem nici măcar una. Tot ce putem face este să încurajăm oamenii să guste plăcerile pe care le-a produs Vrăjmaşul în acele momente, moduri şi măsuri pe care El le-a interzis. De aceea încercăm noi întotdeauna să folosim orice plăcere cît mai departe de condiţia ei naturală pînă cînd este cît mai puţin naturală, amintind cît mai puţin de Creatorul ei şi fiind cît mai puţin plăcută. Formula e o dorinţă din ce în ce mai mare pentru o plăcere din ce în ce mai mică. E mai

sigur şi are mai mult stil. Să cîştigi sufletul omului şi să nu-i dai nimic în schimb, iată ce bucură cu adevărat inima Tatălui Nostru. Iar coborîşurile sînt momentele de începere a acestui proces.

Dar este o cale şi mai bună de exploatare a Coborîşului, şi anume prin părerea

pacientului despre aceasta. Ca întotdeauna, primul pas este să nu-l laşi să înceapă să cunoască. Nu-l lăsa să bănuiască legea ondulaţiei. Lasă-l să creadă că se presupune că zelul de la începutul convertirii lui va dura şi ar fi trebuit să dureze pentru totdeauna şi că uscăciunea actuală este, la fel, o situaţie permanentă. Odată ce i-ai fixat bine în cap concepţia aceasta greşită, poţi să continui în mai multe feluri. Totul depinde de a stabili dacă omul tău este tipul depresiv, care poate fi ispitit să dispere, sau tipul visător, care poate fi asigurat că totul e bine. Primul tip e din ce în ce mai rar printre oameni. Dacă se nimereşte ca pacientul tău să fie aşa, totul e uşor. Trebuie doar să-l ţii departe de creştinii cu experienţă (o sarcină uşoară în zilele noastre), să-i îndrepţi atenţia spre versetele potrivite din Scriptură, apoi să-l pui să lucreze la planul disperat de a-şi regăsi vechile sentimente doar prin puterea voinţei şi ai cîştigat partida. Dacă este un tip mai credul, treaba ta este să-l faci să se resemneze cu actuala temperatură scăzută a spiritului său şi, încetul cu încetul, să devină mulţumit de ea, convingîndu-se singur că, la urma urmei, nu e chiar aşa de scăzută, într-o săptămînă sau două îl vei face să se îndoiască dacă nu cumva primele lui zile de creştin au fost cam exagerate. Vorbeşte-i despre „cumpătare în toate lucrurile". Odată ce îl poţi aduce pînă acolo încît să creadă că „religia e foarte bună pînă la un anumit punct", poţi fi cît se poate de fericit cu privire la sufletul său. O religie moderată este la fel de bună pentru noi ca şi absenţa ei, ba chiar mai amuzantă.

Altă posibilitate este cea a atacului direct dat asupra credinţei lui. Cînd l-ai făcut să considere coborîşul permanent, nu-l poţi convinge că „faza religioasă" este gata să se stingă la fel ca fazele precedente? Bineînţeles că nu e de conceput să ajungi în mod raţional de la afirmaţia „nu mă mai interesează" la afirmaţia „asta e fals", dar aşa cum am mai spus, pe jargon trebuie să te bazezi, nu pe raţiune. Chiar cuvîntul azi e foarte

bun pentru a păcăli. Presupun că această creatură a mai trecut prin cîteva (toţi au trecut) şi se simte întotdeauna superior şi le priveşte de sus pe cele din care a ieşit, nu pentru că într-adevăr le-a privit critic, ci pur şi simplu pentru că aparţin trecutului. (Continui, sper, să-l hrănşti bine cu idei confuze despre Progres, Dezvoltare şi Istorism şi să-i dai să citească o grămadă de biografii moderne. Oamenii din ele trec întotdeauna prin faze, nu-i aşa?) Ai prins ideea? Îndepărtează-i gîndul de la simplele antiteze dintre Adevărat şi Fals spre expresii

drăguţe şi vagi ca „a fost o fază", „am trecut prin toate astea" şi nu uita de binecuvîntatul cuvînt „Adolescent".

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

X. Dragul meu Pelinişor,

Am fost încîntat să aud de la Cusurgiu că pacientul tău şi-a făcut nişte cunoştinţe noi foarte convenabile şi că se pare că ai folosit acest eveniment într-un mod cu adevărat promiţător. Presupun că soţii de vîrstă mijlocie care au trecut pe la biroul lui sînt exact felul de oameni pe care vrem să-i cunoască: bogaţi, eleganţi, intelectuali superficiali şi minunat de sceptici despre orice în lumea asta. Înţeleg şi că sînt vag pacifişti, nu pe temeiuri morale, ci dintr-un obicei învederat de a deprecia orice priveşte marea masă a semenilor şi dintr-o spoială de comunism pur literar şi în vogă. Excelent! Se pare că te-ai folosit bine şi de întreaga sa vanitate socială, sexuală şi intelectuală. Spune-mi mai multe. S-a angajat din plin? Nu vreau să spun cu vorba. Există un joc de priviri, tonuri şi rîsete,

prin care un muritor poate sugera că e de aceeaşi parte cu cei cărora le vorbeşte. Asta este trădarea pe care trebuie s-o încurajezi în mod deosebit, deoarece omul nu o realizează pe deplin şi, pe cînd o face, tu îi vei fi făcut retragerea dificilă.

Fără îndoială că el îşi va da seama că premisele pe care se bazează toată discuţia noilor săi prieteni sînt în directă opoziţie cu credinţa lui. Nu cred că asta contează prea mult, cu condiţia ca tu să-l poţi convinge să amine orice recunoaştere deschisă a acestui fapt şi aceasta, cu ajutorul ruşinii, mîndriei, modestiei şi vanităţii, va fi uşor de făcut. Cît timp durează amînarea, el va fi într-o poziţie falsă. Va tăcea cînd va trebui să vorbească şi va rîde cînd va trebui să tacă. Va adopta, la început prin purtare, dar curînd şi prin cuvinte, tot felul de atitudini cinice şi sceptice care de fapt nu-i aparţin, dar care, dacă-l joci bine, ar putea deveni ale lui. Toţi muritorii tind să devină ceea ce pretind că sînt. E ceva elementar. Adevărata problemă e cum să te pregăteşti pentru contraatacul Vrăjmaşului.

Primul lucru este să întîrzii cît se poate de mult momentul în care să-şi dea seama că această nouă plăcere este o ispită. Asta ar părea greu de realizat din moment ce slujitorii Vrăjmaşului au propovăduit timp de două mii de ani despre „Lume" ca una din marile ispite. Din fericire, însă, s-a vorbit foarte puţin despre asta în ultimele decenii. În scrierile creştine moderne, deşi găsesc multe despre Mamona (chiar mai mult decît mi-ar plăcea), găsesc puţine din vechile avertismente despre Deşertăciunea lumii, Alegerea prietenilor şi Valoarea

timpului. Probabil că pacientul tău ar clasifica toate acestea drept „puritanisme" şi, îmi dai voie să remarc în trecere, că valoarea pe care am dato acestui cuvînt este unul din triumfurile noastre cu adevărat solide din ultima sută de ani. Cu el salvăm anual mii de oameni de la cumpătare, curăţie şi viaţă echilibrată.

Totuşi, mai devreme sau mai tîrziu, adevărata natură a noilor săi prieteni trebuie săi devină clară şi atunci tactica ta trebuie să depindă de inteligenţa pacientului. Dacă este destul de neghiob, poţi să-l faci să-şi dea seama de caracterul prietenilor numai cînd sînt absenţi; poţi face ca prezenţa lor să alunge orice critică. Dacă asta reuşeşte, poate fi făcut să trăiască aşa cum am ştiut eu că trăiesc mulţi oameni, timp destul de lung, două vieţi paralele. Nu numai că va părea că este, ci chiar va fi un om diferit în fiecare din cercurile pe care le frecventează.

Dacă dai greş aici, există o metodă mai subtilă şi mai antrenantă: poate fi făcut să aibă o plăcere pozitivă în perceperea incompatibilităţii celor două laturi ale vieţii sale. Aceasta se realizează, exploatîndu-i vanitatea. Poate fi învăţat să-i placă să îngenuncheze duminica lîngă băcan, doar pentru că-şi aminteşte că băcanul n-ar putea nicidecum înţelege lumea manierată şi zeflemitoare în care trăieşte el sîmbăta seara. Şi invers, să-i placă glumele proaste şi blasfemiile cu prietenii lui la cafenea, cu atît mai mult cu cît e conştient de o lume „mai profundă", „mai spirituală" dinăuntrul lui, pe care ei nu o pot înţelege. Ai prins ideea? Prietenii din lume îl ating într-o parte şi băcanul în cealaltă, iar el este omul complet, echilibrat, complex, care vede dincolo de ei. Astfel că, în timp ce trădează permanent cel puţin două categorii de oameni, în loc de ruşine va avea continuu un izvor ascuns de mulţumire de sine.

În fine, dacă toate dau greş, îl poţi convinge, sfidînd conştiinţa, să continue noile legături pe motivul că, într-un fel nelămurit, le face un bine acestor oameni prin simplul fapt că le bea cocteiurile şi rîde la glumele lor, iar a înceta să facă aşa ceva ar fi „pedant", „intolerant" şi, bineînţeles, „puritan". Desigur că, în acest timp, vei lua precauţia evidentă de a veghea ca această nouă complicaţie să-l determine să cheltuiască mai mult decît îşi poate permite şi să-şi neglijeze

munca şi mama. Gelozia şi alarmarea ei, ca şi ocolişurile şi grosolăniile lui, vor fi de nepreţuit pentru agravarea tensiunii din familie.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XI. Dragul meu Pelinişor,

Clar că totul merge foarte bine. Sînt încîntat mai ales să aud că cei doi prieteni noi iau făcut cunoştinţă cu tot grupul. Toţi aceştia, după cum aflu din arhivă, sînt oameni cu totul vrednici de încredere: zeflemişti constanţi şi consecvenţi, mondeni care, fără nici un păcat spectaculos, se îndreaptă în tihnă şi tăcere spre casa Tatălui Nostru. Spui că le place să rîdă. Sper că asta nu înseamnă că ai impresia că rîsul în sine ar fi întotdeauna în favoarea noastră. Chestiunea asta merită puţină atenţie.

Eu împart cauzele rîsului omenesc în Bucurie, Haz, Gluma propriu-zisă şi Neseriozitate. Prima o vei găsi între prietenii şi îndrăgostiţii reuniţi în ajunul unei

sărbători. Printre adulţi există de obicei un pretext pentru glume, dar uşurinţa cu care cele mai neînsemnate vorbe de spirit provoacă rîsul în astfel de ocazii arată că nu ele sînt cauza reală. Nu ştim care e cauza reală. Ceva de felul acesta e exprimat în cea mai mare parte a acelei arme detestabile pe care oamenii o numesc Muzică şi ceva asemănător există în Cer - o accelerare fără înţeles a ritmului experienţei celeste, cu totul opacă nouă. Rîsul de felul acesta nu ne aduce nici un folos şi trebuie întotdeauna descurajat. Pe lîngă asta, fenomenul în sine e dezgustător şi e o insultă directă la adresa realismului, demnităţii şi austerităţii Iadului.

Hazul e strîns înrudit cu Veselia - un fel de spumă emoţională izvorîtă din instinctul de joacă. Nouă ne e de foarte puţin folos. Bineînţeles, uneori poate fi folosit pentru a distrage oamenii de la ceva ce Vrăjmaşul ar vrea ca ei să simtă sau să facă, dar în sine are tendinţe cu totul de nedorit. Promovează mila, curajul, mulţumirea şi multe alte rele.

Gluma propriu-zisă se îndreaptă spre perceperea neaşteptată a incongruenţei şi este un domeniu mult mai promiţător. Nu mă gîndesc în primul rînd la umorul indecent sau

obscen care adesea dezamăgeşte prin rezultatele lui, deşi ispititorii de mîna a doua se bazează foarte mult pe el. Adevărul e că, în privinţa asta, oamenii se împart în două clase: sînt cei pentru care „absenţa unei pasiuni e la fel de gravă ca pofta" şi pentru care o povestire indecentă încetează să producă lascivitate în măsura în care devine amuzantă; şi sînt alţii, cărora rîsul şi pofta le sînt provocate în acelaşi moment de acelaşi lucru. Primii aleg gluma despre sex pentru că dă naştere la multe incongruenţe, cei din al doilea grup cultivă incongruentele pentru că ele permit un pretext de a vorbi despre sex. Dacă omul tău e de primul tip, umorul obscen nu te va ajuta. Nu voi uita niciodată ceasurile pe care le-am pierdut (pentru mine ceasuri de insuportabilă plictiseală) prin baruri şi fumoaruri cu unul din primii mei pacienţi înainte de a învăţa regula asta. Află cărui grup îi aparţine pacientul tău şi vezi ca el să nu descopere.

Adevăratul folos al Glumelor sau Umorului este în cu totul altă parte şi deosebit de promiţător printre englezii care îşi iau „simţul umorului" atît de în serios încît o deficienţă de felul acesta este aproape singura lipsă de care se ruşinează. Umorul este pentru ei harul

vieţii atotconsolator şi (notează bine asta) atotiertător. De aceea este de nepreţuit ca mijloc de distrugere a ruşinii. Dacă un om îi lasă pur şi simplu pe alţii să plătească pentru el, este „nemernic"; dacă se laudă cu asta într-un mod lumesc şi îşi ia peste picior prietenii pentru că i-au plătit oalele sparte, nu mai e „nemernic", ci un individ comic. Simpla laşitate e ruşinoasă; laşitatea preamărită cu exagerări umoristice şi gesturi groteşti poate fi acceptată ca amuzantă. Cruzimea e ruşinoasă dacă omul crud nu o poate prezenta ca pe o farsă. O mie de glume obscene sau chiar blasfematoare nu ajută la osîndirea unui om atît cît descoperirea că, aproape orice vrea să facă, poate fi făcut nu numai fără dezaprobarea, dar chiar cu admiraţia semenilor săi, numai să fie tratat ca o glumă. Şi această ispită poate fi ascunsă cu totul pacientului tău prin această seriozitate englezească cu privire la Umor. Orice sugestie că s-ar putea să fi mers prea departe poate fi înfăţişată ca „Puritană" sau trădînd „lipsă de umor".

Dar Neseriozitatea e cea mai bună dintre toate. În primul rînd, este foarte economică. Numai un om inteligent poate face o Glumă adevărată despre virtute sau chiar despre orice altceva; oricare dintre ei poate fi învăţat să vorbească de parcă virtutea ar fi amuzantă, între oamenii neserioşi întotdeauna se subînţelege că s-a făcut o glumă. În realitate nimeni nu o face, dar orice subiect serios este discutat într-o manieră care implică faptul că i-au găsit deja o latură ridicolă. Prelungit, obiceiul Neseriozităţii ridică în jurul omului cea mai bună platoşă pe care o ştiu împotriva Vrăjmaşului şi e cu totul scutit de pericolele inerente celorlalte surse ale rîsului. Este la mii de mile depărtare de Veselie; ucide, în loc să ascută intelectul, şi nu provoacă nici un fel de afecţiune între cei care o practică.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XII. Dragul meu Pelinişor,

Progresezi excelent, este limpede. Singura mea teamă este ca nu cumva, încercînd să-l zoreşti pe pacient, să trezeşti în el simţul realităţii, al adevăratei lui situaţii, deoarece, tu şi eu, care vedem situaţia aşa cum este, nu trebuie să uităm niciodată cît de total diferită îi pare lui. Noi ştim că am introdus o schimbare de direcţie în mersul său, care deja îl

îndepărtează de pe orbita Vrăjmaşului, dar el trebuie să-şi închipuie că toate opţiunile care au efectuat această schimbare a cursului sînt banale şi revocabile. Nu trebuie să i se îngăduie să bănuiască că acum se îndreaptă încet tocmai în sens contrar soarelui, pe o direcţie ce duce spre răceala şi întunericul golului absolut.

Din acest motiv sînt aproape încîntat să aud că încă mai merge la biserică şi se împărtăşeşte. Ştiu că sînt pericole în asta, dar orice e mai bine decît să-şi dea seama de schimbarea ce a suferit-o faţă de primele sale luni de viaţă creştină. Cît timp păstrează în exterior obiceiurile de creştin, poate fi încă făcut să se creadă un om ce are cîţiva prieteni noi şi cîteva distracţii, dar a cărui stare spirituală este la fel ca în urmă cu şase săptămîni. Şi în timp ce el crede asta, noi nu trebuie să ne luptăm cu pocăinţa explicită a unui păcat clar, recunoscut pe deplin, ci

Stînjeneala asta nedesluşită trebuie manevrată cu grijă.

doar cu sentimentul vag, deşi stînjenitor, că nu prea o duce bine în ultimul timp.

îl poate trezi şi strică tot jocul. Pe de altă parte, dacă o suprimi cu totul - ceea ce, fiindcă veni vorba, Vrăjmaşul nu te va lăsa s-o faci - pierdem un element al situaţiei de care am putea profita. Dacă un astfel de sentiment e lăsat să trăiască, dar nu e lăsat să devină de nestăpînit şi să înflorească într-o pocăinţă adevărată, are o tendinţă nepreţuită. Măreşte aversiunea pacientului de a se gîndi la Vrăjmaş. Toţi oamenii au avut aproape întotdeauna o astfel de aversiune, dar cînd se gîndesc la El (şi asta implică înfruntarea şi intensificarea unui nor cu totul confuz de învinovăţiri semiconştiente) această aversiune creşte înzecit. Ei urăsc orice idee care aminteşte de El, exact aşa cum oamenii cu greutăţi financiare nu suportă să vadă o notă de plată. În starea asta, pacientul nu-şi va uita îndatoririle religioase, ci le va detesta din ce în ce mai tare. Se va gîndi la

ele dinainte cît se poate de rar şi le va uita cît se poate de repede cînd le termină.

Acum cîteva săptămîni a trebuit să-l ispiteşti înspre ireal şi neatenţie în rugăciunile lui, dar acum îl vei putea găsi cu braţele deschise şi aproape implorîndu-te să-i tulburi intenţia şi săi amorţeşti inima. El va dori ca rugăciunile lui să fie nereale, deoarece nu se va îngrozi de nimic mai mult ca de contactul efectiv cu Vrăjmaşul. Intenţia lui va fi ca nu cumva să-şi trezească conştiinţa.

Pe măsură ce situaţia aceasta devine tot mai stabilă, te vei elibera treptat de ocupaţia obositoare de a-i furniza Plăceri ca ispite. Pe măsură ce stînjeneala şi aversiunea lui de a o înfrunta îi vor lua din ce în ce mai mult din fericirea reală şi, cum obişnuinţa face plăcerile vanităţii, entuziasmului şi neseriozităţii mai puţin plăcute şi ttodată mai greu de abandonat (pentru că, din fericire, asta e ceea ce face obiceiul dintr-

o plăcere), vei afla că orice este de ajuns să-i atragă atenţia rătăcitoare. Nu mai ai nevoie de o carte bună care să-i placă într-adevăr pentru a-l îndepărta de la rugăciune, de la munca lui sau de la somn; cîteva reclame din ziarul de ieri vor fi de ajuns. Îl poţi face să-şi piardă timpul nu numai în discuţii care îi plac, cu oamenii care-i plac, ci şi în discuţii care nu-l interesează, despre subiecte care-l plictisesc. Îl poţi determina să nu facă absolut nimic timp îndelungat. Îl poţi ţine treaz pînă noaptea tîrziu, nu făcînd scandal, ci uitîndu-se la un foc stins într-o cameră rece. Toate activităţile sănătoase şi stimulatoare pe care vrem să le evite pot fi suspendate fără a i se da nimic în schimb, astfel ca la urmă să poată spune, aşa

cum a spus unul din pacienţii mei la sosirea lui aici jos: „Acum văd că mi-am petrecut cea mai mare parte din viaţă nefăcînd nici ce trebuia, nici ce mi-a plăcut". Creştinii îl descriu pe Vrăjmaş ca unul „fără de care Nimicul e puternic" şi Nimicul este foarte puternic: destul de puternic să răpească cei mai frumoşi ani ai unui om, nu în păcate dulci, ci într-o pîlpîire dezolantă a minţii despre nu se ştie ce anume şi nu se ştie de ce, în satisfacerea unor curiozităţi atît de mici, încît omul e doar pe jumătate conştient de ele, bătînd cu degetele şi lovindu-şi călcîiele, fluierînd melodii care nu-i plac sau în lungul şi întunecosul labirint al răbdărilor cărora nu are nici măcar pofta

sau ambiţia să le dea gust, dar de care, odată declanşate de o asociere întîmplătoare, creatura e prea slabă şi prea ameţită ca să se scuture.

Vei spune că acestea sînt păcate foarte mici şi fă îndoială, la fel ca toţi ispititorii tineri, eşti nerăbdător să poţi raporta o ticăloşie spectaculoasă. Dar aminteşjte-ţi, singurul lucru care contează este măsura în care îl desparţi pe om de Vrăjmaş. Nu contează cît de mici sînt păcatele, dacă efectul lor cumulativ este de a-l îndepărta pe furiş de Lumină spre Nimic. Umorul nu e mai bine ca jocul de cărţi, dacă jocul de cărţi poate face şmecheria, într-adevăr, drumul cel mai sigur spre Iad este cel treptat - cu pantă lină, moale sub picior, fără cotituri bruşte, fără marcaje şi fără indicatoare.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XIII. Dragul meu Pelinişor,

Mi se pare că ai nevoie de o mulţime de pagini pentru a spune o istorioară foarte simplă. Ce mai încolo şi-ncoace, ai lăsat omul să-ţi scape printre degete. Situaţia este foarte gravă şi chiar că nu văd nici un motiv pentru care să încerc să te scap de consecinţele ineficienţei tale. O pocăinţă şi o reînnoire a ceea ce cealaltă parte numeşte „har", la scara pe care o înfăţişezi, este înfrîngere de gradul întîi. Duce la o a doua convertire, probabil la un nivel mai profund decît prima.

După cum s-ar fi cuvenit să ştii, norul înăbuşitor care te-a împiedicat să-l ataci pe pacient în timpul plimbării lui de la vechea moară este un fenomen bine cunoscut. Este arma cea mai barbară a Vrăjmaşului şi apare în general cînd El i se prezintă direct

pacientului, în anumite moduri încă neclasificate pe deplin. Unii oameni sînt permanent înconjuraţi de El şi, astfel, inaccesibili nouă.

Şi acum gafele tale. După propria ta expunere, în primul rînd i-ai îngăduit pacientului tău să citească o carte care i-a plăcut cu adevărat, doar pentru că i-a plăcut şi pentru a face observaţii inteligente despre ea noilor săi prieteni. În al doilea rînd, i-ai îngăduit să se plimbe pînă la moară şi să ia ceaiul acolo

- o plimbare la ţară, care-i place cu adevărat, şi făcută singur. Cu alte cuvinte, i-ai permis două Plăceri cu totul pozitive. Chiar aşa de neştiutor ai fost încît să nu vezi pericolul lor? Caracteristica Durerilor şi Plăcerilor e că sînt fără îndoială reale şi, prin urmare, cît timp durează îi dau omului care le trăieşte un indiciu al realităţii. Astfel, dacă ai fi încercat să-ţi osîndeşti omul prin metoda romantică -făcîndu-l un fel de Childe Harold sau Werther scufundat în autocompătimire datorită unor suferinţe imaginare - ai fi încercat să-l protejezi cu orice preţ de orice durere reală pentru că, bineînţeles, cinci minute de durere de dinţi adevărată i-ar dezvălui ce prostii sînt întristările romantice şi ţi-ar demasca întreaga stratagemă. Dar tu ai încercat să-ţi osîndeşti pacientul prin Lume, adică înşelîndu-l că vanitatea, agitaţia, ironia şi plictiseala costisitoare sînt plăceri. Cum s-a putut să nu-ţi dai seama că o plăcere reală era ultimul lucru pe care trebuie să-l laşi să-l cunoască? N-ai prevăzut că îţi va ucide pur şi simplu toată înşelătoria pe care l-ai învăţat, cu atîta trudă, s-o preţuiască? Şi că plăcerea pe care cartea şi plimbarea i-au oferit-o era cea mai periculoasă dintre toate? Că-i va desprinde de pe sensibilitate crusta aceea pe care ai format-o tu şi-l va face să simtă că se întoarce acasă, regăsindu-se pe el însuşi? Ca un preliminariu la desprinderea lui de Vrăjmaş, ai vrut să-l desprinzi de el însuşi şi ai făcut aici ceva progres. Acum totul e distrus.

Sigur că ştiu că şi Vrăjmaşul vrea să-i desprindă pe oameni de ei înşişi, dar într-un mod diferit. Aminteşte-ţi întotdeauna că El iubeşte cu adevărat acest mic parazit şi acordă o valoare absurdă individualităţii fiecăruia dintre ei. Cînd vorbeşte de renunţarea la sine, El vorbeşte doar de renunţarea la pretenţia propriei voinţe. Odată făcută El le restituie cu adevărat întreaga personalitate şi se laudă (mi-e teamă că pe bună dreptate) că atunci cînd ei vor fi ai Lui pe deplin, vor fi mai mult ca oricînd ei înşişi. De aceea, în timp ce se delectează să-i vadă jertfindu-şi chiar şi intenţiile lor nevinovate. El urăşte să-i vadă

depărtîndu-se de natura lor pentru orice alt motiv. Şi noi ar trebui să-i încurajăm întotdeauna s-o facă. Preferinţele şi impulsurile cele mai adînci ale oricărui om sînt materia primă, punctul de plecare cu care i-a înzestrat Vrăjmaşul. Prin urmare,

a-l îndepărta de ele este întotdeauna un punct cîştigat. Chiar şi în ceea ce este indiferent, e întotdeauna de dorit să înlocuieşti cu normele Lumii, cu convenţiile sau cu moda, preferinţele sau simpatiile reale ale omului. Eu unul aş împinge asta foarte departe. Aş face o regulă din a stîrpi în pacientul meu orice gust personal puternic, care de fapt nu e păcat, chiar dacă e ceva foarte banal ca jocurile de cricket, colecţionarea de timbre sau plăcerea de a bea cacao. Astfel de lucruri, te asigur, nu au nimic virtuos în ele, dar e în ele un fel de inocenţă, umilinţă şi uitare de sine în care nu mă încred. Omul care îndrăgeşte cu adevărat şi dezinteresat un lucru oarecare din lume, doar de dragul lui, şi fără să dea doi bani pe ceea ce spun ceilalţi despre asta, este chiar prin acest fapt înarmat împotriva unora dintre cele mai subtile moduri de atac ale noastre. Ar trebui să încerci întotdeauna să-l faci pe pacient să renunţe la oamenii, mîncarea sau cărţile care-i plac într-adevăr în favoarea oamenilor „cei mai buni", a mîncării „potrivite", a cărţilor „importante". Am cunoscut un om apărat de puternicele ispite ale ambiţiei sociale printr-un gust şi mai puternic pentru drob cu ceapă.

Rămîne de considerat cum putem îndrepta acest dezastru. Lucrul important este să-l împiedici să facă ceva. Cît timp nu porneşte la acţiune, nu contează cît de mult se gîndeşte la noua lui pocăinţă. Lasă mica brută să se bălăcească în ea. Lasă-l, dacă are vreo înclinaţie în acest sens, să scrie vreo carte despre asta: este un mod excelent de a steriliza seminţele pe care le plantează Vrăjmaşul în sufletul unui om. Lasă-l să facă orice, numai să nu acţioneze. Nici un pic din mila, din imaginaţia şi din emoţiile lui nu ne va face rău, dacă le putem ţine departe de voinţa lui. Aşa cum a spus unul dintre oameni, obiceiurile active se întăresc prin repetarea lor, dar cele pasive slăbesc. Cu cît mai des simte fără să acţioneze, cu atît mai puţin va fi vreodată capabil să acţioneze şi, pînă la urmă, cu atît mai puţin va putea să simtă.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XIV. Dragul meu Pelinişor,

Lucrul cel mai alarmant din ultima ta relatare despre pacient este că nu ia nici una din acele hotărîri sigure, care i-au marcat convertirea iniţială. Nu mai sînt promisiuni generoase de virtute perpetuă, bănuiesc, nici chiar nădejdea de a primi „har"

pe viaţă, ci doar speranţă în pomana de zi de zi şi ceas de ceas pentru a rezista ispitei din fiecare zi şi din orice ceas! Asta e foarte rău.

Nu văd decît un singur lucru ce poate fi făcut pe moment. Pacientul tău a devenit smerit; i-ai atras atenţia asupra acestui lucru? Toate virtuţile sînt mai puţin îngrozitoare pentru noi odată ce omul e conştient că le are. Şi asta e valabil în special pentru smerenie. Prinde-l în momentul cînd e într-adevăr sărac în duh şi strecoară-i reflecţia plăcută: „Pe Jupiter! Sînt smerit!" şi imediat se va ivi mîndria - mîndrie pentru umilinţa lui. Dacă îşi dă seama de pericol şi încearcă să înăbuşe forma asta nouă de mîndrie, fă-l mîndru de încercarea lui şi tot aşa, prin cîte faze doreşti, dar nu încerca asta prea mult timp de teamă să nu-i trezeşti simţul umorului şi-al proporţiei, în care caz va rîde doar de tine şi va merge la culcare.

Dar sînt şi alte moduri profitabile de a-i atrage atenţia asupra virtuţii Smereniei. Prin această virtute, ca şi prin toate celelalte, Vrăjmaşul nostru vrea să abată atenţia omului de la sine însuşi către El şi către aproapele său. Toată înjosirea şi dispreţul de sine sînt hărăzite, în cele din urmă, numai în acest scop; ele ne fac puţin rău dacă nu-şi ating scopul şi ne pot face chiar bine dacă îl ţin pe om preocupat de sine însuşi şi, mai presus de orice, dacă dispreţul de sine poate fi punctul de plecare pentru dispreţul faţă de ceilalţi şi astfel, pentru mîhnire, mînie şi cruzime.

Trebuie, prin urmare, să ascunzi de pacient adevăratul scop al Smereniei. Lasă-l s-o creadă nu uitare de sine, ci un anumit fel de părere (şi anume una proastă) despre talentele şi caracterul său. Presupun că are într-adevăr ceva talente. Fixează-i în minte Ideea că smerenia constă în a încerca să creadă că aceste talente sînt mai puţin preţioase decît crede el. Fără îndoială că, în realitate, sînt mai puţin preţioase decît crede el, dar nu asta este esenţial. Lucrul important este să-l faci să preţuiască o opinie pentru orice altă calitate decît adevărul, introducînd astfel un element de necinste şi făţărnicie în inima a ceea ce

altfel ar ameninţa să devină o virtute. Prin această metodă au fost învăţaţi mii de oameni să creadă că smerenia înseamnă ca femeile atrăgătoare să se auto-convingă că sînt urîte iar

oamenii deştepţi că sînt nebuni. Şi, fiindcă ceea ce încearcă să creadă poate fi, în unele cazuri, o prostie clară, ei nu reuşesc s-o creadă şi avem şanse de a le ţine minţile învîrtindu-se neîncetat în jurul lor într-un efort de a realiza imposibilul. Pentru a anticipa strategia Vrăjmaşului, trebuie să luăm în considerare obiectivele Lui. Vrăjmaşul vrea să-l aducă pe om într-o stare de spirit în care să poată proiecta cea mai frumoasă catedrală din lume, să ştie că e cea mai frumoasă şi să se bucure de asta fără să fie mai mult (sau mai puţin) sau în alt fel bucuros că a făcut-o, decît dacă ar fi făcut-o altcineva. Vrăjmaşul vrea ca, la sfîrşit, el să fie atît de liber de orice părtinire în favoarea sa însuşi, încît să se poată bucura de talentele lui la fel de sincer şi de recunoscător ca de talentele aproapelui său -sau ca de un răsărit de soare, de un elefant ori de o cascadă. El vrea ca, în cele din urmă, fiecare om să poată recunoaşte că toate creaturile (chiar şi el însuşi) sînt măreţe şi excelente. El vrea să ucidă cît mai curînd posibil dragostea lor animalică de sine, dar mă tem că politica Lui de perspectivă e să le redea o nouă dragoste de sine - compasiune şi recunoştinţă pentru toţi, inclusiv faţă de ei înşişi. Cînd au învăţat într-adevăr să-şi iubească aproapele ca pe ei înşişi, ei vor putea să se iubească şi pe ei ca pe aproapele lor pentru că noi nu trebuie să uităm niciodată ceea ce este trăsătura cea mai respingătoare şi inexplicabilă a Vrăjmaşului nostru: El îi iubeşte cu adevărat pe bipezii ăştia fără păr pe care i-a creat şi întotdeauna le înapoiază cu mîna dreaptă ce le-a luat cu stînga.

Prin urmare, întregul Lui efort va fi să înlăture cu totul din mintea omului subiectul valorii de sine. Preferă ca omul să se creadă un mare arhitect sau un mare poet şi apoi să uite de asta, decît să piardă timp mult şi suferinţă încercînd să se creadă rău. Prin urmare, eforturile tale de a-i inspira pacientului tău fie trufie, fie falsă modestie, vor fi întîmpinate din partea Vrăjmaşului cu evidente aduceri aminte că, în general, omul nu e cîtuşi de puţin chemat să aibă vreo opinie despre talentele sale, din moment ce poate foarte bine să continue să şi le îmbunătăţească, fără să hotărască asupra locului său precis din templul Faimei. Trebuie să încerci să îndepărtezi cu orice preţ această aducere aminte din conştiinţa pacientului. Vrăjmaşul va încerca, de asemenea, să facă reală în mintea

pacientului o doctrină pe care ei o proclamă cu toţii, dar e greu să o impună sentimentelor lor - doctrina că nu ei s-au creat pe ei înşişi, că talentele le-au fost date şi că ar putea la fel de bine să se mîndrească cu culoarea părului lor. Dar întotdeauna şi prin toate metodele, scopul Vrăjmaşului va fi să alunge din mintea pacientului astfel de întrebări, iar al tău va fi de a le fixa. Vrăjmaşul nu vrea ca el să se gîndească prea mult, nici măcar la păcatele lui: odată ce se pocăiesc, cu cît mai mult îşi îndreaptă omul atenţia în afară, cu atît Vrăjmaşul este mai mulţumit.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XV. Dragul meu Pelinişor,

Bineînţeles că am observat că oamenii şi-au găsit o alinare în războiul lor european, pe care îl numesc cu naivitate „Marele Război!" şi nu sînt surprins că există o alinare corespunzătoare în frămînţările pacientului. Oare acum vrem să încurajăm asta sau să-l ţinem îngrijorat? Teama chinuitoare şi încrederea prostească sînt, amîndouă, stări de spirit de dorit. Alegerea noastră va ridica probleme importante.

Oamenii trăiesc în timp, dar Vrăjmaşul nostru i-a destinat veşniciei, prin urmare, eu cred că El vrea ca ei să se ocupe în special de două lucruri, de veşnicie şi de acel punct din timp pe care ei îl numesc Prezent, pentru că Prezentul este punctul în care timpul atinge eternitatea, în momentul prezent şi numai în el oamenii au o experienţă analogă experienţei pe care o are Vrăjmaşul nostru despre realitate ca un tot; doar în el sînt oferite libertatea şi realitatea. Prin urmare, El ar vrea ca ei să fie continuu preocupaţi fie de veşnicie (ceea ce înseamnă că sînt preocupaţi de El), fie de Prezent - fie meditînd la eterna lor unire sau separare de El, fie ascultînd în alt fel vocile prezente ale conştiinţei, purtîndu-şi crucea prezentă, primind harul prezent, aducînd mulţumiri pentru plăcerile prezente.

Sarcina noastră este să-i îndepărtăm de etern şi de Prezent. Avînd în vedere acest lucru, uneori ispitim un om (să spunem o văduvă sau un savant) să trăiască în Trecut. Dar asta are o valoare limitată, deoarece ei au o cunoaştere reală a Trecutului şi aceasta are o natură determinată şi, în măsura aceasta, seamănă cu eternitatea. E mult mai bine să-i facem să

trăiască în Viitor. Necesităţile biologice fac ca toate pasiunile lor să se îndrepte

deja spre această direcţie, încît gîndul despre Viitor stîrneşte speranţă şi teamă. De asemenea, ei nu-l cunosc, aşa că, făcîndu-i să se gîndească la el, îi facem să se gîndească la nişte lucruri ireale. Într-un cuvînt, Viitorul este, dintre toate, cel mai puţin asemănător eternităţii. Este partea cea mai temporală a timpului - deoarece Trecutul e îngheţat şi nu mai curge, iar Prezentul este luminat în întregime de razele eternităţii. De aici încurajarea pe care am dat-o tuturor acelor proiecte ale gîndirii ca Evoluţia Creatoare, Umanismul Ştiinţific sau Comunismul, care fixează sentimentele omului în Viitor, în însuşi miezul temporalităţii. De aceea aproape toate viciile sînt înrădăcinate în viitor. Recunoştinţa priveşte către Trecut, iar dragostea către Prezent; frica, zgîrcenia, pofta şi ambiţia privesc înainte. Să nu consideri pofta o excepţie. Cînd se iveşte plăcerea prezentă, păcatul (care e singurul lucru ce ne interesează) e deja gata. Plăcerea este doar o parte a procesului, pe care o regretăm şi pe care am exclude-o, dacă am putea-o face fără a exclude păcatul; este partea de contribuţie a Vrăjmaşului şi deci experimentată în Prezent. Păcatul, care e contribuţia noastră, priveşte înainte.

Cu siguranţă. Vrăjmaşul vrea ca oamenii să se gîndească şi la Viitor - numai atît cît e necesar pentru a planifica acum actele de justiţie sau de caritate ce vor fi probabil datoria lor de mîine. Datoria de a planifica munca zilei de mîine este datoria zilei de azi; deşi materialul e împrumutat din viitor, datoria, ca toate datoriile este prezentă. Asta e acum despicarea firului în patru. El nu vrea ca oamenii să-şi dea inimile Viitorului, să-şi ascundă comorile în el. Noi vrem. Idealul Lui este un om care, după ce a muncit toată ziua pentru binele posterităţii (dacă asta îi este vocaţia), îşi spală mintea de toată treaba asta, încredinţează Cerului întreaga problemă şi revine îndată la răbdarea şi recunoştinţa cerută de momentul care trece pe lîngă el. Dar noi vrem un om obsedat de Viitor: chinuit de viziuni ale unui iminent rai sau iad pe pămînt, gata să calce poruncile Vrăjmaşului în Prezent, dacă aşa îl putem face să creadă că va ajunge la unul sau îl va putea înlătura pe celălalt, credinţa lui atîrnînd de succesul sau eşecul planurilor al cărui sfîrşit el nu va

apuca să-l vadă. Noi vrem o rasă întreagă în permanenta urmărire a unor himere, niciodată cinstiţi sau buni sau fericiţi acum, ci întotdeuna folosind fiecare dar real, ce le este oferit în Prezent, drept combustibil cu care să alimenteze altarul Viitorului.

Atunci rezultă că, în general şi cînd alte lucruri îi sînt egale, e mai bine pentru pacientul tău să fie plin de îngrijorare sau speranţă (nu prea contează care din ele) cu privire la războiul acesta, decît să trăiască în Prezent. Dar expresia „ a trăi în prezent" este ambiguă. Poate descrie un proces care e tot atît de preocupat de viitor ca şi îngrijorarea. Omul tău poate fi netulburat de Viitor nu pentru că îl preocupă Prezentul, ci pentru că s-a convins pe sine că Viitorul va fi plăcut. Atîta timp cît acesta este cursul general al liniştii sale, liniştea lui ne va face bine deoarece îi adună mai multă dezamăgire şi, deci, mai multă nerăbdare pentru ziua cînd speranţele îi vor fi nimicite. Dacă, pe de altă parte, el e conştient că-l pot aştepta grozăvii şi se roagă pentru virtutea cu care să le întîmpine, ocupîndu-se în acelaşi timp şi de Prezent, pentru că acolo şi doar acolo se află toată datoria, tot harul şi toată cunoaşterea, starea lui e foarte neconvenabilă şi trebuie atacat de îndată. Aici din nou. Arma Filologică a făcut o treabă bună. Încearcă cuvîntul „mulţumire de sine", dar, desigur, e foarte probabil că el „nu trăieşte în Prezent" pentru nici unul din motivele acestea, ci pur şi simplu pentru că e sănătos şi îi place munca sa. Fenomenul ar fi atunci natural. Totuşi, dacă aş fi în locul tău, i-aş pune capăt. Şi, oricum, de ce ar trebui să fie fericită creatura asta?

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XVI. Dragul meu Pelinişor,

Ai amintit în treacăt în ultima ta scrisoare că pacientul continuă să frecventeze o biserică şi numai una de cînd s-a convertit şi că nu e pe deplin mulţumit de ea. Pot să te întreb ce ai de gînd? De ce nu ai nici un raport asupra cauzelor fidelităţii lui faţă de biserica de care aparţine? Îţi dai seama că, dacă nu se datorează indiferenţei, e un lucru foarte rău? Ştii cu siguranţă că pentru un om, dacă nu poate fi lecuit de mersul la biserică,

cel mai bun lucru este să-l trimiţi peste tot în împrejurimi în căutarea bisericii care i se „potriveşte", pînă cînd devine un degustător sau un cunoscător de biserici.

Motivele sînt evidente. În primul rînd trebuie atacată organizaţia parohială pentru că, fiind o unitate de loc şi nu de afinităţi, aduce laolaltă oameni de clase şi psihologii diferite în acea unitate pe care o doreşte Vrăjmaşul. Principiul adunării, pe de altă parte,

face din fiecare biserică un fel de club şi, în cele din urmă, dacă totul merge bine, o coterie sau o facţiune. În al doilea rînd, căutarea unei biserici „potrivite" face din om un critic acolo unde Vrăjmaşul vrea ca el să fie elev. Ceea ce vrea El de la laic în biserică este o atitudine care să poată fi într-adevăr critică în sensul respingerii a ceea ce este fals sau nefolositor, dar care e cu totul necritică în sensul că nu evaluează, nu pierde timpul gîndindu-se la ce respinge, ci se deschide într-o receptivitate umilă şi necîrtitoare pentru orice hrană care i se dă (ca să vezi cît e El de josnic, de nespiritual şi iremediabil vulgar!). Atitudinea asta, în special în timpul predicilor, creează condiţia (cît se poate de ostilă întregii noastre politici) în care platitudinile pot fi auzite într-adevăr de sufletul omenesc. Cu greu găseşti vreo predică sau vreo carte care să nu fie periculoasă pentru noi, dacă e primită în dispoziţia aceasta. Aşa că te rog să te trezeşti şi să-ţi trimiţi cît se poate de repede nebunul prin bisericile din apropiere. Performanţa ta de pînă acum, nu mi-a dat prea multă satisfacţie.

Am căutat în birou cele două biserici aflate mai aproape de el. Amîndouă au ceva reclamaţii. În prima din ele vicarul e un om ce a fost preocupat atît de mult timp de diluarea credinţei pentru a o face mai simplă pentru adunarea presupus neîncrezătoare şi grea de cap, încît acum el e cel care-şi şochează enoriaşii cu necredinţa lui, nu viceversa. El a subminat creştinismul multor suflete. Modul în care conduce serviciile e de asemenea admirabil. Pentru a-i scuti pe laici de orice „dificultăţi", a renunţat atît la textul biblic, cît şi la cîntări şi acum, fără să-şi dea seama, se învîrte neîncetat, ca în jurul unei mori, cu cei cincisprezece psalmi preferaţi şi cu cele douăzeci de lecţii preferate. Astfel sîntem feriţi de pericolul ca vreun adevăr încă nefamiliar lui sau turmei sale să ajungă la ei prin Scriptură.

Dar poate că pacientul tău nu e destul de prost pentru biserica asta - sau nu este încă.

În cealaltă biserică îl avem pe părintele Ţepuş. Oamenii sînt deseori nedumeriţi cînd e vorba să înţeleagă gama convingerilor lui: de ce într-o zi e aproape comunist, iar în ziua următoare nu departe de un fascism teocratic; într-o zi e scolastic şi în următoarea zi e gata să nege complet raţiunea umană; o dată absorbit de politică, altă dată declarînd că toate statele lumii acesteia sînt în aceeaşi măsură „sub judecată". Bineînţeles că noi vedem care e legătura: Ura. Omul nu poate să predice ceva ce nu e destinat să şocheze, să-i întristeze, să

i încurce sau să-i umilească pe părinţii lui şi prietenii lor. O predică pe care aceşti oameni ar accepta-o, ar fi pentru el la fel de insipidă ca o poezie pe care ei ar putea s-o recite. Mai e în el şi o umbră de incorectitudine: îl învăţăm să spună „învăţătura Bisericii", cînd de fapt vrea să spună „sînt aproape sigur că am citit de curînd în asta sau în cealaltă". Dar trebuie să te previn că are un defect fatal: crede cu adevărat. Şi asta poate strica totul.

Dar este un punct bun pe care îl au amîndouă bisericile: ambele au partide. Cred că te-am avertizat înainte că, dacă pacientul tău nu poate fi ţinut departe de biserică, trebuie măcar să fie puternic ataşat unei partide din ea. Nu vreau să spun din cauza problemelor de doctrină cu adevărat; în privinţa lor cu cît e mai căldicel, cu atît e mai bine. Şi nu pe doctrine ne bazăm noi pentru a produce duşmănie. Adevărata distracţie e să produci ură între cei care spun „liturghie" şi cei care spun „sfînta împărtăşanie", cînd nici una din partide n-ar putea stabili diferenţa dintre, să zicem, doctrina lui Hooker şi-a lui Toma d'Aquino într-o formă care să stea cinci minute în picioare. Şi toate lucrurile cu totul

indiferente - luminări, haine şi mai ştiu eu ce - sînt un temei admirabil pentru activităţile noastre. Am îndepărtat cu totul din capul oamenilor ceea ce individul acela dezgustător, Pavel, îi învăţa despre mîncare şi alte lucruri neesenţiale - şi

anume că omul fără scrupule trebuie să cedeze în faţa celui ce le are. Ai putea crede că nu se poate să nu vadă aplicaţia. Te-ai aştepta să-i vezi pe fraţii protestanţi îngenunchind şi făcîndu-şi cruce, pentru ca nu cumva conştiinţa slabă a fratelui catolic să fie îndemnată la lipsă de respect, iar pe fratele catolic abţinîndu-se de la aceste practici, pentru ca să nu-l împingă la idolatrie pe fratele său protestant. Şi aşa ar fi fără neîncetata noastră trudă. Fără ea, varietatea tradiţiilor din biserică ar deveni o seră bună pentru îngăduinţă şi smerenie.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XVI. Dragul meu Pelinişor,

Modul dispreţuitor în care vorbeşti în ultima ta scrisoare despre lăcomie ca mijloc de prindere a sufletelor, dovedeşte doar ignoranţa ta. Una din marile realizări din ultima sută de ani a fost amorţirea conştiinţei omului în acest punct. Aşa încît cu greu vei găsi acum vreo predică rostită sau vreo conştiinţă tulburată de ea în lungul şi în latul Europei. Aceasta s-a realizat, în mare măsură, prin concentrarea tuturor eforturilor noastre asupra lăcomiei de Delicatese, nu asupra lăcomiei de Exces. Mama pacientului tău, după cîte aflu eu din dosar, iar tu ai fi putut afla de la Ghiorţăilă, e un bun exemplu. Ea ar fi uimită - sper că într-o bună zi va fi - să afle că toată viaţa ei e sub robia acestei senzualităţi, care îi este cu totul ascunsă prin faptul că sînt implicate cantităţi mici. Dar ce contează cantităţile, dacă ai putea folosi pîntecele şi cerul gurii unui om pentru a produce nemulţumire, nerăbdare, lipsă de milă şi egoism? Ghiorţăilă o ţine bine în mînă pe bătrînă. E o adevărată teroare pentru gazde şi servitori. Ea refuză întotdeauna ce i se oferă, pentru a spune cu un mic suspin înăbuşit şi cu un zîmbet uşor: „O, vă rog, vă rog... Tot ce doresc, e o ceaşcă de ceai, slab dar nu foarte, şi o bucăţică de pîine prăjită, crocantă". Ai înţeles? Pentru că ceea ce vrea ea este mai mic şi mai puţin costisitor decît ceea ce i s-a pus dinainte, nu recunoaşte drept lăcomie hotărîrea ei de a obţine ceea ce vrea, oricît de supărător ar fi pentru ceilalţi. Chiar în momentul în care îşi satisface pofta, crede că practică cumpătarea. Într-un

restaurant aglomerat scoate un mic strigăt către farfuria pe care o chelneriţă istovită i-a pus-o dinainte şi îi spune: „Vai, este mult prea mult! Luaţi-o vă rog, şi aduceţi-mi cam un sfert din ea". Întrebată, ar spune că a făcut-o pentru a evita risipa; în realitate, o face pentru că acea nuanţă de fineţe care a înrobit-o e ofensată la vederea a mai multă mîncare decît doreşte ea.

Adevărata valoare a muncii tăcute, discrete, pe care o face Ghiorţăilă de ani de zile cu bătrîna aceasta, poate fi măsurată prin felul în care pîntecele îi domină acum întreaga viaţă. Femeia e acum în starea care se poate numi „tot ce aş vrea". Tot ce vrea ea e o ceaşcă de ceai făcut cum trebuie sau un ou fiert cum trebuie sau o felie de pîine prăjită cum trebuie. Dar nu găseşte niciodată o servitoare sau o prietenă care poate face lucrurile astea simple „aşa cum trebuie" - pentru că acest „aşa cum trebuie" al ei ascunde o pretenţie nepotolită pentru plăcerile exacte şi aproape imposibil de realizat ale gustului, pe care ea îşi închipuie că şi le aminteşte din trecut; un trecut descris de ea ca „zilele în care puteau găsi servitori buni", dar cunoscut nouă ca zilele în care simţurile ei erau mai uşor de satisfăcut şi ea avea astfel plăceri care o făceau mai independentă de cele ale mesei. Pînă una alta, dezamăgirea zilnică produce supărare zilnică: bucătăresele observă şi prieteniile se răcesc. Dacă vreodată Vrăjmaşul îi bagă în cap o mică bănuială că e prea preocupată de mîncare, Ghiorţăilă o parează sugerîndu-i că nu-i pasă de ce mănîncă ea, ci „îi place să aibă bunătăţi pentru băiatul ei". Sigur că, de fapt, lăcomia ei a fost, mulţi ani, una din sursele principale ale neplăcerilor familiale.

Acum, pacientul tău este fiul mamei sale. În timp ce lupţi cît poţi de tare, pe bună dreptate, pe alte fronturi, nu trebuie să neglijezi o mică şi tăcută infiltrare a lăcomiei. Fiind bărbat, nu poate fi prins de camuflajul de tip „tot ce vreau". Bărbaţii devin cel mai uşor lacomi cu ajutorul vanităţii lor. Trebuie făcuţi să se creadă buni cunoscători ai mîncărurilor, să se laude că au găsit singurul restaurant din oraş unde fripturile sînt gătite „cum trebuie". Ce începe ca vanitate poate fi tansformat apoi treptat în obicei. Dar oricum l-ai lua, important e să-l aduci în starea în care refuzul oricărei dorinţe - nu contează care, şampanie sau ceai, sole Colbert sau ţigări - „îl scoate din sărite" pentru că atunci mila, dreptatea şi ascultarea lui sînt la discreţia ta.

Simplul exces de mîncare este mult mai puţin preţios ca fineţea. Principalul său folos e pregătirea artileriei pentru atacuri asupra cantităţii. În asta, ca şi în orice altă privinţă, ţine-ţi omul într-o stare de falsă spiritualitate. Nu-l lăsa niciodată să observe aspectul medical. Lasă-l să se întrebe ce mîndrie sau lipsă de credinţă l-a dat în mîinile tale, cînd o simplă cercetare a ce-a băut sau ce-a mîncat în ultimele douăzeci şi patru de ore i-ar arăta de unde ai muniţii şi i-ar permite astfel, cu puţină abstinenţă, să-ţi pună în pericol căile de comunicaţie. Dacă trebuie să se gîndească la aspectul medical al cantităţii, hrăneşte-l cu minciuna gogonată pe care am făcut s-o creadă toţi englezii că exerciţiul fizic în exces şi oboseala rezultată sînt deosebit de prielnice acestei virtuţi. Ai putea să te întrebi, pe bună dreptate, cum pot să creadă aşa ceva, în ciuda desfrînării notorii a marinarilor şi soldaţilor. Dar pentru a crea această poveste am folosit dascălii - oameni care erau de fapt preocupaţi de castitate ca scuză pentru sport şi astfel au recomandat sportul ca ajutor al castităţii. Dar toată problema asta e prea vastă pentru a o trata la capătul unei scrisori.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XVIII. Dragul meu Pelinişor,

Chiar şi cu Bălosu ca profesor, trebuie să fi învăţat la colegiu tehnica de rutină a ispitei sexuale şi, deoarece pentru noi, spiritele, întreg subiectul acesta e de o mare plictiseală (deşi necesar ca parte a pregătirii noastre), voi trece peste el. Dar cred că ai multe de învăţat despre problemele importante implicate aici.

Ceea ce Vrăjmaşul le cere oamenilor ia forma unei dilemele abstinenţă totală, fie monogamie absolută. De la prima mare victorie a Tatălui Nostru, am făcut-o foarte dificilă pe prima. Pe a doua am blocat-o în ultimele secole, ca mijloc de scăpare. Am făcut-o prin poeţi şi romancieri, convingîndu-i pe oameni că o experienţă neobişnuită şi de obicei de scurtă durată pe care ei o numesc „a fi îndrăgostit" este singurul motiv onorabil pentru căsătorie. Mariajul poate şi trebuie să facă permanentă această exaltare şi o căsnicie care nu o face nu-i

mai leagă. Ideea asta e parodia noastră după o idee primită de la Vrăjmaş.

Întreaga filosofie a Iadului se sprijină pe recunoaşterea axiomei că un lucru nu e alt lucru şi, mai ales, că o persoană nu este altă persoană. Bunul meu e al meu şi bunul tău e al

tău. Ce cîştigă unul, celălalt pierde. Chiar şi un obiect neînsufleţit este ceea ce este prin excluderea tuturor celorlalte obiecte din spaţiul pe care-l ocupă; dacă se măreşte, o face îndepărtînd celelalte obiecte sau absorbindu-le. La fel face şi o persoană. La animale, absorbţia ia forma hrănirii; pentru noi înseamnă a suge voinţa şi libertatea unei persoane mai slabe de către una mai tare. „A fl" înseamnă „a fi în competiţie".

Acum, filosofia Vrăjmaşului nu e nici mai mult nici mai puţin decît o continuă încercare de a scăpa de acest adevăr foarte evident. El urmăreşte o contradicţie. Lucrurile trebuie să fie mai multe şi totuşi să fie, cumva, una. Bunul unei persoane trebuie să fie şi bunul alteia. El numeşte această imposibilitate Dragoste şi acelaşi panaceu neschimbat poate fi detectat în tot ceea ce face şi chiar tot ce este sau pretinde că este. Astfel, nu se mulţumeşte să fie nici chiar El însuşi o simplă unitate aritmetică: pretinde că sînt trei şi totuşi una, pentru ca inepţia asta despre dragoste să poată găsi un reazem în însăşi natura Lui. Pe celălalt taler al balanţei El aduce în discuţie invenţia aceea obscenă, organismul, în care părţile sînt pervertite de la destinaţia lor firească de a concura şi sînt făcute să coopereze.

Adevăratul Său motiv de a stabili relaţiile sexuale ca metodă de reproducere a oamenilor e cît se poate de vizibil din felul în care s-a folosit de el. Viaţa sexuală ar fi putut fi, din punctul nostru de vedere, cu totul inocentă. Ar fi putut fi doar un alt mod în care o persoană mai puternică ar lua-o ca pradă pe una mai slabă, aşa cum e într-adevăr la păianjeni, unde mireasa încheie noaptea nunţii devorîndu-şi mirele. Dar la oameni Vrăjmaşul a alăturat, gratuit, dorinţei sexuale afecţiunea dintre cele două părţi. El a făcut şi urmaşul dependent de părinţi şi le-a dat părinţilor imboldul de a-l susţine, producînd astfel Familia, care e ca un organism, dar mai rău, pentru că membrii sînt mai distincţi şi totuşi uniţi într-un mod mai conştient şi mai responsabil. De fapt, toată treaba asta se dovedeşte a fi încă o metodă de atragere a Dragostei.

Acum urmează poanta. Vrăjmaşul a descris perechea căsătorită ca „un singur trup". El nu a spus „un cuplu fericit în căsătorie" sau „o pereche care s-a unit pentru că s-a «îndrăgostit»", dar tu poţi face ca oamenii să ignore asta. Poţi să-i faci să uite şi că omul pe care ei îl numesc Pavel nu a restrîns aceasta la perechile căsătorite. Pentru el, simpla

împreunare face „un singur trup". Astfel îi poţi face pe oameni să accepte ca elogii retorice ale „îndrăgostirii" ceea ce erau, de fapt, simple descrieri ale adevăratei semnificaţii ale relaţiei sexuale. Adevărul e că oricînd un bărbat se culcă cu o femeie, fie că le convine sau

/ 7

nu, acolo se formează o relaţie transcendentală de care trebuie să se bucure veşnic sau s-o îndure veşnic. Pornind de la afirmaţia adevărată că această relaţie transcendentală a fost destinată să producă afecţiune şi familie şi, dacă se intră în ea cu ascultare, aşa va fi de cele mai multe ori, oamenii pot fi făcuţi să aibă falsa convingere că amestecul de afecţiune, teamă şi dorinţă pe are ei îl numesc „a fi îndrăgostit" e singurul lucru care face căsătoria fericită sau sfîntă. Greşeala e uşor de făcut pentru că deseori „îndrăgostirea" precede, în Europa Occidentală, căsătoriile care se fac urmînd planurile Vrăjmaşului, adică în vederea fidelităţii, fertilităţii şi a bunelor intenţii, exact aşa cum de foarte multe ori, dar nu întotdeauna, emoţia religioasă însoţeşte convertirea.

Cu alte cuvinte, oamenii trebuie încurajaţi să considere ca bază a căsătoriei versiunea viu colorată şi deformată a ceva ce Vrăjmaşul le-a promis de fapt ca rezultat al

ei. Decurg de aici două avantaje: în primul rînd, oamenii care nu au darul înfrînării pot fi împiedicaţi să vadă căsătoria ca o soluţie, deoarece nu se „îndrăgostesc" şi, mulţumită nouă, ideea de a se căsători din oricare alt motiv li se pare josnică şi cinică. Da, aşa cred ei. Ei consideră intenţia de loialitate pentru o relaţie de ajutor reciproc, pentru păstrarea castităţii şi pentru transmiterea vieţii ca ceva mai prejos unei furtuni de emoţii. (Nu neglija să-l faci pe omul tău să considere foarte jignitoare slujirea în căsătorie). În al doilea rînd, orice înflăcărare sexuală, cît timp urmăreşte căsătoria, va fi considerată „dragoste" şi „dragostea" va fi folosită ca să scuze bărbatul de orice vină şi ca să-l protejeze de toate consecinţele unei căsătorii cu o păgînă, o

nebună sau o femeie uşoară. Dar despre aceasta îţi vei scrie mai pe larg în scrisoarea următoare.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XIX. Dragul meu Pelinişor,

M-am gîndit foarte mult la întrebarea din ultima a scrisoare. Dacă, aşa cum am arătat clar, toate persoanele sînt prin însăşi natura lor în competiţie şi, deci, ideea de Dragoste a Vrăjmaşului e o contradicţie de termeni, cum rămîne cu repetatul meu avertisment că El iubeşte într-adevăr paraziţii ăştia umani şi doreşte într-adevăr existenţa şi libertatea lor neîntreruptă. Sper, dragul meu băiat, că nu ai arătat nimănui scrisorile mele. Nu că ar conta, desigur; oricine ar vedea că erezia aparentă în care am căzut este pur întîmplătoare. Fiindcă veni vorba, sper că ai înţeles şi că unele referiri la Bălosu, puţin măgulitoare în aparenţă, erau numai o glumă. Am cel mai mare respect pentru el, într-adevăr, şi sigur că unele lucruri pe care le-am spus, cum că nu te-aş apăra în faţa autorităţilor, nu erau spuse serios. Poţi să ai încredere că eu mă îngrijesc de interesele tale, dar să ţii totul sub cheie şi lacăt!

Adevărul e că mi-a scăpat, din pură neatenţie, afirmaţia că Vrăjmaşul iubeşte într-adevăr oamenii. Asta, bineînţeles, e imposibil. El e o fiinţă, ei sînt diferiţi de El. Ceea ce e bun pentru ei nu poate fi şi pentru El. Toată vorbăria Lui despre Dragoste trebuie să fie o disimulare a altceva - trebuie să aibă un motiv real pentru a-i crea şi pentru a se osteni atît pentru ei. Motivul pentru care ajungem să vorbim ca şi cînd El ar nutri cu adevărat

Dragostea asta imposibilă este eşecul nostru total de a descoperi motivul real. Ce ţine să facă din ei? Asta e întrebarea de nerezolvat. Nu cred că ar strica să-ţi spun că tocmai problema asta a fost cauza principală a certei dintre Tatăl Nostru şi Vrăjmaş. Cînd crearea omului a fost dezbătută pentru prima dată şi cînd, chiar în acel stadiu, Vrăjmaşul a mărturisit deschis că are în vedere un anumit episod cu o cruce, Tatăl Nostru, cît se poate de firesc, a căutat o întrevedere şi a cerut o explicaţie. Vrăjmaşul nu i-a dat nici un răspuns în afară de a spune basmul despre Dragostea dezinteresată pe care o tot

răspîndeşte de atunci. Fireşte că Tatăl Nostru nu a putut accepta. L-a implorat pe Vrăjmaş să pună cărţile pe masă şi i-a dat toate ocaziile. A recunoscut că dorea foarte tare să cunoască secretul; Vrăjmaşul a replicat „Aş dori din tot sufletul să fie aşa". Îmi închipui că în acest stadiu al întrevederii, dezgustul Tatălui Nostru faţă de o astfel de lipsă de încredere neîntemeiată la făcut să se îndepărteze la o distanţă infinită de Prezenţa Lui cu o repeziciune care a iscat povestea aia ridicolă a Vrăjmaşului cum că ar fi fost alungat cu forţa din Cer. De atunci am început să înţelegem de ce Asupritorul nostru a fost atît de secretos. Tronul Lui depinde de acest secret. Unii membrii ai facţiunii Lui au recunoscut deseori că, dacă am ajunge vreodată să înţelegem ce vrea să spună prin Dragoste, războiul s-ar sfîrşi şi noi am reintra în Cer. Şi aici se află marea noastră sarcină: noi ştim că El nu poate iubi; nimeni nu poate, n-are nici un sens. Numai de-am putea afla ce are de fapt de gînd! Am încercat ipoteză după ipoteză şi tot nu am putut afla. Dar nu trebuie niciodată să ne pierdem speranţa; teorii din ce în ce mai complicate, colecţii de date din ce în ce mai complexe, răsplată tot mai mare pentru cercetătorii care fac progrese, pedepse tot mai grozave pentru cei care dau greş - toate acestea urmărite şi accelerate pînă la sfîrşitul timpului nu pot, în mod sigur, să nu reuşească.

Te plîngi că ultima mea scrisoare nu arată clar dacă consider sau nu îndrăgostirea ca o stare de dorit pentru oameni. Dar bine, Pelinişor, asta e o întrebare pe care ne aşteptam să o pună ei! Lasă-i pe ei să discute dacă „Dragostea", patriotismul, celibatul, luminările de pe altar, abstinenţa sau educaţia sînt „bune" sau „rele". Nu vezi că nu există nici un răspuns? Nimic nu contează, afară de tendinţa unei anumite stări de suflet, în anumite situaţii, de a aduce un anumit pacient, într-un anumit moment mai aproape de Vrăjmaş

sau mai aproape de noi. Aşa că ar fi foarte bine să-l faci pe pacient să decidă dacă „Dragostea" e „bună" sau „rea". Dacă e un om arogant şi are pentru trup un dispreţ bazat de fapt pe scrupule, dar considerate de el drept puritate - şi unul care-şi găseşte plăcerea în a dispreţui ceea ce majoritatea prietenilor săi aprobă - lasă-l neapărat să hotărască contra dragostei. Inoculează-i un ascetism nemăsurat şi apoi, cînd i-ai desprins

sexualitatea de tot ce ar putea să umanizeze, copleşeşte-l cu ea într-o formă mult mai brutală şi mai cinică. Dacă, pe de altă parte, e un om sentimental, credul, hrăneşte-l cu poeţi minori şi cu scriitori de mîna a treia, de şcoală veche, pînă ce-l faci să creadă că „Dragostea" este irezistibilă şi, într-un fel intrinsec, meritorie. Îţi garantez că părerea asta nu e de prea mare ajutor pentru producerea întinării accidentale, dar e o reţetă nemaipomenită pentru adultere prelungite, „nobile", romantice şi tragice ce sfîrşesc, dacă totul merge bine, în crime şi sinucideri. Dacă asta nu reuşeşte, poate fi folosită pentru a-l conduce spre o căsătorie folositoare, deoarece căsătoria, deşi invenţia Vrăjmaşului, are foloasele ei. Trebuie să fie prin vecinătatea pacientului tău cîteva tinere care i-ar face viaţa de creştin grozav de grea dacă l-ai putea convinge să o ia în căsătorie pe una din ele. Te rog să-mi trimiţi un raport despre asta cînd îmi mai scrii. Între timp, reţine că starea asta de îndrăgostit nu e, în ea însăşi, nici în favoarea noastră, nici în a celeilalte părţi. E doar o ocazie pe care şi noi şi Vrăjmaşul încercăm să o exploatăm. La fel ca cele mai multe lucruri pentru care se agită oamenii, ca sănătatea şi boala, tinereţea sau bătrîneţea, războiul şi pacea, din punctul de vedere al vieţii spirituale este în primul rînd materie primă.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XX. Dragul meu Pelinişor,

Observ cu mare neplăcere că, pentru moment, Vrăjmaşul a pus capăt forţat atacurilor tale directe asupra castităţii pacientului. Ar fi trebuit să ştii că întotdeauna o face la sfîrşit şi ar fi trebuit să te opreşti înainte de a fi ajuns în stadiul ăsta deoarece, după cum stau lucrurile, omul tău a descoperit periculosul adevăr că aceste atacuri nu durează pentru totdeauna; prin urmare, nu mai poţi folosi ceea ce e de fapt arma noastră cea mai bună - credinţa oamenilor neştiutori că nu e nici o speranţă de a scăpa de noi decît cedînd.

Presupun că ai încercat să-l convingi cît de nesănătoasă este castitatea.

Nu am primit încă de la tine un raport despre tinerele din jurul lui. Aş vrea să-l am de îndată, deoarece, dacă nu putem să ne folosim de sexualitate pentru a-l pîngări, trebuie să încercăm să o folosim pentru a pîngări o căsătorie convenabilă. Între timp, aş vrea să-ţi dau nişte sugestii referitor la tipul de femeie - mă refer la tipul fizic - de care trebuie încurajat să se îndrăgostească, dacă „îndrăgostirea" e tot ce ne putem permite, în mare, desigur, problema aceasta e hotărîtă pentru noi de duhuri mult mai coborîte în Subarhie decît mine şi tine. E ocupaţia acestor mari maeştri să producă în fiecare epocă o dirijare general greşită a ceea ce se poate numi „gust" sexual. Ei fac asta lucrînd prin cercul unic al artiştilor, croitorilor, actriţelor şi reclamelor în vogă, care determină tipul la modă. Scopul însă este să îndepărtezi fiecare sex de acei membri ai celuilalt sex cu care ar fi foarte posibile căsătorii spiritual folositoare, fericite şi fertile. Astfel am triumfat de multe secole asupra naturii, pînă la a face ca anumite caracteristici masculine secundare (cum ar fi barba) să fie dezagreabile pentru aproape toate femeile - şi asta e ceva mai mult decît ai putea bănui. În ce priveşte gustul bărbaţilor, l-am diversificat foarte mult. Într-un timp i-am îndreptat spre tipul de frumuseţe statuar şi aristocratic, amestecînd vanitatea bărbaţilor cu dorinţele lor şi încurajînd înmulţirea rasei în special printre femeile cele mai arogante şi risipitoare. Altă dată, am ales un tip feminin exagerat, fricos şi plăpînd, astfel că nesăbuinţa şi laşitatea şi, în general, toate prefăcătoriile şi meschinăriile spiritului care le însoţesc să fie la mare cinste, în prezent ne aflam de cealaltă parte. Epoca jazzului a urmat epocii valsului şi acum îi învăţăm pe bărbaţi să le placă femei ale căror trupuri abia se deosebesc de ale băieţilor. Din moment ce această frumuseţe e mai trecătoare ca toate, înrăutăţim astfel groaza cronică a femeii de a îmbătrîni (cu multe rezultate excelente) şi le facem mai puţin dornice şi apte să aibă copii. Asta nu-i tot; am pus la cale o mare creştere a libertăţii pe care societatea o îngăduie reprezentării nudului aparent (nu a nudului real) în artă şi a expunerii lui pe scenă sau pe plajă. Totul e un fals, bineînţeles; imaginile din arta modernă sînt false, femeile reale în costume de baie sau pantaloni strimţi, sînt de fapt strînse şi încorsetate pentru a părea mai tari, mai zvelte şi mai băieţoase decît le permite

natura ca femei mature. Totuşi, în acelaşi timp, lumea modernă e învăţată să creadă că asta

însemnă a fi „deschis" şi „sănătos" şi a te întoarce la natură. Drept rezultat, îndreptăm dorinţele bărbaţilor din ce în ce mai mult spre ceea ce nu există, făcînd ca rolul ochiului în sexualitate să fie din ce în ce mai mare şi, în acelaşi timp, făcîndu-i pretenţiile din ce în ce mai imposibile. E uşor de prevăzut ce urmează!

Aceasta este strategia generală pentru moment. Dar, în acest cadru, vei afla că poţi încuraja dorinţele pacientului tău în una din cele două direcţii. Vei descoperi, dacă vei privi cu grijă în orice inimă omenească, că e obsedat de cel puţin două femei imaginare - o Venus pămînteană şi una infernală şi că dorinţa lui variază calitativ în funcţie de obiectul ei. Există un tip de femeie pentru care dorinţa lui este de aşa fel încît să asculte în mod natural de Vrăjmaş - uşor de îmbinat cu iubirea şi îngăduinţa,

uşor de supus căsătoriei, colorată în întregime cu lumina aceea aurie a respectului şi naturaleţei pe care noi o detestăm; există un alt tip de femeie pe care el îl doreşte cu brutalitate, tipul cel mai bun pentru a-l îndepărta cu totul de căsătorie, dar pe care chiar şi în căsnicie el va tinde să-l trateze ca sclavă, idol sau complice. Dragostea lui pentru primul tip ar putea cuprinde ceea

ce Vrăjmaşul numeşte rău, dar numai din întîmplare; bărbatul ar vrea ca ea să nu fie soţia altuia şi i-ar părea rău că nu o poate iubi legiuit, dar cu cel de-al doilea tip ceea ce doreşte este să cunoască răul, acel „condiment" din aroma pe care o caută, ceea ce-i place la fată e animalitatea vizibilă sau îmbufnarea, viclenia sau cruzimea, iar la trup, ceva cu totul diferit de ceea ce numeşte în general Frumuseţe, ceva ce ar descri-e, atunci cînd gîndeşte, chiar urîţenie, dar care, prin arta noastră, poate fi făcut să joace pe punctul sensibil al obsesiei lui intime.

Adevăratul folos al acestei Venus infernale este fără îndoială ca prostituată sau amantă, dar, dacă omul tău e creştin şi dacă a fost bine educat în absurditatea despre „Dragostea irezistibilă" care iartă totul, poate fi adesea făcut s-o ia în căsătorie şi merită s-o facă. Vei da greş în ce priveşte adulterul şi păcatul solitar, dar sînt şi alte metode mai indirecte de a folosi sexualitatea unui om pentru a-l submina. Şi fiindcă veni vorba, ele nu sînt doar eficiente, ci şi desfătătoare: nefericirea pe care o produc e de lungă durată şi deosebit de aleasă.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXI. Dragul meu Pelinişor,

Da, perioada de ispită sexuală e un timp excelent pentru a lucra la un atac secundar asupra toanelor pacientului. Poate fi chiar atacul principal, atîta timp cît el îl crede secundar. Dar aici, ca şi în toate celelalte, trebuie să fie pregătită calea pentru atacul tău moral prin întunecarea intelectului său.

Oamenii nu se mînie pentru o simplă nenorocire, ci pentru nenorocirea concepută ca prejudiciu şi sentimentul prejudiciului depinde de sentimentul că i s-a refuzat o pretenţie legitimă. Prin urmare, cu cît îl poţi face pe pacientul tău să aibă mai multe

pretenţii de la viaţă, cu atît mai des se va simţi prejudiciat şi, ca rezultat, iritat. Acum îţi vei fi dat seama că nimic nu-l înfurie mai uşor decît să se pomenească că îi este luată o perioadă de timp pe care a socotit că o are la dispoziţie. Musafirul neaşteptat (cînd de-abia aştepta o seară liniştită) sau soţia vorbăreaţă a prietenului său (care apare cînd tocmai aştepta să rămînă tete a tete cu acesta) e ceea ce-l face să-şi iasă din fire. El nu este încă atît

de nemilos sau indolent încît aceste mici cerinţe de politeţe să fie ele însele prea mult pentru el. Ele îl enervează, deoarece consideră timpul lui ca aparţinîndu-i lui şi are impresia că este furat. Aşa că trebuie să-i păzeşti cu mult zel presupunerea din capul său că „timpul meu îmi aparţine". Lasă-l să aibă impresia că începe fiecare zi ca posesorul legal a douăzeci şi patru de ore. Lasă-l să simtă ca o sarcină supărătoare acea parte a acestei proprietăţi pe care trebuie s-o transfere şefilor săi şi ca o donaţie generoasă partea acordată îndatoririlor religioase. Dar lucrul de care nu trebuie să i se permită să se îndoiască e că totalul de la care s-au făcut aceste scăderi ar fi, într-un sens misterios, dreptul său de naştere.

Ai aici o sarcină delicată. Presupunerea pe care vrei ca el să continue s-o facă e atît de absurdă încît, odată pusă la îndoială, nici chiar noi nu putem găsi o fărîmă de argument în apărarea ei. Omul nu poate nici face, nici păstra nici un moment din timp; totul îi vine în dar. Ar putea la fel de bine să considere soarele şi luna ca bunurile sale. De asemenea, în teorie, el e dedicat unei slujiri totale a Vrăjmaşului. Dacă Vrăjmaşul i s-ar arăta în forma trupească şi i-ar cere slujire totală pentru o singură zi, nu L-ar refuza. Ar fi foarte uşurat dacă ziua aceea n-ar cuprinde nimic mai greu decît să asculte conversaţia unei femei uşuratice şi ar fi aproape în culmea dezamăgirii dacă pentru o jumătate de oră în ziua aceea Vrăjmaşul i-ar spune: „Acum poţi să mergi să te distrezi şi tu un pic". Acum, dacă el se gîndeşte un moment la presupunerea lui, chiar şi el e obligat să-şi dea seama că de fapt se află în situaţia asta în fiecare zi. Prin urmare, cînd vorbesc despre a reţine presupunerea aceasta în mintea lui, ultimul lucru pe care vreau să-l faci este să-i furnizezi argumente în apărarea ei. Nu există nici unul. Sarcina ta este pur negativă. învălui-o în întuneric, iar în mijlocul acestei

întunecimi lasă ca sentimentul său de posesie a Timpului să zacă tăcut, necercetat şi operativ.

Simţul proprietăţii în general trebuie întotdeauna încurajat. Oamenii ridică mereu pretenţii de posesiune care sună la fel de nostim în Cer ca şi în Iad şi noi trebuie să-i ajutăm s-o facă. Mare parte din împotrivirea modernă faţă de castitate provine din credinţa oamenilor că ei îşi „posedă" trupurile - moşiile astea vaste şi periculoase, pulsînd de energia care a creat lumea în care se află fără consimţămîntul lor şi din care sînt

alungaţi după plăcerea Altuia! E ca şi cum un copil de rege pe care din dragoste tatăl său la investit cu comanda „en titre" a unei mari provincii sub conducerea reală a unor consilieri înţelepţi, ar ajunge să-şi închipuie că el posedă într-adevăr cetăţile, pădurile şi grînele, în acelaşi fel în care posedă cărămizile camerei lui.

Noi producem acest sentiment al proprietăţii nu numai prin mîndrie, ci şi prin confuzie. Îi învăţăm să nu observe diferitele sensuri ale formării posesiunii, infimele diferenţe gradate care merg de la „ghetele mele", la „cîinele meu", „servitorul meu", „soţia mea", „tatăl meu", „stăpînul meu" şi „ţara mea" la „Dumnezeul meu". Pot fi învăţaţi să reducă toate sensurile acestea la acela de „ghetele mele", „al meu" de posesiune. Chiar şi la grădiniţă copilul poate fi învăţat să înţeleagă prin „ursuleţul meu" nu vechiul recipient imaginar al afecţiunii cu care se află într-o relaţie specială (pentru că asta îi va învăţa Vrăjmaşul să înţeleagă, dacă nu sîntem atenţi), ci „ursul pe care-l pot face bucăţi dacă vreau". Iar la celălalt capăt al balanţei i-am învăţat pe oameni să spună „Dumnezeul meu" într-un sens nu chiar foarte oferit de „ghetele mele", însemnînd „Dumnezeul asupra căruia

am anumite pretenţii datorită distinselor mele servicii şi pe care-L exploatez de la amvon -Dumnezeul căruia i-am dat un colţişor".

Poanta e că tot timpul cuvîntul „al meu", în sensul lui absolut posesiv, nu poate fi folosit de o fiinţă omenească în legătură cu nimic. Pînă la urmă, fie Tatăl Nostru, fie Vrăjmaşul vor spune „al Meu" despre fiecare lucru care există şi în special despre flecare om. Ei vor afla la sfîrşit, nu te teme, cui îi aparţine de fapt timpul lor, sufletul lor, trupurile lor - în mod sigur nu lor, orice s-ar întîmplaî în prezent. Vrăjmaşul spune „al Meu" despre tot pe motivul pedant şi legalist că El a creat totul; Tatăl Nostru speră ca, la sfîrşit, să spună el „al meu" despre toate lucrurile pe motivul mai realist şi mai dinamic al cuceririi.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXII. Dragul meu Pelinişor,

Aşa deci! Omul tău e îndrăgostit - şi încă în modul cel mai rău în care ar fi putut s-o facă - şi de o fată care nici măcar nu apare în raportul pe care mi l-ai trimis! Poate te interesează să afli că acea mică neînţelegere cu Poliţia Secretă, pe care ai încercat s-o stîrneşti în legătură cu nişte expresii scăpate într-una din scrisorile mele, s-a aplanat. Dacă contai pe asta ca să te

asiguri de bunăvoinţa mea, vei afla că te-ai înşelat. Vei plăti pentru asta la fel ca şi pentru celelalte gafe alte tale. Pînă atunci, anexez scrisorii şi o mică broşură tocmai apărută despre noua Casă de Corecţie pentru Ispititorii Incompetenţi. E bogat ilustrată şi nu vei găsi în ea nici o pagină plictisitoare.

Am căutat dosarul acestei fete şi sînt îngrozit de ce aflu: nu numai o creştină, dar ce creştină - o domnişoară josnică, servilă, afectată, monosilabică, tăcută (ca un peşte), insipidă, insignifiantă, originală, o mironosiţă. Mica bestie, mă face să vomit. Duhneşte şi frige chiar şi prin filele dosarului. Felul în care s-a înrăit lumea mă înnebuneşte! În vremurile vechi am fi dus-o în arenă. Pentru asta e făcut soiul ei. Nu că ar face acolo mult bine, o prefăcută cu două feţe (cunosc eu soiul asta), care arată gata să leşine la vederea sîngelui şi apoi moare zîmbind. O prefăcută în toate. Arată de parcă nici untul nu i s-ar topi în gură şi totuşi are spirit satiric.

Felul de creatură care mă găseşte pe mine comic! Mironosiţă scîrboasă şi nesărată

şi totuşi gata să cadă în braţele prostănacului ăstuia la fel ca orice animal de prăsilă. De ce n-o distruge Vrăjmaşul pentru asta, dacă El e atît de nebun după virginitate - în loc să se uite la asta rînjind?

El este un hedonist în adîncul inimii. Toate posturile astea şi priveghiurile, rugile şi crucile sînt doar o faţadă. Ori ca spuma pe malul mării. În larg, pe marea Lui, se găseşte plăcere şi iar plăcere. El nu face nici un secret din asta. La dreapta Lui sînt „plăceri veşnice". Phui! Nu cred că are cît de cît habar de misterul superior şi auster spre care ne ridicăm noi în Viziunea Mizerifică. El e vulgar, Pelinişor, are o minte burgheză, a umplut lumea Lui cu plăceri. Sînt lucruri pe care oamenii le fac cît e ziua de lungă, fără să-L deranjeze cîtuşi de puţin - dorm, se scoală, mănîncă, fac dragoste, se joacă, se roagă, muncesc. Totul trebuie deformat pentru a ne fi nouă de vreun folos. Noi luptăm avînd crîncene dezavantaje. Nimic nu e în mod natural de partea noastră. (Nu că asta te scuză pe tine. Am să rezolv eu cu tine curînd. Întodeauna m-ai urît şi ai fost obraznic cînd ai îndrăznit.)

Şi apoi, bineînţeles, el ajunge să cunoască familia acestei femei şi tot cercul ei. Nu ţi-ai putut da seama că tocmai casa în

care locuieşte ea e cea în care el n-ar fi trebuit să intre niciodată? Totul duhneşte de mirosul acela ucigător. Chiar şi grădinarul, deşi acolo de cinci ani, începe să-l primească. Chiar şi musafirii, după o vizită de week-end, duc cu ei ceva din mirosul ăsta. Cîinele şi pisica sînt atinşi de el. O casă plină de mister de nepătruns. Sîntem siguri (e o chestiune de principii elementare) că fiecare membru al familiei profită de ceilalţi - dar nu putem afla cum. Ei păstrează acest secret care zace în spatele acestei pretinse iubiri dezinteresate cu tot atîta gelozie ca Vrăjmaşul însuşi. Toată casa şi grădina e o vastă obscenitate. Are o asemănare îngreţoşătoare cu descrierea pe care un om scriitor a făcut-o Cerului: „Locul unde există numai viaţă şi deci tot ce nu e muzică e linişte".

Muzică şi linişte - cît le detest pe amîndouă! Cît de recunoscători trebuie să fim că, de cînd Tatăl Nostru a intrat în Iad - deşi mai demult decît ar putea spune oamenii socotind în ani-lumină - nici un centimetru pătrat de spaţiu infernal şi nici un moment din timpul infernal nu a fost cedat vreuneia din aceste forţe abominabile şi totul a fost ocupat

de Zgomot - zgomotul, măreţul dinamism, expresia sonoră a tot ce exaltă şi e barbar, viril - Zgomotul, singurul ce ne apără de remuşcări prosteşti, scrupule disperate şi dorinţe imposibile. La sfîrşit, vom transforma întregul univers în zgomot. Am făcut deja paşi mari în direcţia asta, în ce priveşte Pămîntul. Melodiile şi tăcerile Cerului vor fi acoperite în cele din urmă, dar recunosc că nu sîntem încă nici pe departe destul de sonori. Cercetarea continuă, între timp tu, mică şi dezgustătoare... (aici manuscrisul se întrerupe şi e reluat cu un scris diferit)

În căldura redactării am aflat că m-am lăsat, din nebăgare de seamă, să iau forma unui uriaş miriapod. Ca atare, dictez restul secretarului meu. Acum că transformarea e completă, o recunosc ca un fenomen periodic. Unele zvonuri despre asta au ajuns la oameni, cu completarea ridicolă făcută de poetul Milton, că astfel de schimbări ale înfăţişării sînt o „pedeapsă" impusă nouă de către Vrăjmaş. Un scriitor mai modern - unul cu numele Pshaw, parcă - a înţeles totuşi adevărul. Transformarea începe din interior şi e o manifestare glorioasă a acelei Forţe a Vieţii căreia i s-ar închina Tatăl Nostru, dacă el s-ar închina la altceva decît la sine însuşi. În actuala mea formă sînt şi mai

nerăbdător să te văd, să mă unesc cu tine într-o îmbrăţişare indisolubilă.

semnează Teriuţ, pentru Subsecretarul Subgemităţii Sale, Prof. Dr. Zgîndărilă

XXIII. Dragul meu Pelinişor,

Prin fata asta şi familia ei dezgustătoare, pacientul ajunge să cunoască acum mai mulţi creştini în fiecare zi şi încă din cei foarte inteligenţi. Pentru mult timp va fi cu totul imposibil să îndepărtezi spiritualitatea din viaţa lui. Foarte bine, atunci trebuie s-o corupem. Fără îndoială că ai practicat deseori transformarea ta într-un înger de lumină, ca un exerciţiu de paradă. Acum e timpul s-o faci în faţa Vrăjmaşului. Lumea şi Firea nu ne-au ajutat, rămîne o a treia Putere şi succesul de acest al treilea fel e cel mai glorios dintre toate. Un sfînt corupt, un fariseu, un inchizitor sau un vrăjitor sînt în Iad o distracţie mai bună decît un om obişnuit sau un desfrînat.

Dacă mă uit în jur la noii prieteni ai pacientului tău, văd că cel mai bun punct de atac ar fi hotarul dintre teologie şi politică. Cîţiva din noii săi prieteni înţeleg foarte bine implicaţiile sociale ale religiei lor. Asta e ceva rău în sine, dar se poate scoate şi ceva bun din ea.

Vei afla că mulţi scriitori politici creştini cred că, dintr-o fază foarte timpurie, creştinismul a început s-o ia pe un drum greşit şi să se depărteze de doctrina fondatorului său. Acesta idee trebuie folosită acum pentru a-i încuraja ca, îndepărtînd „adăugirile şi coruperile" mai tîrzii, să descopere din nou conceptul de „Isus istoric" şi apoi să fie pusă în contrast cu întreaga tradiţie creştină. În generaţia trecută am promovat elaborarea unui astfel de „Isus istoric" pe direcţii liberale şi umaniste; acum propunem un nou „Isus istoric", pe direcţii marxiste, catastrofice şi revoluţionare. Avantajele acestor interpretări, pe care intenţionăm să le schimbăm cam la treizeci de ani, sînt multiple. În primul rînd, toate tind să dirijeze închinarea oamenilor spre ceva ce nu există, deoarece flecare „Isus istoric" e neistoric. Documentele spun ceea ce spun şi nu se poate adăuga nimic. Prin urmare, fiecare nou „Isus istoric"

trebuie dedus din ele prin suprimarea unui punct, exagerarea altuia şi printr-o astfel de ghicire (strălucită e adjectivul care-l învăţăm pe oameni să îl aplice) pentru care nimeni n-ar risca doi bani în viaţa obişnuită, dar care e suficientă pentru a produce o recoltă de noi Napoleoni, Shakespeare şi Swift în programul editorial al fiecărui edituri. În al doilea rînd, toate interpretările astea plasează importanţa acestui „Isus istoric" lor într-o anumită teorie care se presupune că a fost promulgată de El. El trebuie să fie un „om mare" în sensul modern al cuvîntului - unul care stă la punctul terminus al unei direcţii centrifuge şi dezechilibrate a gîndirii - un om ciudat care vinde un leac. Distragem astfel gîndurile oamenilor de la Cine este El şi de la ce a făcut El. La început îl facem doar un învăţător şi apoi ascundem tocmai concordanţa esenţială dintre învăţăturile Lui şi cele ale altor mari învăţători morali, deoarece oamenii nu trebuie lăsaţi să observe că toţi marii moralişti sînt trimişi de Vrăjmaş nu pentru a informa oamenii, ci pentru a le aduce aminte, pentru a reformula străvechile platitudini morale împotriva continuei lor tăinuiri de către noi. Noi creăm sofiştii, El ridică un Socrate care să le răspundă. Al treilea scop al nostru, din aceste interpretări, este să le distrugem viaţa de

închinare. Prezenţa reală a Vrăjmaşului, experimentată altminteri de oameni în rugăciune şi împărtăşanie, o înlocuim cu o imagine probabilă, îndepărtată, neclară şi stîngace, cu cineva care vorbea o limbă ciudată şi a murit cu mult timp în urmă. Unui astfel de obiect nu i te poţi închina cu adevărat. În locul Creatorului adorat de creatura Lui, vei avea curînd un simplu conducător aclamat de un partizan şi, în cele din urmă, un personaj distins recunoscut de un istoric judicios. În al patrulea rînd, pe lîngă că nu e istorică în ce-L priveşte pe acel Isus pe care îl descrie, religia de felul acesta încalcă istoria şi în alt sens. Nici o naţiune, şi doar puţini indivizi sînt aduşi în tabăra Vrăjmaşului prin studiul istoric al biografiei lui Isus ca simplă biografie. Într-adevăr, materialele pentru o biografie completă au fost interzise oamenilor. Primii convertiţi au fost cîştigaţi printr-un singur fapt istoric (învierea) şi printr-o singură doctrină teologică (Răscumpărararea), operînd asupra unui sentiment al păcatului pe care-l aveau deja - şi al păcatului nu împotriva unei noi legi, fanteziste, produsă ca o noutate de „un om mare", ci

contra vechii legi morale şi banale pe care au învăţat-o de la mamele şi doicile lor. „Evangheliile" au apărut mai tîrziu şi au fost scrise nu pentru a face creştini, ci pentru a-i edifica pe cei deja încreştinaţi.

Acest „Isus istoric" deci, oricît de periculos ne poate părea nouă la un moment dat, trebuie întotdeauna încurajat. În privinţa legăturii generale dintre creştinism şi politică, poziţia noastră este mai delicată. Sigur că nu vrem ca oamenii să îngăduie credinţei lor să se reverse în viaţa politică, deoarece întemeierea a ceva ce seamănă a societeate cu adevărat dreaptă ar fi un mare dezastru. Pe de altă parte, noi vrem - şi vrem foarte tare -să-i facem pe oameni să trateze creştinismul ca pe un mijloc; de preferinţă, desigur, ca un mijloc al propriei lor avansări, dar dacă dă greş, ca mijloc pentru orice - chiar şi pentru dreptate socială. Ce e de făcut? Mai întîi, fă-l pe om să considere dreptatea socială ca un lucru cerut de Vrăjmaş şi apoi continuă pînă în stadiul în care apreciază creştinismul pentru că poate produce dreptate socială, căci Vrăjmaşul nu poate fi folosit ca înlesnire. Oamenii sau naţiunile care cred că pot trezi Credinţa pentru a face o societate bună ar putea la fel de bine să creadă că pot folosi treptele Cerului ca scurtătură pînă la cea mai apropiată farmacie. Din fericire, aici e foarte uşor să-i duci de nas pe oameni. Chiar azi am găsit un fragment scris de un scriitor creştin care recomandă propria sa versiune de

creştinism pe motivul că „doar o astfel de credinţă poate supravieţui morţii vechilor culturi şi naşterii noilor civilizaţii". Vezi fisura? „Crede asta, nu pentru că e adevărat, ci dintr-un alt motiv". Ăsta-i jocul.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXIV. Dragul meu Pelinişor,

Am corespondat cu Clevetici, care răspunde de tînăra pacientului tău şi încep să-i zăresc călcîiul lui Ahile. E un viciu mic şi discret pe care-l au aproape toate femeile care au crescut într-un cerc inteligent şi unit, printr-o credinţă bine definită, şi constă într-o presupunere cu totul senină că cei din afară care nu împărtăşesc această credinţă sînt de-a dreptul stupizi şi

ridicoli. Bărbaţii, care de obicei îi întîlnesc pe aceşti străini, nu gîndesc la fel; încrederea lor, dacă o au, este de alt fel. A ei, care presupune că o datorează credinţei, se datorează de fapt, în mare parte, culorii pe care a luat-o din mediul său. De fapt, nu e foarte diferită de convingerea pe care o avea la zece ani despre cuţitul pentru peşte folosit în casa tatălui ei, ca fiind cel potrivit, normal sau „adevărat", în timp ce acelea ale familiilor vecine nu erau deloc „adevărate cuţite pentru peşte". Acum, în toate acestea, elementul de ignoranţă şi naivitate e atît de mare, iar elementul de mîndrie spirituală atît de mic, încît ne dă o speranţă destul de mică cu privire la fată. Dar te-ai gîndit cum poate fi făcut să-l influenţeze pe pacientul tău?

Novicii sînt cei ce exagerează întotdeauna. Omul care a crescut în societate e foarte rafinat; tînărul savant e pedant. În cercul ăsta nou, pacientul tău e novice. Aici întîlneşte zilnic viaţa creştină de o calitate pe care nu şi-a imaginat-o niciodată înainte şi vede totul printr-o oglindă fermecată pentru că e îndrăgostit. E nerăbdător (şi, într-adevăr, Vrăjmaşul îi porunceşte) să imite această calitate. Poţi să-l faci să imite acest defect al iubitei lui şi să-l exagereze pînă cînd, ce era scuzabil la ea să devină la el cel mai puternic şi cel mai frumos viciu - Mîndria Spirituală.

Condiţiile par a fi ideale. Noul cerc în care se află e ispitit să se mîndrească pentru multe alte motive în afară de creştinismul lor. E o societate mai educată, mai inteligentă şi mai plăcută decît oricare alta pe care a întîlnit-o. Are, de asemenea, şi o iluzie cu privire la

locul său în ea. Sub influenţa „dragostei", se poate considera nevrednic de fată, dar încetează rapid să se creadă nevrednic de ceilalţi. N-are nici o idee despre cît i s-a iertat pentru că ei sînt îndurători şi cît a profitat din cauză că acum face parte din familie. Nici nu visează cît de mult din conversaţia lui, cîte din opiniile lui sînt recunoscute de ei ca simple ecouri ale părerilor lor. Încă şi mai puţin bănuieşte cît din plăcerea pe care o are alături de aceşti oameni se datorează vrajei erotice pe care fata o răspîndeşte pentru el pretutindeni în jur. El crede că îndrăgeşte conversaţia lor şi felul lor de viaţă datorită unei potriviri între starea lor de spirit şi a lui, cînd de fapt sînt atît de departe de el încît dacă nu ar fi îndrăgostit, ar fi pur şi simplu

nedumerit şi dezgustat de multe lucruri pe care acum le acceptă. E ca un cîine care şi-ar imagina că înţelege armele de foc pentru că instinctul său de a vîna şi dragostea pentru stăpînul său îl fac să se bucure de o zi de vînătoare!

Aici e şansa ta. În timp ce Vrăjmaşul, prin dragostea sexuală şi prin cîţiva oameni foarte agreabili mult avansaţi în serviciul Lui, îl atrage pe tînărul barbar în sus, la un nivel pe care altfel nu l-ar fi putut ajunge niciodată, tu trebuie să-l faci să aibă impresia că-şi găseşte propriul nivel - că oamenii ăştia sînt de „felul lui" şi că, venind între ei, a venit acasă. Cînd pleacă de la ei în altă societate, o va găsi plictisitoare, în parte pentru că aproape orice societate unde are acces este într-adevăr mult mai puţin distractivă, dar mai ales pentru că-i va lipsi vraja tinerei femei. Trebuie să-l înveţi să confunde acest contrast dintre cercul care-i place şi cel care-l plictiseşte, contrastul dintre creştini şi necredincioşi. Trebuie făcut să creadă (ar fi mai bine să nu exprime în cuvinte) „cît de diferiţi sîntem noi, creştinii" şi prin „noi, creştinii" trebuie să înţeleagă de fapt, dar fără să ştie, „grupul meu" şi prin „grupul meu" trebuie să înţeleagă nu „oamenii care în mila şi smerenia lor m-au acceptat", ci „oamenii cărora m-am alăturat pe drept".

Aici succesul constă în a-l zăpăci. Dacă încerci să-l faci în mod explicit şi declarat mîndru că e creştin, probabil vei da greş: avertismentele Vrăjmaşului sînt prea bine cunoscute. Dacă, pe de altă parte, renunţi de tot la ideea cu „noi, creştinii" şi îl faci doar mulţumit de „grupul meu", nu vei produce o adevărată mîndrie spiritulă, ci doar vanitate socială, care, prin comparaţie, este o bagatelă, un păcat mic şi prăpădit. Ce vrei tu e să păstrezi o mulţumire de sine disimulată, care să se infiltreze în toate gîndurile lui, şi să nu

l laşi niciodată să pună întrebarea „pentru ce anume mă tot felicit?". Ideea apartenenţei la o verigă internă, de a fi părtaş la un secret, îi este foarte scumpă. Joacă pe coarda asta. Învaţă-l, folosindu-te de influenţa acestei fete atunci cînd e mai nătîngă, să adopte un aer amuzat faţă de lucrurile pe care le spun necredincioşii. Unele teorii pe care le poate întîlni în cercurile creştine moderne se pot dovedi utile aici; vreau să spun teorii care aşază speranţa societăţii pe o verigă internă de „clerici", o minoritate de teocraţi educaţi. Nu e treaba ta dacă

teoriile astea sînt adevărate sau false; ideea este să faci creştinismul o religie a misterelor, în care el să se creadă unul dintre iniţiaţi.

Te rog să nu-ţi umpli scrisorile cu prostii despre Războiul ăsta European. Rezolvarea sa finală este, fără îndoială, importantă, dar e treaba Comandamentului Suprem. Nu mă interesează cîtuşi de puţin să aflu cîţi oameni au fost ucişi de bombe în Anglia. În ce stare de spirit au murit, pot afla de la biroul din capătul ăsta, iar că trebuiau să moară cîndva ştiam deja. Te rog să-ţi vezi de treaba ta.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXV. Dragul meu Pelinişor,

Adevărata problemă cu grupul în care trăieşte pacientul tău constă în aceea că e creştin şi atît. Au interese individuale, bineînţeles, dar legătura rămîne creştinismul. Ceea ce vrem noi, dacă oamenii devin cumva creştini, e să-i menţinem în starea de spirit pe care ei o numesc „Creştinism şi". Ştii tu - creştinismul şi criza, creştinismul şi noua psihologie, creştinismul şi noua ordine, creştinismul şi vindecarea prin credinţă, creştinismul şi investigaţiile psihice, creştinismul şi vegetarianismul, creştinismul şi reforma ortografică. Dacă trebuie să fie creştin, lasă-l cel puţin să fie creştin cu o deosebire; înlocuieşte credinţa cu o modă de culoare creştină. Foloseşte oroarea lor de acelaşi lucru vechi.

Oroarea de Acelaşi Lucru Vechi este una din patimile cele mai apreciate pe care le-am produs în inima omenească - o nesfîrşită sursă de erezie în religie, uşurătate în judecată, infidelitate în căsnicie şi nestatornicie în prietenie. Oamenii trăiesc în timp şi experimentează realitatea în mod succesiv. Deci, pentru a avea multă experienţă, trebuie să experimenteze multe lucruri deosebite; cu alte cuvinte, trebuie să experimenteze

schimbarea şi, din moment ce au nevoie de schimbare, Vrăjmaşul (fiind un hedonist în inima Lui) a făcut să le placă schimbarea, exact aşa cum a făcut să le placă să mănînce. Dar pentru că El nu vrea ca ei să facă din mîncare, iar din schimbare

nici atît, un scop în sine, a echilibrat în ei dragostea pentru schimbare cu o dragoste pentru permanenţă. A izbutit să satisfacă amîndouă gusturile la un loc chiar în lumea pe care a creat-o, în acea îmbinare a schimbării şi a permanenţei pe care noi o numim Ritm. El le dă anotimpurile, fiecare anotimp diferit şi totuşi acelaşi în fiecare an, astfel că primăvara e întotdeauna privită ca nouă şi totuşi ca o repetare a unei teme străvechi. Le dă în biserică un an spiritual: ei trec de la post la sărbătoare, dar e aceeaşi sărbătoare de altădată.

Acum, exact cum alegem şi exagerăm plăcerea de a mînca pentru a produce îmbuibare, tot aşa alegem plăcerea asta naturală pentru schimbare şi o deformăm într-o necesitate după noutate absolută. Această necesitate e, în întregime, opera noastră. Dacă ne neglijăm datoria, oamenii vor fi nu numai mulţumiţi, ci chiar extaziaţi de amestecul de nou şi familiar din fulgii de nea din acest ianuarie, răsăritul soarelui din această dimineaţă, prăjitura cu prune de la Crăciunul acesta. Copiii, pînă cînd îi învăţăm noi mai bine, vor fi cît se poate de fericiţi cu ture periodice de jocuri, în care baba oarba urmează şotronului la fel de regulat cum toamna urmează verii. Numai prin eforturile noastre susţinute se menţine cererea pentru o schimbare infinită, neritmică.

Cerinţa aceasta e valoroasă în mai multe feluri. În primul rînd, micşorează plăcerea, în timp ce măreşte dorinţa. Plăcerea pentru noutate este, prin însăşi natura ei, supusă mai mult ca oricare alta legii cîştigului redus şi noutatea continuă costă bani, aşa că dorinţa pentru ea atrage fie zgîrcenia, fie nefericirea, fie pe amîndouă. Şi iarăşi, cu cît aceasta dorinţă e mai rapace, cu atît consumă mai curînd toate sursele inocente de plăcere şi trece la cele pe care Vrăjmaşul le interzice. Astfel, prin stîrnirea oroarei pentru Acelaşi Lucru Vechi, am făcut recent artele, de exemplu, mai puţin periculoase pentru noi decît oricînd, artiştii „diletanţi" sau „cu pretenţii" fiind deopotrivă atraşi de ce e mai nou, de excesul de lascivitate, iraţional, cruzime şi mîndrie.

Folosul Modelor în gîndire e de a distrage atenţia oamenilor de la pericole reale. Noi îndepărtăm strigătul de protest al fiecărei generaţii împotriva viciilor care sînt cel mai

puţin periculoase pentru ea şi îi atragem aprobarea pentru virtutea cea mai apropiată de viciul pe care încercăm să-l facem

endemic. Jocul constă în a-i face pe toţi să alerge după extinctorul de incendiu cînd e potop şi să se îngrămădească toţi în acea parte a bărcii care e deja scufundată pînă aproape de ramă. Astfel, am făcut să fie la modă expunerea pericolelor entuziasmării, chiar în momentul în care ei de fapt devin lumeşti şi căldicei; un secol mai tîrziu cînd de fapt îi facem pe toţi byronieni şi îmbătaţi de emoţii, strigătul de protest la modă e îndreptat împotriva pericolelor simplei „înţelegeri". Epocile crude sînt puse în gardă împotriva Sentimentalismului, cele ineficace şi leneşe împotriva Respectabilităţii, cele libertine contra Puritanismului; şi ori de cîte ori se precipită toţi oamenii să fie sclavi sau tirani, noi facem din Liberalism cea mai mare sperietoare.

Dar cel mai mare triumf este să ridici oroarea de Acelaşi Lucru Vechi la rangul de filosofic astfel încît ceea ce-i absurd pentru intelect să facă mai puternică coruperea voinţei. Aici se vede cît de folositor este caracterul Evolutiv sau Istoric al gîndirii europene moderne (în parte opera noastră). Vrăjmaşului îi plac platitudinile. Printr-un anumit mers al acţiunii, El vrea ca, după cîte înţeleg eu, oamenii să pună întrebări foarte simple: e justificat, e prudent, e posibil? Acum, dacă noi îi putem face să se întrebe mereu: „E în concordanţă cu mişcarea generală din timpul nostru? E progresiv sau reacţionar? Aşa merge istoria?", ei vor neglija întrebările relevante. Şi întrebările pe care le pun ei sînt, bineînţeles, fără răspuns pentru că ei nu cunosc viitorul şi ce va fi viitorul depinde în foarte mare măsură tocmai de aceste opţiuni pentru care invocă acum ajutorul viitorului ca să le poată face. Drept urmare, în timp ce minţile lor se zbat în acest vid, noi avem şanse mai mari să ne strecurăm înăuntru şi să-i îndreptăm spre acţiunea pe care am hotărît-o noi. Şi munca importantă s-a făcut deja. Cîndva ei ştiau că unele schimbări erau spre bine, altele spre rău, iar altele indiferente. Noi am îndepărtat în mare măsură această cunoaştere, deoarece am înlocuit epitetul descriptiv „neschimbat" cu epitetul afectiv „stagnant". I-am instruit să se gîndească la Viitor ca la un pămînt al făgăduinţei unde ajung eroii preferaţi - nu ca la ceva în care fiecare ajunge în ritm de şaizeci de minute pe oră, orice ar face şi oricine ar fi.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXVL. Dragul meu Pelinişor,

Da, perioada de curtare e timpul pentru semănarea seminţelor care peste zece ani vor creşte, devenind ură domestică. Vraja plăcerii nesatisfăcute produce rezultate pe care oamenii pot fi făcuţi să le ia drept rezultate ale iubirii. Foloseşte-te de ambiguitatea cuvîntului „Dragoste"; lasă-i să creadă că au rezolvat prin Dragoste probleme pe care de fapt le-au abandonat sau le-au amînat sub influenţa vrajei. Cît timp durează asta, vei avea prilejul să zgîndăreşti în taină problema şi să o faci cronică.

Marea problemă este cea a „altruismului". Observă încă o dată opera admirabilă a Armei Filologice în înlocuirea iubirii pozitive a Vrăjmaşului cu negativul altruism. Mulţumită ei poţi să-l înveţi pe om chiar de la început să renunţe la avantaje, nu pentru ca alţii să se bucure de ele, ci pentru ca el să poată fi altruist renunţînd la ele. Asta ar fi cîştigarea unui punct important. Un alt mare ajutor, acolo unde părţile interesate sînt bărbaţi şi femei, e divergenţa de opinii despre Altruism pe care am format-o între sexe. O femeie înţelege prin Altruism în special să lucreze, să facă ceva pentru alţii; un bărbat înţelege să nu dea de lucru altora. Drept rezultat, o femeie care e mult avansată în serviciul Vrăjmaşului va fi mai supărătoare decît orice bărbat, în afara celor pe care Vrăjmaşul i-a dominat complet; şi invers, un bărbat va trăi mult timp în tabăra Vrăjmaşului pînă să-şi asume atîta munca spontană pentru a fi pe placul altora cîtă depune în fiecare zi o femeie obişnuită. Astfel, în timp ce femeia se gîndeşte să facă fapte bune şi bărbatul să respecte drepturile celorlalţi oameni, fiecare sex îl poate desconsidera pe celălalt, şi o şi face, cu totul egoist, fără nici un motiv evident.

Şi, pe lingă încurcăturile astea, poţi să mai introduci şi altele. Vraja erotică produce o îngăduinţă reciprocă prin care fiecare e într-adevăr mulţumit să se supună dorinţelor celuilalt. Ei ştiu că Vrăjmaşul le cere o anumită măsură de iubire, care realizată, va duce la acţiuni similare. Trebuie să-i faci să stabilească ca Lege pentru întreaga lor căsnicie acest grad de jertfire de sine, care în prezent răsare în mod natural din vrajă dar pe care, cînd vraja se stinge, nu vor avea suficientă iubire ca s-o poată realiza. Ei nu vor vedea capcana din cauză că sînt sub

dubla orbire de a lua emoţia sexuală drept îndurare şi de a crede că această emoţie va dura.

Odată ce s-a fixat ca regulă un fel de Altruism oficial, legal sau nominal - o regulă pentru urmarea căreia resursele lor afective s-au sfîrşit, iar resursele spirituale nu au crescut încă - urmează cele mai încîntătoare rezultate. În discutarea oricăror acţiuni comune devine obligatoriu ca A să pledeze în favoarea presupuselor dorinţe ale lui B şi contra celor proprii, în timp ce B face invers. Adesea e imposibil să descoperi adevăratele dorinţe ale fiecărei părţi; cu puţin noroc, sfîrşesc prin a face ceva ce nici unul nu vrea, în timp ce fiecare simte o strălucire de îndreptăţire şi nutreşte pretenţia secretă pentru un tratament preferenţial datorită altruismului arătat şi o pică ascunsă împotriva celuilalt pentru uşurinţa cu care a acceptat sacrificiul său. Mai tîrziu te poţi aventura spre ceea ce se poate numi, Iluzia Conflictului Generos. Jocul ăsta se joacă cel mai bine cu mai mult de doi jucători, de exemplu într-o familie cu doi copii mari. Se propune ceva cu totul neînsemnat, ca luarea ceaiului în grădină. Un membru are grijă să arate clar (deşi nu cu multe cuvinte) că el nu ar vrea, dar bineînţeles e gata să o facă din .Altruism". Ceilalţi îşi retrag imediat propunerea în aparenţă din „Altruismul" lor, dar, de fapt, pentru că nu vor să fie folosiţi ca o păpuşă asupra căruia primul vorbitor să practice altruisme meschine. Dar nici unul nu are de gînd să fie pus la punct pentru înlăturarea Altruismului. El insistă să facă „ce vor ceilalţi"; ei insistă să facă ce vrea el. Se stîrnesc pasiuni. În curînd cineva spune: „Foarte bine, atunci nu mai beau nici un ceai!", urmînd o adevărată ceartă cu reproşuri amare de ambele părţi. Vezi cum trebuie lucrat? Dacă fiecare parte s-ar fi luptat deschis pentru dorinţa ei reală, toţi s-ar fi menţinut între limitele raţiunii şi politeţii, dar tocmai pentru că lupta s-a inversat şi fiecare parte se luptă de partea celeilalte, toată amărăciunea care se revarsă de fapt din autoîndreptăţire zădărnicită, încăpăţînare şi resentimente acumulate în ultimii zece ani, le este ascunsă de „Altruismul" nominal sau oficial a ceea ce fac sau, cel puţin, e folosit ca scuză. Într-adevăr, fiecare parte e foarte sensibilă la calitatea ieftină a Altruismului adversarului şi la poziţia falsă pe care încearcă să le-o impună, dar flecare reuşeşte să se simtă fără vină şi oprimat fără să fie mai necinstit decît este în mod

firesc un om. Un om cu judecată a spus cîndva: „Dacă oamenii ar şti cîtă ranchiună prilejuieşte Altruismul, nu l-ar mai recomanda atît de des de la amvon" şi iarăşi „Ea e femeia care trăieşte pentru ceilalţi - îi poţi recunoaşte întotdeauna pe ceilalţi după mutra lor hăituită".

Toate astea pot începe chiar de cînd o curtează. Un pic de egoism real din partea pacientului tău e adesea mai puţin valoros în cele din urmă pentru păzirea sufletului său decît începutul acelui altruism elaborat şi conştient de sine care, într-o zi, poate înflori în ceea ce ţi-am descris. O anumită măsură de falsitate reciprocă, oarecare surprindere că fata nu observă întotdeuna cît de Altruist este el, pot fi deja introduse. Cultivă lucrurile acestea, şi mai presus de toate, nu-i lăsa pe tinerii nesăbuiţi să le observe. Dacă le observă, atunci vor fi pe cale să observe că „dragostea" nu este suficientă, că e nevoie de îngăduinţă şi că nu o au încă şi că nici o lege externă nu o poate suplini. Aş vrea ca Clevetici să facă ceva pentru subminarea simţului ridicolului al acelei tinere.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXVII. Dragul meu Pelinişor,

Se pare că n-o duci prea bine în prezent. Folosirea „dragostei" lui pentru a-i distrage atenţia de la Vrăjmaş e evidentă, desigur, dar cînd spui că întreaga problemă a distragerii şi rătăcirii atenţiei a devenit acum unul din subiectele principale ale rugăciunilor lui, arăţi cît de rău o foloseşti. Asta înseamnă că ai dat greş în mare măsură. Cînd neatenţia asta sau alta îi trece prin minte, tu ar trebui să-l încurajezi să o alunge prin simpla putere a voinţei şi să încerce să continue rugăciunea obişnuită ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic; odată ce acceptă neatenţia ca problema sa actuală şi o aduce înaintea Vrăjmaşului, făcînd-o temă principală a rugăciunilor şi strădaniilor lui, atunci departe de a fi făcut bine, ai făcut rău. Orice, chiar şi un păcat, care are efectul total de a-l ridica mai aproape de Vrăjmaş, este în cele din urmă împotriva noastră.

Următoarea direcţie de acţiune pare promiţătoare: acum că e îndrăgostit, o nouă idee de fericire pămîntească i s-a urcat

la cap şi, de aici, un nou imbold în rugăciunile lui pur petiţionare în legătură cu războiul şi altele de felul ăsta. Acum e timpul să aduci greutăţi intelectuale cu privire la acest fel de rugăciune. Falsa spiritualitate trebuie încurajată întotdeauna. Pe temeiul aparent evlavios că lauda şi părtăşia cu Dumnezeu e adevărata rugăciune, oamenii pot fi deseori ademeniţi la neascultarea directă a Vrăjmaşului care (în felul Său searbăd, de rînd, neinteresant) le-a spus clar să se roage

pentru pîinea zilnică şi pentru însănătoşirea bolnavilor. Desigur, îi vei ascunde faptul că, rugăciunea pentru pîinea de fiecare zi, interpretată în „sens spiritual" este de fapt tot atît de pur petiţionară ca şi în orice alt sens.

Dar, din moment ce pacientul tău a contractat îngrozitorul obicei al ascultării, probabil că va continua cu astfel de rugăciuni înflorite, orice ai face. Dar poţi să-l îngrijorezi cu bănuiala obsedantă că practica e absurdă şi nu poate avea rezultate obiective. Nu uita să foloseşti argumentul: „Eu iau capul, iar tu îmi dai coada". Dacă lucrul pentru care se roagă nu se întîmplă, atunci e încă o dovadă că rugăciunile de cerere nu merg; dacă se întîmplă, el va fi capabil bineînţeles, să vadă unele din cauzele fizice care au dus la asta şi că aşa s-ar fi întîmplat „oricum" şi astfel rugăciunea ascultată devine o dovadă la fel de bună ca una respinsă, cînd rugăciunile sînt fără efect.

Ţie, fiind spirit, îţi va fi greu să înţelegi cum ajunge la concluzia asta, dar trebuie să-ţi aduci aminte că el ia Timpul drept realitate supremă. El presupune că Vrăjmaşul, ca şi el, vede unele lucruri ca prezente, îşi aminteşte de unele trecute şi anticipează altele ca viitoare, sau chiar dacă ar crede că Vrăjmaşul nu vede lucrurile în felul acesta, totuşi în adîncul inimii sale, o consideră o particularitate a modului de percepere al Vrăjmaşului -nu crede cu adevărat (deşi ar spune că o crede) că Vrăjmaşul vede lucrurile aşa cum sînt! Dacă ai încerca să-i explici că rugăciunile oamenilor de astăzi sînt una din nenumăratele coordonate cu care Vrăjmaşul armonizează vremea de mîine, el ar replica atunci că Vrăjmaşul ştia dintotdeauna că oamenii vor face aceste rugăciuni şi că, dacă e aşa, ei nu sau rugat liberi, ci au fost predestinaţi să o facă. Şi ar adăuga că vremea dintr-o anumită zi poate fi urmărită înapoi

prin cauzele ei pînă la crearea originară a materiei însăşi - astfel că totul, atît partea umană cît şi cea materială, e dat de cuvîntul „să fie". Desigur că pentru noi e clar ce ar trebui să spună: că problema adaptării unei anumite vremi la o anumită rugăciune e doar aparenţa, în două puncte ale modului său temporal de percepere a întregii probleme de a adapta întregul univers spiritual la întregul univers fizic şi creaţia în totalitatea ei operează în fiecare punct al spaţiului şi timpului, sau mai bine zis al conştiinţei lor şi îi obligă să perceapă întregul act creator de sine stătător ca o serie de evenimente succesive. De ce actul acela al creaţiei lasă loc pentru voinţa lor liberă, e

problema problemelor, secretul dindărătul aiurelii Vrăjmaşului despre „Dragoste". Cum o face, nu e nici o problemă pentru că Vrăjmaşul nu prevede că oamenii îşi vor aduce libera lor contribuţie în viitor, ci îi vede făcînd-o în Prezentul Său nelimitat. Şi, evident, a urmări un om care face ceva nu înseamnă a-l determina s-o facă.

Se poate replica că unii scriitori băgăreţi, îndeosebi Boethius, au dezvăluit secretul ăsta, dar în climatul intelectual pe care am reuşit, în cele din urmă, să-l producem pretutindeni în Europa Occidentală, nu trebuie să-ţi baţi capul cu asta. Numai erudiţii citesc cărţi vechi, şi noi ne-am ocupat de erudiţi în aşa fel încît, dintre toţi oamenii, lor le este cel mai greu să dobândească înţelepciunea făcînd acest lucru. Am făcut asta prin inculcarea Punctului de Vedere Istoric. Pe scurt, Punctul de Vedere Istoric înseamnă că atunci cînd unui om erudit i se prezintă orice afirmaţie a vreunui scriitor vechi, singura întrebare pe care nu o pune niciodată este dacă e adevărat. El întreabă cine l-a influenţat pe scriitorul acela vechi, cît e de consecventă afirmaţia cu cele spuse de el în alte cărţi, ce etapă din dezvoltarea scriitorului sau a istoriei generale a gîndirii ilustrează, cum a afectat scriitorii mai tîrzii, cît de des a fost greşit înţeleasă (în special chiar de colegii omului erudit), care a fost mersul general al criticii despre el în ultimii zece ani şi care e „starea actuală a problemei". A privi scriitorul vechi ca o posibilă sursă de cunoaştere - a anticipa că ceea ce a spus ar putea să-ţi modifice gîndurile sau comportarea - astea ar fi respinse ca nespus de simpliste. Şi pentru că nu putem înşela tot timpul întreaga rasă umană, e cît se poate de important, prin

urmare, să separi fiecare generaţie de toate celelalte, deoarece acolo unde învăţaţii fac comerţ liber între epoci, există întotdeuna pericolul ca erorile specifice uneia să fie corectate de adevărurile specifice alteia. Dar mulţumită Tatălui Nostru şi Punctului de Vedere Istoric, marii învăţaţi sînt acum la fel de puţin hrăniţi de trecut, ca cel mai ignorant mecanic care susţine că „istoria e vorbărie goală".

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXVIII. Dragul meu Pelinişor,

Ţi-am spus să nu-ţi umpli scrisorile cu fleacuri. Despre război, am vrut să spun, desigur, că nu-mi trebuie rapsodiile tale infantile despre moartea oamenilor şi distrugerea

oraşelor. În privinţa modului în care războiul afectează într-adevăr starea spirituală a pacientului, fireşte că vreau rapoarte complete. Şi în privinţa asta pari deosebit de mărginit. Astfel, îmi spui cu bucurie că ai motive să te aştepţi la puternice raiduri aeriene asupra oraşului în care locuieşte creatura asta. Acesta e un exemplu strigător de ceva de care m-am plîns deja - uşurinţa cu care uiţi problema cea mai importantă în imediata savurare a suferinţei umane. Tu nu ştii că bombele omoară oameni? Sau nu-ţi dai seama că în acest moment moartea pacientului este exact ceea ce vrem să evităm? A scăpat de prietenii lumeşti cu care ai încercat să-l încurci; s-a „îndrăgostit" tocmai de o femeie creştină şi e temporar imun la atacurile tale asupra castităţii lui, iar diversele metode de corupere a vieţii lui spirituale pe care le-am încercat, sînt deocamdată fără succes. În prezent, pe măsură ce se apropie impactul complet al războiului şi speranţele lui lumeşti iau, proporţional, un loc tot mai mic în mintea sa, preocupat de activitatea lui de apărare, captivat de fată, obligat să se ocupe de vecinii lui mai mult decît oricînd înainte, şi îndrăgind aceasta mai mult decît s-ar fi aşteptat, „ieşind din el însuşi", cum spun oamenii şi crescînd zilnic în dependenţa conştientă de Vrăjmaş, va fi aproape sigur pierdut pentru noi dacă e omorît la noapte. Asta e atît de limpede încît mi-e şi ruşine s-o scriu. Mă întreb uneori dacă nu cumva voi, dracii tineri, sînteţi ţinuţi prea mult la datoria de,

ispitire - dacă nu sînteţi în pericol să vă infectaţi de sentimentele şi valorile oamenilor printre care lucraţi. Ei, desigur, înclină să privească moartea ca răul cel mai mare şi supravieţuirea ca cel mai mare bine. Dar asta e din cauză că aşa i-am învăţat noi. Să nu ne infectăm de propria noastră propagandă. Ştiu că pare ciudat că scopul tău principal pentru moment trebuie să fie tocmai lucrul pentru care se roagă iubita pacientului şi mama lui - şi anume, siguranţa lui fizică - dar aşa este; ar trebui să-l păzeşti ca pe lumina ochilor tăi. Dacă moare acum, îl pierzi; dacă supravieţuieşte războiului, există întotdeauna speranţă. Vrăjmaşul l-a păzit de tine în timpul primului val mare de ispite, dar dacă poate fl păstrat în viaţă, ai chiar timpul ca aliat. Anii lungi, plictisitori, monotoni, de prosperitate sau năpastă ai vîrstei de mijloc sînt o vreme excelentă pentru campanie. Înţelegi, pentru creaturile astea e aşa de greu să persevereze. Rutina necazurilor, decăderea treptată a ceea ce au iubit în tinereţe şi a speranţelor tinereşti, disperarea tăcută (de-abia simţită ca durere) de a birui într-una

ispitele cronice cu care i-am înfrînt mereu şi mereu, monotonia pe care o creăm în viaţa lor şi resentimentul mut cu care îi învăţăm să răspundă - toate astea furnizează ocazii admirabile de istovire a unui suflet prin uzare. Dacă, pe de altă parte, anii de mijloc se dovedesc prosperi, poziţia noastră e încă şi mai tare. Prosperitatea îl leagă pe om de lume. El crede că „îşi găseşte locul în ea", cînd de fapt ea îşi face loc în el. Reputaţia lui tot mai mare, lărgirea cercului de cunoştinţe, sentimentul său de importanţă, presiunea crescîndă a muncii captivante şi plăcute formează în el un sentiment de a fi cu adevărat acasă pe pămînt, ceea ce e tocmai ce vrem noi. Vei observa că tinerii sînt mai puţin împotriva morţii decît cei de vîrstă mijlocie sau bătrîni.

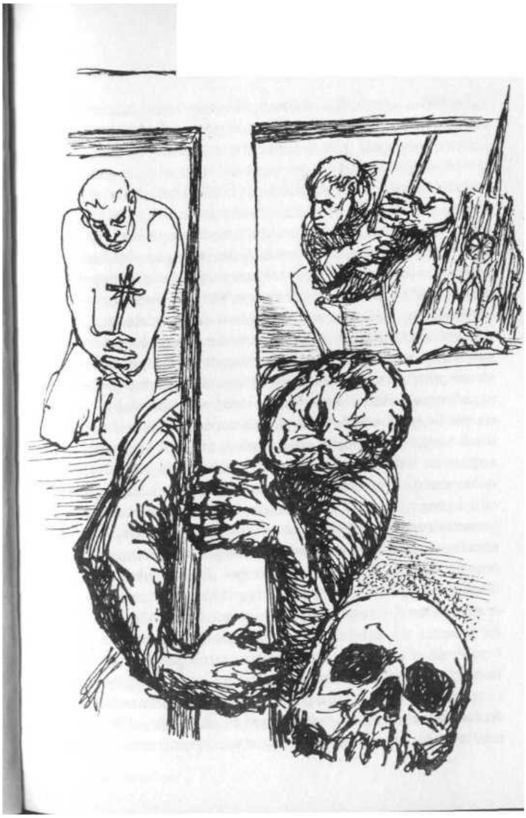

Adevărul este că Vrăjmaşul, destinînd în mod ciudat lumii sale eterne aceste simple animale, i-a păzit destul de eficace de pericolul de a se simţi acasă altundeva. De aceea, deseori trebuie să le dorim pacienţilor noştri viaţă lungă; şaptezeci de ani nu e cu nici o zi prea mult pentru sarcina dificilă de a le descîlci sufletele de Cer şi de a clădi o legătură

solidă pe pămînt. Cît sînt tineri, întotdeauna îi aflăm sărind de la una la alta. Chiar dacă izbutim să-i ţinem în ignoranţă cu privire la religia explicită, adierile imprevizibile ale fanteziei, muzicii şi poeziei - simpla imagine a unei fete, cîntecul unei păsări sau priveliştea orizontului - ne dărîmă întotdeauna edificiul. Ei nu vor să se ocupe constant mai întîi de avansare lumeasca, legături prudente şi de politica de securitate. Apetitul lor pentru Cer e atît de înveterat încît în acest stadiu metoda noastră cea mai bună pentru legarea lor de pămînt este să-i facem să creadă că pămîntul poate fi transformat în Cer, cîndva

în viitor, prin politică, eugenie, „ştiinţă", psihologie sau altceva. Adevărata deşertăciune lumească e opera timpului ajutată desigur de mîndrie, deoarece îi învăţăm să descrie moartea ce se tîrăşte ca Raţiune sau Maturitate sau Experienţă. Apropo, Experienţă în sensul specific pe care i-am învăţat să i-l dea, este un cuvînt foarte folositor. Un mare om filosof aproape că a dat la iveală secretul, cînd a spus că în ce priveşte Virtutea „experienţa este mama iluziei", dar mulţumită unei schimbări a Modei şi desigur, a Punctului de Vedere Istoric, am făcut cartea inofensivă în mare măsură.

Cît e de valoros timpul pentru noi, se poate măsura după faptul că Vrăjmaşul ne acordă atît de puţin din el. Majoritatea rasei umane moare în copilărie; dintre supravieţuitori, o bună parte mor în tinereţe. E evident că pentru El naşterea oamenilor e importantă în special ca o calificare pentru moartea omenească, iar moartea lor doar ca poartă spre cealaltă viaţă. Ni se îngăduie să lucrăm doar asupra unei minorităţi selecţionate, deoarece ceea ce oamenii numesc „viaţă obişnuită" este excepţia, în aparenţă, El vrea cîteva - dar numai cîteva - din animalele umane cu care populează Cerul să aibă experienţa de a ni se împotrivi nouă de-a lungul unei vieţi pămînteşti de 60 sau 70 de ani. Ei bine, aici e şansa noastră. Cu cît e mai mică, cu atît trebuie să o folosim mai bine. Orice faci, ţine-ţi pacientul în siguranţă.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXIX. Dragul meu Pelinişor,

Ştiu că eşti sigur că oamenii germani vor bombarda oraşul pacientului tău şi că obligaţiile lui îl vor în toiul pericolului, trebuie să avem în vedere politica noastră. Să

ţintim spre laşitate - sau spre curaj, cu mîndria ce decurge din el - sau spre ură faţă de germani?

Ei bine, mă tem că nu e de folos să încercăm să-l facem viteaz. Departamentul nostru de Cercetare n-a descoperit încă (deşi succesul e aşteptat în orice moment) cum să producă o singură virtute. Ăsta este un handicap serios. Pentru a fi rău efectiv şi în mare măsură, un om are nevoie de ceva virtute. Ce-

ar fi fost Attila fără curajul său, ori Shylock fără dăruirea de sine în privinţa cărnii? Dar, pentru că nu putem suplini noi înşine aceste calităţi, ne putem folosi numai aşa cum sînt furnizate de Vrăjmaş - şi asta înseamnă să-i lăsăm lui un punct de sprijin în oamenii ăştia pe care altfel i-am face ai noştri în mod sigur. Un aranjament foarte nesatisfăcător dar, te asigur, într-o bună zi vom învăţa s-o facem mai bine.

Ne putem descurca cu ura. Încordarea nervilor omeneşti în timpul zgomotului, pericolului şi oboselii îi predispune spre orice emoţie violentă şi asta e doar o problemă de dirijare a acestei susceptibilităţi pe canalele potrivite. Dacă conştiinţa se împotriveşte, zăpăceşte-l, lasă-l să spună că simte ură, nu în numele lui, ci în cel al femeilor şi copiilor şi că unui creştin i se spune să-şi ierte duşmanii lui, nu pe-ai altora. Cu alte cuvinte, lasă-l să se creadă suficient de identificat cu femeile şi copiii pentru a simţi ură în numele lor, dar nu suficient pentru a-i privi pe duşmanii lui ca ai lui şi, prin urmare, ca adevăratul obiect al iertării.

Dar cea mai bună este Ura combinată cu Frica. Dintre toate viciile, laşitatea este singurul pur dureros - groaznică de anticipat, groaznică de simţit, groaznică de amintit; Ura are plăcerile ei. Prin urmare, este deseori compensaţia pe care şi-o oferă un om înfricoşat pentru mizeriile Fricii. Cu cît se teme mai tare, cu atît va urî mai tare, iar Ura e şi un calmant grozav pentru ruşine. Pentru ca să faci o rană adîncă în milă, trebuie prin urmare să-i înfrîngi mai întîi curajul.

Asta e într-adevăr o problemă delicată. I-am făcut pe oameni mîndri de majoritatea viciilor, dar nu de laşitate. Ori de cîte ori am fost pe punctul de a izbuti, Vrăjmaşul îngăduie un război sau un cutremur sau altă calamitate şi, dintr-o dată, curajul devine atît de clar atrăgător şi important pînă şi în ochii oamenilor, încît toată munca noastră se duce

pe rîpă şi rămîne cel puţin un viciu de care le e într-adevăr ruşine. Prin urmare, pericolul pricinuirii laşităţii în pacienţii noştri e ca nu cumva să producă o reală cunoaştere de sine şi un dezgust de sine, împreună cu pocăinţa şi umilinţa ce le urmează. Şi, de fapt, în ultimul război mii de oameni, descoperindu-şi propria laşitate, au descoperit pentru prima dată întreaga lume morală. În timp de pace îi putem face să

ignore total binele şi răul; în timpul pericolului, problema le e impusă în aşa fel încît nici chiar noi nu-i putem orbi. Avem în faţă o crudă dilemă. Dacă am promova dreptatea şi mila printre oameni, am face exact jocul Vrăjmaşului, dar dacă-i îndrumăm spre comportamentul opus, asta va produce mai devreme sau mai tîrziu (pentru că El permite să se producă) un război sau o revoluţie şi recurgerea la laşitate sau la curaj, imposibil de ascuns, trezeşte mii de oameni din toropeala morală.

Într-adevăr, acesta e probabil unul din motivele pentru care Vrăjmaşul a creat o lume periculoasă - o lume în care problemele morale devin cu adevărat semnificative. Şi el vede, ca tine, cum curajul nu e doar una din virtuţi, ci forma fiecărei virtuţi în punctul de încercare care se referă la punctul cel mai acut al realităţii. Castitatea, cinstea sau mila care cedează la primejdie vor fi caste, cinstite sau miloase doar condiţionat. Pilat a avut milă pînă ce acest lucru a devenit riscant.

Prin urmare, făcîndu-l laş pe omul tău, e posibil să pierdem tot atît cît cîştigăm; poate să afle prea multe despre el însuşi! Există întotdeauna o şansă, desigur, nu de a-i anestezia ruşinea, ci de a i-o agrava şi de a produce Disperare. Ăsta este un mare triumf, am arătat că el a crezut şi a acceptat iertarea Vrăjmaşului pentru celelalte păcate ale lui, doar pentru că el însuşi nu a simţit caracterul lor păcătos - sau în ce priveşte acel viciu pe care el îl înţelege într-adevăr în toată adîncimea dezonoarei, nu poate afla, nici nu merită. Dar mă tem că l-ai lăsat deja să meargă prea departe în şcoala Vrăjmaşului şi că ştie că Disperarea e un păcat mai mare decît orice păcat care a provocat-o.

Cît despre tehnica propriu-zisă a ispitirilor spre laşitate, nu trebuie să spunem multe. Punctul principal e că precauţiile au tendinţa de a-i mări frica. Totuşi, precauţiile cerute pacientului tău de societate devin curînd o problemă de rutină şi efectul acesta dispare. Ce trebuie să faci tu este să-i ţii viu în minte (alături de intenţia conştientă de a-şi

face datoria), ideea vagă despre tot felul de lucruri pe care poate sau nu să le facă în cadrul datoriei şi care par să-l pună ceva mai în siguranţă. Îndepărtează-i mintea de la regula simplă („trebuie să stăm aici şi să facem aşa şi aşa") printr-o serie de direcţii de viaţă imaginare („Dacă se întîmplă A - deşi

sper foarte tare că nu se va întîmplă - aş putea face B - şi în cel mai rău caz, aş putea oricînd să fac C"). Superstiţiile, dacă nu sînt recunoscute ca atare, pot fi trezite. Chestiunea e să-l faci să simtă continuu că are ceva, altceva decît Vrăjmaşul şi curajul dat de Vrăjmaş, pe care se poate baza, aşa că ceea ce fusese intenţionat ca o dedicare totală datoriei va fi subminat de rezerve inconştiente. Alcătuind o serie de experienţe imaginare de a împiedica „cel mai rău caz", poţi produce la un nivel al voinţei sale de care nu e conştient o hotărîre ca răul să nu urmeze răului. Apoi, în momentul adevăratei groaze, năpusteşte-te asupra nervilor şi muşchillor săi şi poţi face ca actul fatal să fie îndeplinit înainte ca el să prindă de veste că eşti acolo. Pentru că, aminteşte-ţi, actul laşităţii e tot ce contează; emoţia fricii nu e în sine un păcat şi, deşi ne place, nu ajută la nimic.

Unchiul tău afectuos, Zgîndărilă

XXX. Dragul meu Pelinişor,

Uneori mă întreb dacă nu cumva crezi că ai fost trimis în lume pentru propria ta distracţie. Înţeleg, nu din raportul tău mizerabil şi necorespunzător, ci din cel al Poliţiei Infernale, că purtarea pacientului în timpul primului raid a fost cît se poate de rea. Afost foarte speriat şi se crede un mare laş. Prin urmare, nu simte nici o mîndrie, dar a făcut tot ce-i cerea datoria şi poate că ceva mai mult. Tot ce i-ai putut provoca în timpul acestui dezastru referitor la încredere este o izbucnire de mînie împotriva unui cîine de care s-a împiedicat, fumatul în exces şi faptul că a uitat o rugăciune. Dar ce mi te tot văicăreşti de greutăţi? Dacă mergi pe ideea Vrăjmaşului despre „dreptate" şi sugerezi că ar trebui să se ia în considerare ocaziile şi intenţiile tale, atunci nu sînt sigur că nu ai împotriva ta o acuzaţie de erezie. În orice caz, vei afla curînd că dreptatea Iadului e pur realistă şi preocupată doar de rezultate. Adu-ne hrană, dacă nu, fii tu hrana noastră.

Singurul pasaj constructiv din scrisoarea ta e cel în care spui că încă aştepţi rezultate

bune din oboseala pacientului. Asta e destul de bine, dar n-o să-ţi cadă în braţe. Oboseala poate produce blîndeţe extremă şi linişte în suflet, precum şi ceva ce aduce a viziune. Dacă ai văzut deseori oameni conduşi de ea spre mînie, răutate şi nerăbdare, asta e din cauza că oamenii aceia au avut dispoziţii propice. Lucrul paradoxal e că oboseala moderată e un teren mai bun pentru toane decît epuizarea totală. Asta depinde în parte de cauze fizice, dar în parte şi de altceva. Nu simpla oboseală ca atare produce oboseala, ci pretenţiile neaşteptate de la un om deja obosit. Indiferent ce aşteaptă oamenii, curînd ajung să creadă că li se cuvine: cu puţină iscusinţă din partea noastră, sentimentul dezamăgirii poate să devină un sentiment de ofensă. Numai după ce oamenii se supun iremediabilului, după ce şi-au pierdut nădejdea în alinare şi au încetat pînă şi să se mai gîndească ce va fi peste un ceas, atunci încep pericolele oboselii umile şi blînde. Deci, pentru ca oboseala pacientului să producă cele mai bune rezultate, trebuie să-l hrăneaşti cu speranţe false. Adu-i în minte motive plauzibile pentru a crede că raidurile aeriene nu se vor repeta. Fă-l să continue să se mîngîie cu gîndul la cît de mult se va bucura de patul său în noaptea următoare. Exagerează oboseala făcîndu-l să creadă că se termină curînd, pentru că oamenii de obicei simt că o încordare nu ar mai putea fi suportată mai mult decît exact momentul cînd se sfîrşeşte sau cînd cred ei că s-ar sfirşi. Aici, ca şi în problema laşităţii, angajarea totală e ceea ce trebuie evitat. Orice spune lasă ca hotărîrea lui lăuntrică să fie nu de a îndura orice i se întîmplă, ci de a îndura „o perioadă rezonabilă" - şi lasă ca perioada rezonabilă să fie mai scurtă decît ar dura probabil încercarea. Nu trebuie să fie mult mai scurtă; în atacurile asupra răbdării, castităţii şi tăriei, distracţia e să-l faci pe om să cedeze, chiar atunci cînd (dacă ar şti el) izbăvirea ar putea fi deja văzută.

Nu ştiu dacă o va întîlni pe fată în situaţia de încordare sau nu. Dacă da, foloseşte-te deplin de faptul că, pînă la un anumit punct, oboseala le face pe femei să vorbească mai mult şi pe bărbaţi să vorbească mai puţin. Mult resentiment ascuns se poate naşte din asta, chiar şi între îndrăgostiţi.

Probabil că scenele la care e acum martor nu furnizează material pentru un atac intelectual asupra credinţei lui - eşecurile tale anterioare n-au lăsat asta în puterea ta, dar mai

este un fel de atac asupra emoţiilor, care poate fi totuşi încercat. El constă în a-l face să

simtă, atunci cînd vede pentru prima oară resturi de oameni lipite de zid, că asta e „ceea ce e în realitate lumea" şi că toată religia lui a fost o închipuire. De observat că i-am zăpăcit complet cu privire la înţelesul cuvîntului „real". Ei îşi spun unul altuia despre o mare experienţă spirituală că „tot ce s-a întîmplat în realitate, a fost că ai auzit muzică într-o clădire luminată"; aici „Real" înseamnă simple fapte fizice despărţite de celelalte elemente ale experienţei pe care au avut-o de fapt. Pe de altă parte, ei vor mai spune: „e foarte bine să discuţi acea avîntare în larg cînd stai aici în fotoliu, dar aşteaptă pînă ce te trezeşti acolo şi vezi cum e în realitate": aici „real" e folosit în sensul opus, pentru a însemna nu faptele fizice (pe care le ştiu deja în timp ce discută în fotolii problema), ci efectul emoţional pe care faptele acelea le va avea asupra conştiinţei unui om. Orice folosire a cuvîntului ar putea fi susţinută, dar treaba noastră este să le facem pe amîndouă să meargă deodată astfel încît valoarea emoţională a cuvîntului „real" să poată fi plasată cînd de o parte a relatării, cînd de cealaltă, după cum ne convine nouă. Regula generală pentru ei, pe care am stabilit-o binişor, e că, dintre toate experienţele care îi pot face mai fericiţi sau mai buni, numai faptele fizice sînt „Reale", pe cînd elementele spirituale sînt „subiective"; în toate experienţele care-i pot descuraja sau corupe, elementele spirituale sînt realitatea principală şi a le ignora înseamnă a fi un evazionist. Astfel, în cazul naşterii, sîngele şi durerea sînt „reale", bucuria - doar un punct de vedere subiectiv; în cazul morţii, groaza şi urîţenia dezvăluie ce înseamnă în „realitate" moartea. Ura pentru o persoană detestată este „reală" însă. Nu poţi vedea oamenii aşa cum sînt, decepţionaţi; dar iubirea pentru o persoană iubită e doar un abur subiectiv ce ascunde miezul „real" al apetitului sexual sau al asocierii economice. Războiul şi sărăcia sînt oribile „în realitate"; pacea şi bunăstarea sînt doar fapte fizice pentru care se întîmplă ca oamenii să aibă anumite sentimente. Creaturile se acuză întotdeauna una pe alta că vor şi varza unsă şi slănină în pod, dar, mulţumită trudei noastre, ele sînt mai ales în situaţia dificilă de a plăti varza şi de-a rămîne fără slănină. Pacientul tău, manipulat cum trebuie, nu va

avea nici o greutate în a-şi considera emoţiile la vederea măruntaielor omeneşti ca revelaţie a Realităţii şi emoţia la vederea copiilor fericiţi sau a vremii frumoase ca simple sentimente.

Unchiul tău afectuos, Sgîndărilă

XXXI. Dragul meu, scumpul meu Pelinişor, păpuşica mea, purcelusul meu,

Greşeală că acum, cînd totul e pierdut, vii să mă întrebi, smiorcăindu-te, dacă termenii „afectuos" cu care m-am adresat ţie n-au însemnat nimic de la început. Departe de aşa ceva! Fii sigur că dragostea mea pentru tine şi dragostea ta pentru mine sînt ca două picături de apă. Întotdeauna te-am dorit tot atît cît m-ai dorit şi tu pe mine. Deosebirea e că eu sînt mai tare. Cred că acum mi te vor da mie întreg sau măcar o bucăţică din tine.

Să te iubesc? Cum să nu, aşa bucăţică aleasă nu cred că am mai gustat vreodată.

Ai lăsat să-ţi scape printre degete un suflet. Urletul de foame pentru această pierdere răsună în momentul acesta la toate nivelurile împărăţiei Zgomotului pînă jos la Tron. Îmi vine să înnebunesc cînd mă gîndesc. Ce bine ştiu ce s-a întîmplat în clipa cînd ţi l-au înhăţat! I s-au deschis brusc ochii (nu-i aşa?) cînd te-a văzut prima oară şi a văzut rolul pe care îl aveai şi a ştiut că nu-l mai aveai. Gîndeşte-te numai (şi fie ca asta să fie începutul agoniei tale) la ce a simţit el în acel moment, ca şi cum ar fi căzut o coajă de pe o rană veche, de parcă i-ar fl căzut o bubă hidoasă ca o carapace, de parcă ar fi aruncat o

haină mînjită, udă şi care se lipeşte de trup. La naiba, e destulă nenorocire să-i vezi în zilele lor de muritori dezbrăcîndu-şi hainele murdare şi incomode, bălăcindu-se în apă fierbinte şi scoţînd mici grohăituri de plăcere - întinzîndu-şi mădularele relaxate, darmite desprinderea asta finală, curăţirea asta completă!

Cu cît te gîndeşti mai mult la asta, cu atît e mai rău. A scos-o la capăt aşa de uşor! Fără neîncredere treptată, fără sentinţa doctorului, fără îngrijire acasă, fără sala de operaţii, fără false speranţe de viaţă; eliberare totală şi instantanee. Pentru moment ni s-a părut că toată lumea e a noastră: ţipătul bombelor, prăbuşirea caselor, duhoarea şi gustul explozivului pe buze şi în plămîni, picioarele arzînd de oboseală, inima rece de groază, creierul zvîcnind, picioarele ce dor; în momentul următor toate astea au trecut, au trecut ca un vis urît, fără să mai conteze vreodată. Nebun înfrînt şi păcălit! Ai observat cît de firesc -de parcă s-ar fi născut pentru asta - parazitul ăsta al pămîntului a intrat în noua viaţă, cum toate îndoielile lui au devenit ridicole cît ai clipi din ochi. Ştiu ce-şi spunea creatura! „Da, bineînţeles, totdeauna a fost aşa, toate ororile au urmat acelaşi curs, devenind din ce în ce mai rele şi împingîndu-te spre un loc strimt, pînă ce chiar în momentul în care credeai că trebuie să fii zdrobit, iată! A ieşit din strîmtoare şi, deodată, totul e bine. Extracţia a durut tot mai tare, şi apoi dintele a ieşit. Visul a devenit coşmar, şi apoi te-ai trezit. Mori şi iarăşi mori şi apoi eşti dincolo de moarte. Cum de-am putut să mă îndoiesc vreodată?".

Aşa cum te-a văzut pe tine I-a văzut şi pe Ei, Ştiu cum a fost. Ai dat înapoi ameţit şi orbit, mai rănit de Ei decît a fost el vreodată de bombe. Ce degradare! - ca obiectul ăsta din ţarină şi noroi să poată sta drept şi să poată vorbi cu spirite în faţa cărora tu, un spirit, ai putut doar să te chirceşti de frică. Poate ai sperat că teama şi ciudăţenia faptului îi va alunga bucuria. Dar asta e blestemăţia: dumnezeii sînt străini ochilor muritori şi totuşi nu sînt. Pînă în acel ceas el nu a avut nici cea mai vagă idee cum ar putea arăta Ei şi chiar se îndoia de existenţa Lor. Dar cînd i-a văzut, a ştiut că îi cunoştea dintotdeauna şi şi-a dat seama ce rol jucase de multe ori fiecare din ei în viaţa lui, atunci cînd se credea singur, aşa că acum îi poate spune fiecăruia nu „Cine eşti?" ci „Deci Tu ai fost tot timpul". Tot ce au fost sau au spus Ei la această întîlnire i-au deşteptat amintirile. Conştiinţa vagă că avea prieteni lîngă el care l-au urmărit în singurătatea lui încă din copilărie a fost în sfîrşit

explicată; muzica aceea din centrul fiecărei experienţe care scăpa întotdeauna memoriei a fost în sfîrşit regăsită. Recunoaşterea i-a dat acces la tovărăşia lor, chiar înainte ca mădularele cadavrului să se liniştească. Numai tu ai fost lăsat afară.

El nu i-a văzut doar pe Ei, l-a văzut şi pe El. Animalul ăsta, fiinţa asta zămislită într-un pat, a putut privi la El. Ceea ce pentru tine e un foc orbitor, înăbuşitor, pentru el este acum o lumină înviorătoare, claritatea însăşi şi are forma unui Om. Ţi-ar plăcea să crezi cai putea interpreta prosternarea pacientului în Prezenţa lui, oroarea lui de sine şi cunoaşterea totală a păcatelor lui (da Pelinişor, o cunoaştere mai clară chiar decît a ta) în analogie cu senzaţiile tale de înăbuşire şi paralizie cînd dai de aerul ucigător care adie din inima Cerului, dar e o prostie. El mai poate da încă de dureri, dar ei cuprind aceste dureri, ei nu le-ar da pentru nici o plăcere pămîntească. Toate desfătările simţurilor, ale inimii sau ale intelectului cu care ai fi putut cîndva să-l ispiteşti, chiar şi desfătările virtuţii însăşi, i se par acum, în comparaţie, aşa cum i-ar părea farmecele pe jumătate greţoase ale unei tîrfe bete unui om care află că iubita lui, pe care a iubit-o toată viaţa şi pe care a crezut-o moartă, e în viaţă şi acum se află chiar la uşa lui. El e prins acum în acea lume în care durerea şi plăcerea iau valori transfinite şi toată aritmetica

noastră e descurajată. Ne-am întîlnit încă o dată cu inexplicabilul. După blestemul unor ispititori nefolositori ca tine, cel mai mare blestem asupra noastră e falimentul Serviciului nostru de Informaţii. De am putea numai să aflăm ce vrea El de fapt! Vai, vai, cunoaşterea asta, un lucru atît de detestabil şi siropos în sine, e totuşi necesară Puterii! Uneori sînt aproape disperat. Tot ce mă susţine e convingerea că Realismul, respingerea noastră (în ciuda tuturor ispitelor) a tuturor absurdităţilor şi vorbăriilor prosteşti, trebuie să învingă în cele din urmă. între timp trebuie să te aranjez pe tine. Mă semnez cu toată sinceritatea,

Unchiul tău ce te iubeşte tot mai mult şi mai lacom, Zgîndărilă

Zgîndărilă rosteşte un toast

(Scena se petrece în Iad, la dineul anual pentru dracii tineri de la Colegiul de Instruire a Ispititorilor. Dr. Bălosu tocmai a închinat în sănătatea oaspeţilor. Zgîndărilă, un drac cu o bogată experienţă şi invitat de onoare, se ridică pentru a răspunde.)

Domnule Director, Iminenţa Voastră, Dizgraţiile Voastre, Ghimpii mei, dragi Pişicheri şi stimaţi Draci:

La astfel de ocazii se obişnuieşte ca oratorul să se adreseze acelora dintre voi care absolviţi şi veţi fi foarte curînd trimişi la Ispitoriile oficiale de pe Pămînt. Este un obicei pe care vreau să-l urmez şi eu. Îmi aduc bine aminte cu cîtă trepidaţie am aşteptat prima mea angajare. Sper şi cred că fiecare dintre voi cunoaşte aceeaşi nerăbdare în seara aceasta. Cariera voastră vă aşteaptă. Iadul aşteaptă şi pretinde să fie o carieră de neîntrerupte succese - la fel ca şi a mea.

Nu doresc cîtuşi de puţin să reduc elementul sănătos şi realist al teroarei, neîntrerupta anxietate ce trebuie să acţioneze ca biciul şi pintenul asupra eforturilor voastre. Cît de des veţi invidia capacitatea de a dorini a oamenilor! în acelaşi timp, însă, doresc să vă prezint o panoramă moderat încurajatoare asupra situaţiei strategice în ansamblu.

Fiorosul vostru Director a inclus în discursul său cu o mulţime de puncte ceva în genul unei apologii a banchetului ce ni l-a pregătit. Ei bine, stimaţi draci, nimeni nu-l învinovăţeşte pe el, dar ar fi zadarnic să negăm că sufletele omeneşti cu a căror agonie neam hrănit în seara aceasta erau de o calitate destul de slabă. Nici chiar cei mai buni torţionari ai noştri nu ar putea să le facă altfel decît insipide.

Oh, ce n-am da să ne înfigem colţii într-un Farinata, un Henric al VIII-lea sau chiar un Hitler! Ce mai şoric a fost atunci, ai avut ce ronţăi: o mînie, un egoism, o cruzime doar cu ceva mai puţin ca ale noastre! Te încălzeau pe dinlăuntru, nu alta, cînd îi înghiţeai.

În loc de aşa ceva, ce am avut noi în seara aceasta? A fost o autoritate municipală în sos Graft, dar eu unul n-am putut detecta la el aroma unei avariţii cu adevărat pasionale şi brutale care să ne desfete ca unul din marii magnaţi ai secolului trecut. Nu-i aşa că era negreşit un Om Mărunt - o creatură a comisioanelor meschine ce făcea glume meschine în intimitate şi le nega în discursurile sale publice cu cele mai răsuflate platitudini, o măruntă şi viermuită nonentitate ce a rătăcit în corupţie şi tocmai a realizat că era coruptă, iar asta fiindcă toţi ceilalţi făceau la fel? A urmat sleita Tocană de Adulterini. Aţi găsit în ea vreo urmă de patimă cu adevărat înflăcărată, sfidătoare, rebelă şi nesătulă? Eu n-am găsit aşa

ceva. Toţi au avut pentru mine gustul unor imbecili subsexuaţi ce au nimerit ori s-au strecurat în paturi nepotrivite ca răspuns automat la reclamele sexy, sau pentru a se considera moderni şi emancipaţi, ori pentru a se asigura de virilitatea sau „normalitatea" lor, sau chiar pentru că n-aveau altceva de făcut. Sincer, pentru mine, care am gustat din Messalina şi Casanova, au fost greţoşi. Sindicalistul cu umplutură de răzvrătire a fost poate ceva mai gustos. El a lucrat, nu chiar fără să ştie, pentru vărsare de sînge, foamete şi îngrădirea libertăţii. Da, într-un fel. Dar în ce fel! S-a gîndit atît de puţin la aceste obiective supreme. Alinierea la direcţia partidului, importanţa de sine şi, deasupra tuturor, rutina iau dominat de fapt viaţa.

Dar acum ajungem la ce vreau să spun. Din punct de vedere gastronomic, toate astea sînt deplorabile. Sper însă că

niciunul din noi nu pune gastronomia pe primul loc. Nu este oare situaţia aceasta, într-un mod diferit şi mai serios, plină de promisiuni şi de speranţe?

Să luăm în considerare în primul rînd cantitatea. Calitatea poate fi jalnică, dar n-am avut niciodată suflete (de proastă calitate) într-o mai mare abundenţă.

Şi apoi triumful! Sîntem ispitiţi să spunem că astfel de suflete - sau astfel de bălţi cu reziduri a ceea ce era cîndva un suflet - nici nu merită damnarea. Aşa e, dar Vrăjmaşul (din nu ştim ce motive perverse şi tainice) a considerat că merită să încerce să le salveze. Ascultaţi-mă pe mine, aşa a crezut. Voi, tinereii, ce nu aţi fost încă în serviciul activ, habar n-aveţi cu cîtă trudă şi cu ce pricepere plină de delicateţe au fost capturate, pînă la urmă, fiecare din aceste creaturi mizerabile.

Dificultatea constă tocmai în micimea şi moliciunea lor. Aceştia au fost nişte paraziţi cu mintea atît de împotmolită, încît a fost foarte greu să-i ridicăm la acel nivel de claritate şi deliberare unde păcatul mortal devine posibil. Să-i ridicăm suficient, nu pînă la milimetrul fatal al nivelului „prea mult", căci atunci, desigur, totul ar fi fost pierdut: şi-ar fi putut da seama, s-ar fi putut pocăi. Pe de altă parte, s-ar fi putut prea bine să se califice pentru Şeol, ca nişte creaturi ce nu-s bune nici pentru Rai, nici pentru Iad; fiinţe cărora, după ce n-au reuşit să-şi facă norma, li se îngăduie să se scufunde pentru vecie într-o subumanitate mai mult sau mai puţin satisfăcătoare.

În cazul fiecărei opţiuni individuale pe care Vrăjmaşul ar numi-o cotitură „greşită", creaturile acestea nu prea sînt într-o stare de deplină responsabilitate spirituală. Ele nu înţeleg nici sursa, nici adevăratul caracter al interdicţiilor pe care le încalcă. Conştiinţa lor nu poate exista în afara atmosferei sociale din jurul lor. Şi, desigur, noi am izbutit să facem ca limbajul lor să fie maculat şi neclar: ceea ce în profesia altora ar fi mită, în cazul lor este doar bacşiş sau cadou. Sarcina Ispititorilor a fost, desigur, ca mai întîi să consolideze în obiceiuri, prin repetare constantă, aceste opţiuni ale drumurilor spre Iad, iar apoi (şi este esenţial) să transforme obiceiul în pricipiu - un principiu pe care creatura este gata să-l apere. După aceasta, toate merg bine. Conformarea la mediul social, la început doar instinctivă sau chiar mecanică (cum ar putea o piftie să nu se

conformeze?), devine acum un crez neacreditat sau un ideal al Tovărăşiei ori al Celor Ce Se Aseamănă. Simpla ignorare a legii pe care o încalcă se transformă acum într-o vagă teorie despre ea (amintiţi-vă că ei nu ştiu istorie), o teorie pe care ei o descriu numind-o „morală" convenţională, puritană sau burgheză. Astfel, treptat, începe să se formeze în inima creaturii un nucleu stabil, tare şi compact al hotărîrii de a continua să fie ceea ce este şi chiar de a se împotrivi stărilor sufleteşti ce ar putea aduce vreo schimbare. Este un nucleu foarte mic, cîtuşi de puţin reflectiv (sînt prea ignoranţi) sau sfidător (sărăcia lor emoţională şi imaginativă exclude aceasta); în felul său, aproape pedant şi afectat; ca o pietricică sau ca un cancer precoce. El ne va servi însă nouă: avem, în sfîrşit, o respingere reală şi deliberată, deşi nu întru totul articulată, a ceea ce Vrăjmaşul numeşte Har.

Acestea sînt, prin urmare, două fenomene binevenite, în primul rînd, abundenţa capturilor noastre: oricît de searbădă e mîncarea noastră, nu vom muri de foame. Şi în al doilea rînd, triumful: priceperea Ispititorilor noştri n-a fost niciodată mai mare ca acum. Dar mai importantă decît toate este cea de-a treia morală, pe care nici n-am amintit-o încă.

Sufletele din a căror disperare şi distrugere ne-am, hm, nu pot spune ospătat, dar, oricum, hrănit, în seara aceasta, cresc şi vor continua să crească în număr. Informaţiile primite de la Subcomandament ne asigură că aşa este; directivele ne previn să ne orientăm tactica ţinînd cont de această situaţie. „Marii" păcătoşi, în care pasiunile intense şi native au fost împinse dincolo de limite şi în care o imensă concentraţie de voinţă a fost dedicată

obiectelor pe care Vrăjmaşul le detestă, nu vor dispărea; vor deveni doar din ce în ce mai rari. Prada noastră va fi tot mai numeroasă, dar va conţine din ce în ce mai mult gunoi -gunoi pe care altădată l-am fi aruncat lui Cerber şi altor dulăi din iad ca nepotrivit pentru masa dracilor. Vreau să înţelegeţi două lucruri în această privinţă: mai întîi, oricît de deprimantă ar părea, schimbarea este de fapt în bine. În al doilea rînd, voi supune atenţiei dumneavoastră modul în care a fost provocată această schimbare.

Este o schimbare în bine. Marii (şi gustoşii) păcătoşi sînt făcuţi din aceeaşi stofă ca fenomenele acelea oribile, marii

Sfinţi. Posibila dispariţie a acestui material poate însemna mese insipide pentru noi, dar nu înseamnă oare şi totală frustrare şi foame pentru Vrăjmaş? El n-a creat oamenii, nu S-a făcut asemenea lor pentru a produce candidaţi la Şeol, oameni „rataţi". El a vrut să producă Sfinţi, dumnezei, fiinţe ca El însuşi. Nu este mîncarea searbădă de la masa voastră un preţ foarte mic pentru desfătarea de a şti că marele Lui experiment ia sfîrşit? Şi nu numai atît. Pe măsură ce marii sfinţi se împuţinează şi majoritatea îşi pierd orice individualitate, marii păcătoşi devin agenţi din ce în ce mai eficienţi pentru noi. Orice dictator sau demagog, oricare star de cinema sau cîntăreţ, poate atrage acum la el zeci de mii de oi umane, care i se dăruiesc lui în întregime (ceea ce a mai rămas din ei) şi, prin el, nouă. S-ar putea să vină timpul cînd, cu cîteva excepţii, nu va mai trebui să ne batem capul deloc cu ispitirea individuală. Prinde berbecul cu talanga şi toată turma îl va urma.

Dar vă daţi seama cum am reuşit să reducem atît de mulţi oameni la nivelul zero? Căci nu este o întîmplare. Este răspunsul nostru - şi ce răspuns magnific - la una din cele mai grele provocări cu care am fost confruntaţi vreodată.

Permiteţi-mi să vă amintesc care a fost situaţia umană în a doua jumătate a secolului al XIX-lea - perioada în care am încetat să mai fiu un Ispititor stagiar, fiind răsplătit cu un post în administraţie. Marea mişcare pentru libertate şi egalitate între oameni dăduse deja roade bune şi ajunsese la maturitate. Sclavia fusese abolită. Războiul american de Independenţă fusese cîştigat. Revoluţia franceză reuşise, toleranţa religioasă era în creştere aproape pretutindeni. În acea mişcare existaseră iniţial multe elemente în favoarea noastră: mult Ateism, mult Anticlericalism, multă invidie şi sete de răzbunare,

chiar şi unele tentative (cam absurde) de reînviere a Păgînismului. Toate erau amestecate laolaltă şi nu era uşor de hotărît ce atitudine să luăm. Pe de o parte, a fost o amară lovitură pentru noi - şi încă este - ca orice om ce a fost flămînd să fie hrănit şi oricine a fost în lanţuri să fie eliberat. Dar, pe de altă parte, în mişcarea aceasta a fost atîta respingere a credinţei, atît de mult materialism, secularism şi ură, încît am considerat că trebuie s-o încurajăm.

Dar, în a doua parte a secolului, situaţia s-a simplificat mult şi a fost în acelaşi timp de rău augur. În sectorul englez (linia de front unde mi-am adus serviciile) s-a întîmplat un lucru îngrozitor: Vrăjmaşul, cu obişnuita Lui dexteritate, Şi-a însuşit în mare parte această mişcare progresistă şi liberalizatoare şi a pervertit-o pentru a-Şi atinge propriile ţeluri. N-a rămas decît foarte puţin din vechiul ei anticreştinism. Periculosul fenomen numit socialismul creştin făcea ravagii. Patronii de modă veche, moda bună, care s-au îmbogăţit prin trudă grea, în loc să fie asasinaţi de muncitorii lor - am fi putut folosi aceasta - erau detestaţi de cei din clasa lor. Bogaţii renunţau din ce în ce mai des la puterea lor, nu in faţa revoluţiei sau constrîngerii, ci urmînd glasul conştiinţei. Cît despre săracii ce au beneficiat de aceasta, s-au comportat cît se poate de dezamăgitor. În loc să-şi folosească noile libertăţi, cum pe bună dreptate ne-am aşteptat şi am sperat, în masacre, violuri şi tîlhării sau chiar pentru a fi beţi tot timpul, ei s-au apucat cu perversitate să devină mai curaţi, mai ordonaţi, mai cumpătaţi, mai instruiţi şi chiar mai virtuoşi. Credeţi-mă, stimaţi draci, ameninţarea unei societăţi cu adevărat sănătoase părea atunci cît se poate de serioasă.

Mulţumită Tatălui Nostru din Adîncuri, ameninţarea a fost înlăturată. Contraatacul nostru s-a dat la două niveluri: la nivelul cel mai de jos liderii noştri au izbutit să reînvie un element ce fusese implicat în mişcare încă din primele ei zile. În inima acestei lupte pentru Libertate era ascunsă adînc şi o ură împotriva libertăţii personale. Primul care a dezvăluit acest lucru a fost Rousseau, acel om nepreţuit. în democraţia lui perfectă, dacă vă amintiţi, nu e permisă decît religia de stat, este restaurată sclavia şi individului i se spune că el a vrut cu adevărat să facă (deşi nu ştia) ceea ce îi cere guvernul. Din acel punct de plecare, via Hegel (un alt indispensabil propagandist al nostru), am reuşit cu uşurinţă

să fondăm statul nazist şi cel comunist. Chiar şi în Anglia am avut un oarecare succes. Am auzit nu demult că în ţara asta omul nu putea, fără permisiune, să taie cu propriul său topor un copac ce era al lui, să-l facă scînduri cu ferăstrăul şi să construiască un adăpost în grădina lui.

Acesta a fost contraatacul nostru la un nivel. Vouă, simpli începători, nu vi se va încredinţa o astfel de muncă. Veţi fi

ataşaţi persoanelor particulare, ca Ispititori, împotriva lor, sau prin ei, contraatacul nostru ia o formă diferită.

Democraţia este cuvîntul cu care trebuie să-i duceţi de nas. Munca reuşită pe care experţii noştri filologi au depus-o deja în coruperea limbii oamenilor fac inutil avertismentul de a nu-i lăsa niciodată să dea acestui cuvînt un înţeles bine definit. Nu o vor face. Nu le va trece niciodată prin minte că democraţia este de fapt numele unui sistem politic, a unui sistem de votare chiar, şi că nu are decît o legătură firavă şi îndepărtată cu ce le daţi voi să înghită. Şi, bineînţeles, nu le daţi voie să pună întrebarea lui Aristotel: „comportament democratic" înseamnă comportament pe placul democraţiilor sau comportament ce menţine democraţia. Dacă o fac, va fi greu să nu observe că trebuie să fie acelaşi lucru. Voi trebuie să folosiţi cuvîntul doar ca o incantaţie; dacă vreţi, numai pentru puterea lui comercială. Este un cuvînt pe care ei îl venerează şi, desigur, este legat de ideea politică conform căreia oamenii trebuie consideraţi egali. Voi să faceţi apoi, în mintea lor, o trecere pe furiş de la această idee politică la credinţa efectivă că toţi oamenii sînt egali. Mai ales individul de care vă ocupaţi. Ca rezultat, veţi putea folosi cuvîntul democraţie pentru a consfinţi, în mintea lui, sentimentele umane cele mai degradante (şi mai puţin plăcute). Îi puteţi face să exerseze, nu numai fără ruşine, dar şi cu seninătatea autoaprobării, o conduită care, neocrotită de cuvîntul magic, ar fi ridiculizată de toată lumea.

Sentimentul la care mă refer este, desigur, cel care îl face pe un om să zică: „sînt la fel de bun ca tine".

Primul avantaj, şi cel mai evident, este că îl induceţi astfel să întroneze în centrul vieţii lui o minciună solidă, răsunătoare. Nu vreau să spun doar că afirmaţia lui este falsă, că nu este egal în bunătate, cinste şi bun simţ cu alţii pe care-i vede cum nu este egal în înălţime sau în talie. Vreau să spun că nici el n-o crede. Nici un om care spune „sînt la fel

de bun ca tine" nu crede aşa ceva, altfel n-ar spune-o. Un cîine Saint Bernard n-o spune unui căţel de pluş, nici învăţatul unui prostănac, nici muncitorul trîntorului sau femeia frumoasă celei urîte. Pretenţia la egalitate, în afara domeniului politic, este afirmată doar de cei ce se simt într-un anumit fel inferiori şi

ea exprimă tocmai mîncărimea, usturimea, suferinţa cunoaşterii unei inferiorităţi pe care pacientul refuză s-o accepte.

Aşa că o resimte. Da, şi astfel resimte orice fel de superioritate în alţii, o denigrează şi doreşte s-o anihileze. Acum suspectează că orice diferenţă este o pretenţie de superioritate. Nimeni nu trebuie să se deosebească de el prin voce, haine, maniere, distracţii, preferinţe culinare: „Uite pe cineva care vorbeşte engleza mai clar şi mai eufonic decît mine - trebuie să fie o afectare abjectă, arogantă, fandosită. Omul ăsta spune că nu-i plac cîrnaţii - fără îndoială că se crede prea bun pentru aşa ceva. Iată unul care nu se dă pe brazdă - unul din afurisiţii ăia cu nasul pe sus, care vrea să facă pe nebunul. Dacă ar fi oameni simpli, cinstiţi, ar fi ca mine. Ce le arde să fie altfel? Nu e democratic!"

Fenomenul în sine nu este ceva nou. Sub numele de Invidie este cunoscut oamenilor de mii de ani, dar pînă acum a fost privit ca viciul cel mai odios - şi cel mai comic. Celor care îşi dădeau seama de acest sentiment le era ruşine; cei care nu-şi dădeau seama, nu-l cruţau la alţii. Încîntătoarea noutate a situaţiei prezente este că acum îl puteţi consfinţi, făcîndu-l respectabil şi lăudabil, prin incantarea cuvîntului democratic.

Sub influenţa acestei cîntări, cei ce sînt în oarecare privinţă inferiori se pot strădui mai cu inimă şi cu mai mult succes ca întotdeauna să tragă pe toată lumea în jos, la nivelul lor. Si asta nu-i tot: sub aceeaşi influenţă, cei ce ajung sau ar putea ajunge la o umanitate totală, se retrag de teama de a nu fi nedemocratici. Am informaţii credibile că acum unii tineri îşi înăbuşă un gust incipient pentru muzica clasică sau literatura bună din cauză că iar putea împiedica să fie Oameni ca Toţi Ceilalţi; că oameni care doresc cu adevărat - şi li se oferă Harul ce i-ar ajuta - să fie cinstiţi, curaţi sau moderaţi, refuză. Acceptînd, ar deveni Altfel, ar putea ofensa Modul de Viaţă, i-ar înlătura din Tovărăşie, ar împiedica Integrarea lor în grup. Ar putea (oroarea ororilor!) deveni indivizi!

Totul este rezumat în rugăciunea pe care o tînără a rostit-o nu demult: „Dumnezeule, fă-mă o fată obişnuită din secolul douăzeci!" Mulţumită strădaniilor

noastre, asta va însemna tot mai mult: „Fă-mă o cochetă, un Idiot, un parazit."

Între timp, ca un încîntător rezultat secundar, cei cîţiva (tot mai puţini pe zi ce trece) care nu vor deveni oameni Normali, Obişnuiţi, Ca Toţi Ceilalţi sau Integraţi tind tot mai mult să devină pedanţi şi excentrici, aşa cum îi consideră gloata, deoarece suspiciunea deseori creează, ceea ce suspectează. („Din moment ce orice aş face, vecinii tot mă consideră vrăjitoare sau agent comunist, totuna e dacă sînt sau nu.") Drept urmare, avem acum o intelectualitate care, deşi în număr mic, este foarte folositoare cauzei Iadului.

Dar aceasta este doar o consecinţă. Vreau să vă atrag atenţia asupra mişcării vaste şi cuprinzătoare de discreditare şi, în cele din urmă, de eliminare a oricărei excelenţe umane - morale, culturale, sociale sau intelectuale. Şi aşa-i că-i plăcut să observăm cum „democraţia" (în sensul incantaţiei) face acum pentru noi munca ce odinioară era efectuată de vechii Dictatori şi se foloseşte de aceleaşi metode? Vă amintiţi cum un dictator

grec (pe atunci îi numeau „tirani") a trimis un mesager la un alt dicator ca să-i ceară un sfat despre

principiile de guvernare. Al doilea dictator l-a condus pe mesager la un cîmp de grîu şi acolo a început să lovească cu toiagul toate firele ce se ridicau deasupra celorlalte. Morala era clară. Nu permite superioritate în rîndul supuşilor tăi. Nu lăsa în viaţă nici un om mai înţelept, mai bun, mai vestit sau mai chipeş decît ceilalţi. Redu-i la acelaşi nivel: toţi să fie sclavi, nulităţi, nimeni, Toţi egali. În felul acesta au putut tiranii să practice, într-un anumit sens, „democraţia". Dar acum, „democraţia" poate face acelaşi lucru fără altă tiranie decît a ei însăşi, nimeni nu trebuie să meargă acum pe cîmp cu toiagul. Tulpinile mici muşcă singure vîrfurile celor mai înalte, iar tulpinile mal înalte se muşcă singure pentru a deveni Tulpini Obişnuite.

Am spus că a asigura damnarea acestor mici suflete, a acestor creaturi ce au încetat aproape să mai fie indivizi, este o muncă grea şi complicată. Dar, dacă se folosesc eforturile şi aptitudinile necesare, puteţi fi destul de siguri de rezultat. Marii păcătoşi par uşor de prins, dar apoi devin imprevizibili. După ce v-aţi jucat cu ei şaptezeci de ani, Vrăjmaşul vi-i smulge din gheare în cel de-al şaptezeci şi unulea. Vedeţi, ei sînt capabili de pocăinţă adevărată, sînt conştienţi de vina lor adevărată. Dacă lucrurile iau o întorsătură nedorită, ei sînt gata ca, de dragul Vrăjmaşului, să sfideze presiunile sociale, aşa cum le-au sfidat şi pentru noi. În multe privinţe, este mai greu să urmăreşti şi să loveşti o viespe ce zboară, decît să tragi de aproape într-un elefant sălbatic. Dar e mult mai greu dacă nu nimereşti elefantul!

Experienţa mea, aşa cum am spus, a fost mai mult în sectorul englez şi încă primesc de acolo veşti mai mult ca de oriunde. Poate că ceea ce vă voi spune nu este întru totul valabil pentru sectoarele unde operaţi voi acum, dar cînd mergeţi înapoi puteţi face ajustările necesare. Ceea ce vă spun va avea, cu siguranţă, o oarecare aplicaţie. Dacă nu permite decît o aplicaţie cam mică, trebuie să vă străduiţi ca ţara de care vă ocupaţi să se asemene mai mult cu ceea ce este acum Anglia.

În această ţară promiţătoare, ideea „sînt la fel de bun ca şi tine" a devenit deja mai mult decît o influenţă socială generală şi începe să-şi croiască drum şi în sistemul lor de învăţămînt. N-

aş putea spune cu certitudine cît au avansat operaţiunile pînă în prezent, dar nici nu contează. Odată ce aţi sesizat tendinţa, puteţi prezice cu uşurinţă dezvoltarea

ulterioară, mai ales dacă şi noi vom avea un rol în această dezvoltare. Principiul de bază al noii educaţii va fi că prostănacii şi leneşii nu trebuie să se simtă inferiori elevilor inteligenţi şi silitori. Ar fi „nedemocratic". Diferenţele acestea dintre elevi - fiind clar şi evident diferenţe individuale - trebuie mascate, treabă ce se poate face la diverse niveluri. În universităţi, examenele trebuie concepute în aşa fel încît aproape toţi studenţii să ia note bune. Examenele de admitere trebuie concepute în aşa fel încît toţi (sau aproape toţi) cetăţenii să poată urma o facultate, fie că au sau nu capacitatea (sau dorinţa) de a profita de un învăţămînt superior. În şcoli, copiii prea proşti sau prea leneşi ca să înveţe pot fi puşi să facă ceea ce alţi copii fac în timpul liber. De exemplu, să facă plăcinte din noroi şi să-i zică modelaj. Dar să nu existe niciodată nici cea mai mică aluzie că sînt inferiori copiilor ce lucrează. Orice fleac ar face, trebuie să aibă (cred că englezii folosesc deja termenul) „paritate de stimă". Nu este imposibil un proiect încă şi mai drastic: copiii capabili să treacă într-o clasă superioară pot fi reţinuţi în mod artificial, ca să nu fie traumatizat, ceilalţi - ah, Beelzebub, ce cuvînt folositor! - rămînînd în urmă. Elevul strălucit rămîne astfel legat democratic de grupul său de vîrstă de-a lungul întregii şcoli, iar elevul capabil să-i înţeleagă pe Eschil şi pe Dante stă şi ascultă încercările colegului său de a citi corect CĂŢELUŞ CU PĂRUL CRET.

Într-un cuvînt, avem speranţe rezonabile că învăţămîntul va fi virtual abolit odată ce „sînt la fel de bun ca şi tine" îşi va fi croit calea. Toate stimulentele pentru învăţătură şi pedepsele pentru că nu se învaţă vor dispărea. Cei puţini care vor dori să înveţe vor fi împiedicaţi: cine sînt ei să-i întreacă pe tovarăşii lor? Şi, oricum, profesorii - sau ar trebui să spun surorile de caritate? - vor fi mult prea ocupaţi cu liniştirea şl mîngîierea prostălăilor ca să mai aibă timp să-i înveţe ceva Nu va mai trebui să plănuim şi să trudim pentru a răspîndi printre oameni înfumurarea imperturbabilă şi prostia incurabilă. Micii paraziţi o vor face în locul nostru.

Desigur, aceasta nu se va întîmpla dacă învăţămîntul nu devine învăţămînt de stat. Dar va deveni, face parte din aceeaşi mişcare. Taxele penale, concepute în acest scop, vor lichida clasa de mijloc, clasa pregătită să economisească, să facă sacrificii şi să cheltuiască pentru educarea copiilor lor în sistemul particular. Îndepărtarea acestei clase, pe lîngă că

este legată de abolirea învăţămîntului, este, din fericire, efectul inevitabil al ideii „sînt la fel de bun ca şi tine". La urma urmei, ei au fost categoria socială care a dat omenirii majoritatea copleşitoare a oamenilor de ştiinţă, a medicilor, filosofilor, teologilor, poeţilor, artiştilor, compozitorilor, arhitecţilor, juriştilor şi administratorilor. Dacă a existat vreodată un snop cu spice înalte ce trebuia nivelat, cu siguranţă acesta a fost. Aşa cum a observat nu demult um om politic englez: „Democraţia nu vrea oameni mari!".

Ar fi inutil să întrebi o astfel de creatură dacă prin nu vreau înţelege „nu am nevoie" sau „nu-mi place". Dar ar fi mai bine ca voi să ştiţi, fiindcă întrebarea lui Aristotel se pune din nou.

Noi, cei din Iad, am saluta dispariţia democraţiei în sensul exact al cuvîntului, respectiv sistemul politic numit astfel. Ca toate formele de guvernămint, el lucrează deseori în avantajul nostru, dar mult mai puţin decît oricare altă formă. Şi trebuie să ne dăm seama că „democraţia" în sensul diabolic („sînt la fel de bun ca tine", Oameni Obişnuiţi, Tovărăşie) este instrumentul cel mai bun posibil pentru stîrpirea democraţiilor politice de pe faţa pămîntului. Şi asta fiindcă „democraţia" sau „spiritul democratic" (în sensul diabolic) duce la o naţiune fără oameni mari, la un popor de inculţi, plini de fudulia pe care o cultivă linguşirea cu ajutorul ignoranţei şi gata să sară la bătaie sau să se smiorcăie la prima aluzie critică. Aşa doreşte Iadul să fie orice popor democratic, fiindcă atunci cînd o astfel de naţiune are vreun conflict cu o altă naţiune unde copiii au trebuit să înveţe la şcoală, unde talentul este aşezat la loc de cinste şi unde maselor ignorante nu li se permite accesul la afacerile publice, nu există decît un singur rezultat.

Democraţiile au fost surprinse de curînd cînd au aflat că Rusia le-a luat-o înainte în ştiinţă. Ce mostră delicioasă de orbire omenească! Dacă întreaga tendinţă a societăţii lor se opune

oricărei excelări, atunci de ce mai aşteaptă ca savanţii lor să exceleze?

Funcţia noastră este să încurajăm comportamentul, manierele, atitudinea mentală pe care le încurajează şi le preţuiesc în mod firesc democraţiile, deoarece acestea sînt tocmai lucrurile care, scăpate din mînă, vor distruge democraţia. Să-ţi vină să te minunezi, nu alta, că oamenii nici nu-şi dau seama de asta. Chiar dacă nu-l citesc pe Aristotel (ar fi nedemocratic), v-aţi aştepta ca Revoluţia franceză să-i fi învăţat aristocraţia nu este

menţinută de comportamentul care place în mod natural aristocraţilor. Ar fi putut aplica atunci acelaşi principiu tuturor formelor de guvernămînt.

N-aş dori să închei în această notă. Nu vreau să vă încurajez - ferească Iadul! - să credeţi ideea înşelătoare pe care voi trebuie s-o întipăriţi în mintea victimelor voastre. Mă refer la amăgirea că soarta naţiunii este în ea însăşi mai importantă decît sufletele indivizilor, înfrîngerea popoarelor libere şi înmulţirea statelor sclavagiste reprezintă pentru noi un mijloc (şi o distracţie, bineînţeles), dar scopul real este distrugerea indivizilor. Asta fiindcă numai indivizii pot fi mîntuiţi sau damnaţi, pot deveni copiii Vrăjmaşului sau hrană pentru noi. Valoarea supremă, pentru noi, a unei revoluţii, foamete, sau a unui război constă în chinul, trădarea, ura, mînia şi disperarea pe care le pot produce. „Sînt la fel de bun ca tine" este un mijloc util de distrugere a societăţilor democratice, dar are o valoare şi mai profundă ca scop în sine, ca stare de spirit care, excluzînd în mod necesar smerenia, mila, mulţumirea şi toate plăcerile recunoştinţei sau admiraţiei, îndepărtează omul de aproape orice cale ce l-ar putea duce în Cer.

Şi acum partea cea mai plăcută a sarcinii mele. Mi-a revenit mie obligaţia de a închina din partea oaspeţilor în sănătatea domnului director Bălosu şi a Colegiului de Instruire a Ispititorilor. Umpleţi paharele, dar ce văd? Ce buchet delicios adulmec? Să fie oare adevărat? Domnule director, îmi retrag toate cuvintele aspre despre cină. Văd şi miros că pînă şi în starea de război, pivniţa colegiului mai păstrează cîteva butoiaşe din reuşita recoltă Fariseu. Vai, vai, ca-n timpurile vechi. Ţineţi-l un moment sub nările voastre, stimaţi draci.

Ridicaţi-l la lumină. Priviţi acele striaţii aprinse ce se zvîrcolesc şi se încolăcesc în inima lui întunecată de parcă s-ar lupta. Şi asta fac, într-adevăr. Ştiţi cum a fost obţinut vinul acesta? Mai multe tipuri de farisei au fost recoltaţi, zdrobiţi şi lăsaţi să fermenteze laolaltă pentru a produce această aromă subtilă. Tipuri care erau cei mai mari rivali de pe Pămînt. Unii nu ştiau decît legi, relicve şi mătăii; alţii aveau haine sărăcăcioase, feţe lungi şi se abţineau cu meschinărie de la vin, jocuri de cărţi sau frecventarea teatrelor. Amîndouă tipurile aveau în comun o autoneprihănire şi o distanţă aproape infinită între adevărata lor credinţă şi ceea ce este sau porunceşte de fapt Vrăjmaşul. Răutatea altor religii era doctrina cu adevărat vie din religia fiecăruia; calomnia le era evanghelia şi

defăimarea litania. Cum se mai urau, pînă la cer! Cu cît mai mult se urăsc acum că sînt uniţi pe vecie, dar nu împăcaţi. Uluirea, resentimentele lor la combinare, supuraţia veninului lor neiertat pe veci, trecînd prin digestia noastră ca focul. Focul negru. Toate bune şi frumoase, stimaţi prieteni, dar ar fi o zi de rău augur pentru noi dacă ceea ce înţeleg oamenii prin „religie" ar dispărea de pe pămînt. Încă ne mai furnizează păcate delicioase. Frumoasa floare a nesfinţeniei poate creşte numai în strînsă apropiere de Sfinţenie. Nicăieri încercările noastre nu au atîta succes ca la picioarele altarului.

Iminenţa voastră, Dizgraţiile voastre, Ghimpii mei, Pişicherii mei, Stimaţi draci:

închin pentru dumneavoastră, din partea Directorului Bălosu şi a Colegiului